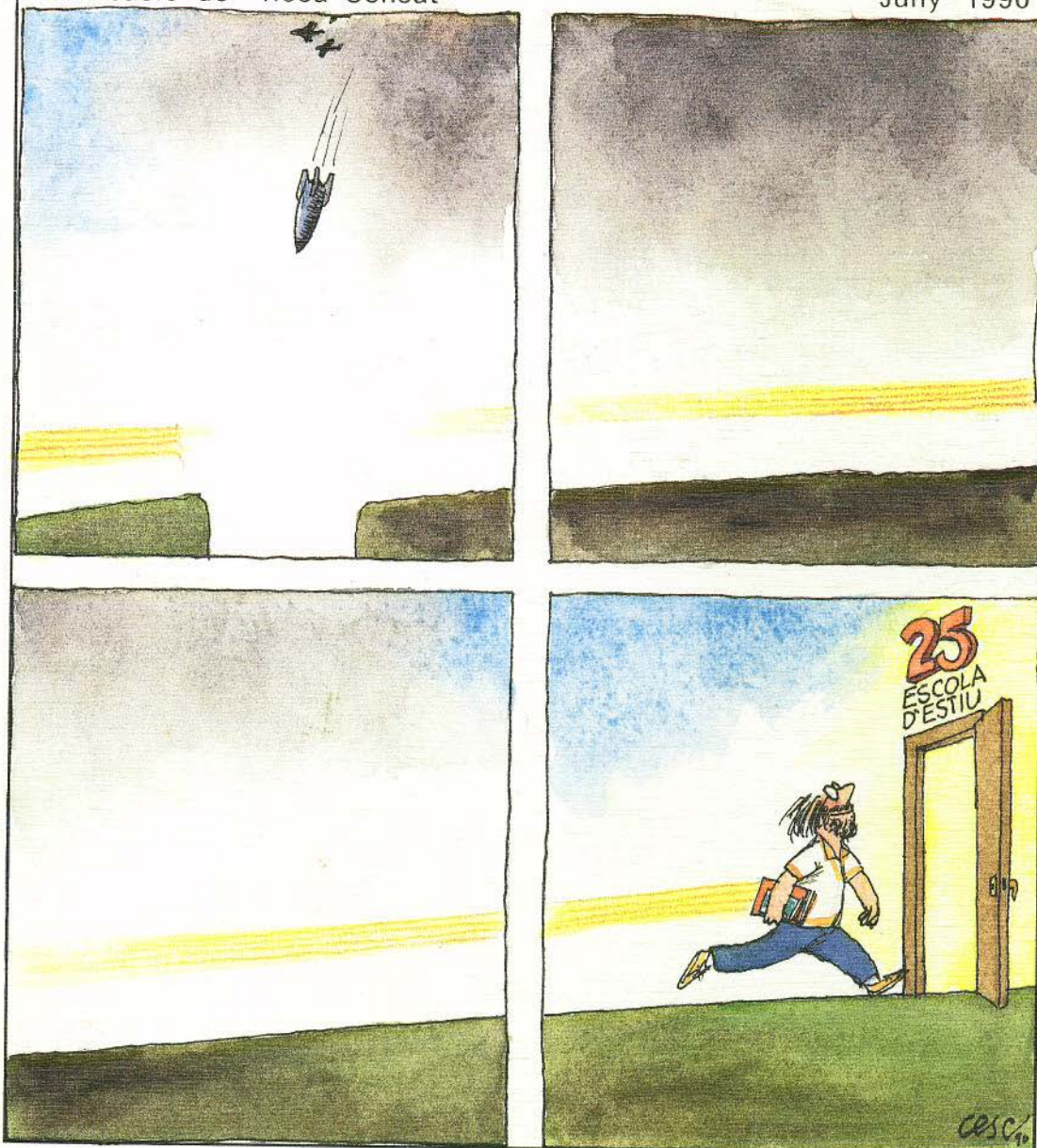

PERSPECTIVA ESCOLAR 146

Publicació de «Rosa Sensat»

Juny 1990

ÍNDEX

Vacances	1
----------	---

25 ESCOLA D'ESTIU

1. <i>Mirada actual al passat</i> , per Jaume Carbonell i Sebarroja	2
2. <i>Programa de la I Escola d'Estiu (1966)</i> . Reproducció facsímil	6
3. <i>Petita crònica viscuda de l'Escola d'Estiu (1968-79)</i> , per Biel Dalmau	11
4. <i>25 anys d'Escola d'Estiu. Balanç general de les aportacions realitzades</i> , per Pere Darder i Joan Domènech	23
5. <i>Les profecies, quinze anys després</i> , per Marta Mata i Garriga	29
6. <i>Opinions</i>	37
7. <i>Bibliografia sobre les 25 Escoles d'Estiu</i> , per Biblioteca Rosa Sensat	47

ESCOLA

Didàctica

<i>El raconet de la màquina d'escriure</i> , per Cèlia Romea Castro	51
<i>El mestre lector</i> , per Maria Dolors Casas i Peña	56

ACTUALITAT

Informacions i comentaris

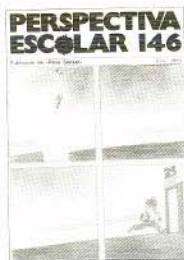
<i>Biblioteca escolar i Reforma educativa</i> , pel Seminari Biblioteca Escolar i Reforma Educativa de Rosa Sensat	61
---	----

Bibliografia

<i>Novetats</i> , Biblioteca Rosa Sensat	69
--	----

Pel broc petit

<i>Una lleu sensació d'ofec</i> , per Mireia Puig	72
---	----

Perspectiva Escolar

Edició i Administració: a.a.p.s.a. «Rosa Sensat» - Còrsega, 271
Tel. 237 07 01 - 08008 Barcelona

Consell de Redacció: Anna Agenjo, Rosa Carrió, Mercè Comas,
Biel Dalmau, Mercè Fluvià, Pere Fortuny, Montserrat Galícia,
Marta Mata, Pia Vilarrubias

Director: Jordi Tomàs

Secretària de Redacció: Carme Suaz

Maqueta i Coberta: Núria Hortal

Fotocomposició: Sistemcomp, S.A.

Impressió: Sirven Gràfic

Subscripcions i distribució a llibreries: a.a.p.s.a. «Rosa Sensat»

Dipòsit legal: B. 2.090-1975 - ISSN: 0210-2331

Subscripció anual: 4.100 ptes. - P.V.P. 500 ptes.

Sensat 300
7.50

VACANCES

Treballar cansa, *Lavorare stanca*, és el títol d'un llibre de poesia de Cesare Pavese. Com per respondre a això, els nostres poetes sembla que hagin pensat en títols més descansats per a algunes de les seves obres. Pere Quart va titular *Vacances pagades* un dels seus llibres i Miquel Martí i Pol, *Quadern de vacances*, un altre.

Heus aquí les vacances, que serà el tema del nostre editorial de juny. Les vacances són necessàries per restablir l'equilibri del mecanisme perfecte de la ment i el cos de l'ésser humà, i són imprescindibles perquè l'home recuperi els espais lúdics i creatius, que li permeten ser un ésser que transcendeix els propis límits.

El temps lliure, dilatat, sense obligacions professionals, ens neteja de l'estrés i ens carrega les piles amb les ondes alfa, tan beneficioses, diuen, per a la ment. Però, a més, el període vacacional ens retorna l'espurna de la creativitat, de la imaginació. Fer «vacances» permet que la ment, alliberada de l'exagerada servitud de la tasca quotidiana, pugui alçar el vol cap al blau rutilant dels nous espais.

Les vacances són un dret a exercir cada vegada més creativament. Val la pena fer esment d'aquelles persones que no en saben fer, de vacances, que no han sabut trobar la virtut de parar de treballar, per practicar l'exercici de trobar-se a si mateixos.

Lavorare stanca, treballar cansa. Treballar i descansar haurien de ser cares de la mateixa moneda. Quan acabin les vacances ja tornarem a la feina, a les reunions, a les classes, a ser superherois laborals enganxats als engranatges de la producció.

«En aquesta hora, tothom hauria d'aturar-se
al camí, i contemplar com tot madura.
S'alça una brisa que no somou els núvols...»,

escrivia el torinés.

UNA MIRADA ACTUAL AL PASSAT

Jaume Carbonell i Sebarroja

Poques coses es poden dir en sis fulls dels 25 anys d'Escola d'Estiu. Perquè cada Escola té la seva pròpia història o històries. Perquè aquestes històries són riques i complexes en aportacions, en descobertes i en contradiccions. I, perquè encara no s'ha estudiat prou quina ha estat la seva influència en l'escola i en la cultura catalana d'aquest darrer quart de segle.

Per això, en aquesta breu col·laboració, hem de defugir, necessàriament, la contextualització històrica massa precisa, de dades i noms concrets, dels matisos i de molts aspectes, alguns dels quals es tracten en altres articles d'aquest monogràfic. Aquí ens limitem, per tant, a dibuixar amb quatre pinzellades, força esquemàtiques i subjectives, algunes característiques de les Escoles d'Estiu en relació al seu context històric i sòcio-cultural.

Els anys seixanta. La recuperació d'una tradició pedagògica

A partir dels cinquanta d'una manera molt tímida i dels seixanta d'una manera més vigorosa, es reprèn la tradició pedagògica de signe innovador que havia quedat tallada amb el règim fran-

quista. L'aparició de Rosa Sensat i la convocatòria de la tercera edició de les Escoles d'Estiu —recordem que les anteriors havien tingut lloc durant l'època de la Mancomunitat i de la Generalitat republicana—, s'inscriu de ple dins el moviment de resistència política i cultural antifranquista. Es tracta d'un moviment que, en el terreny educatiu, recull la torxa i el consell directe d'alguns dels pedagogs més lúcids de l'escola catalana d'abans de la guerra, així com les idees i els mètodes més avantguardistes d'aleshores; incorpora l'experiència de l'Escoltisme i de l'educació en el lleure; i congrega un ampli ventall de persones vinculades a diferents projectes pedagògics, polítics i culturals.

El punt de convergència dels promotors de l'Escola d'Estiu i, en certa mesura, també dels assistents més actius, és la renovació pedagògica i la catalanització de l'ensenyament, dos principis la unió dels quals és sempre indestruïble. Les escoles actives que es van estenent per Barcelona i comarques aposten plenament per aquest ideari. En efecte, existeix una retroalimentació mútua entre el pensament pedagògic i la pràctica escolar i formativa que es va gestant a l'Escola de Mestres i a les escoles de nens.

En aquesta època es pensa que la bandera de l'escola catalana i renovadora no es pot onejar dins l'ensenyament estatal perquè aquest és anti-democràtic, autoritari, i està sotmès a un rígid control ideològic. I, conseqüentment, aquella bandera solament es pot onejar en els territoris de la iniciativa privada, on el marge de maniobra administrativa és més ampli. Malgrat això, però, aquest model d'escola es defineix com a servei social, tot i que les seves clientele escolars, llevat d'algun cas excepcional, pertanyen als fills de professions liberals, de la petita burgesia i de la classe mitjana.

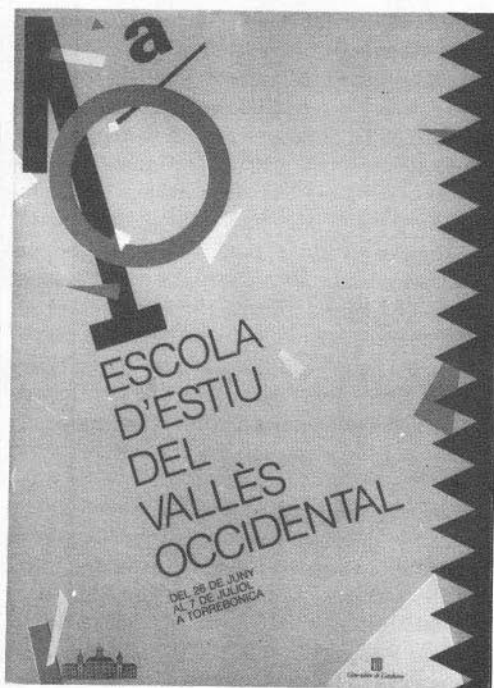
Aquesta etapa es caracteritza, sobretot, per la definició i progressiva consolidació d'un projecte pedagògic en la línia dels postulats de l'Escola Nova, amb el corresponent perfil de mestre. Els primers anys, a causa del seu caràcter incipient i de les dificultats legals, l'Escola d'Estiu és un punt de referència emblemàtic —en alguns casos gairebé obligat— per als mestres de les noves escoles actives, però passa bastant desapercebuda per al professorat de l'escola oficial. D'altra banda, la seva influència queda circumscrita al món

escolar i educatiu. No es pot parlar encara, almenys d'una manera explícita, d'incidència directa a la societat catalana, encara que el 1966, amb la celebració de la primera Escola d'Estiu, es col·locava una pedra preciosa i molt valuosa del nou edifici democràtic que s'anava bastint a partir de la conquesta i vivència de nous espais de llibertat.

Anys setanta. La passió política per la Nova Escola Pública

Aquest panorama, però, s'anirà modificant a les acaballes de la dècada arran de dos fets que afecten sensiblement la consciència dels mestres i el futur de la realitat escolar. Ens referim als esdeveniments del maig francès del 68, a la redacció del «Libro Blanco» i posterior aprovació de la «Ley General de Educación». A partir d'aleshores els debats estiuencs es radicalitzen, l'Escola Nova adquireix més varietat de tons i colors, es qüestiona el model d'escola activa pel seu caràcter classista, es comença a plantejar més seriosament la innovació pedagògica a la totalitat de l'ensenyament, l'ascens de la sociologia s'enfronta amb els plantejaments massa pedagogistes, la realitat educativa és analitzada en tots els seus condicionaments... Dit d'una manera molt ràpida: el món de la pedagogia i de les escoles privades actives ha quedat empetitit. Ara, Rosa Sensat i l'Escola d'Estiu han de dotar la pedagogia d'ales més poderoses —les ales de la lluita política i de l'anàlisi social— perquè el vol de la pedagogia sigui prou potent i enèrgic per poder intervenir en la transformació del conjunt del sistema educatiu, de les escoles privades i estatals, en el si de la nova societat democràtica.

Els anys setanta assistim, d'una manera bastant vertiginosa, al trànsit del cim de la tecnocràcia educativa franquista fins a la descomposició del règim franquista i el posterior procés de transició democràtica i autonòmica. Aquesta vertiginosa i esperançada cursa des de les catacombres de la fosca nit de la prohibició fins a l'exercici a la llum del dia de les delícies de la llibertat provoca, naturalment, una politització més gran del discurs pedagògic, amb un ascens notori dels mètodes d'anàlisi marxista i dels plantejaments dels grups polítics i sindicals d'esquerres. Les diverses seqüències d'aquesta dècada, tant pel que fa a les expressions artístiques i culturals com a les polí-

tiques i socials, apareixen a la primera línia de les Escoles d'Estiu. Així, aquestes trobades es converteixen en un dels aparadors privilegiats on es mostren les inquietuds i les idees més engrescadores i creatives de la resistència antifranquista i de la restauració democràtica. Solament cal consultar la llista de persones que hi van donar cursos, conferències i recitals per comprovar fins a quin punt algunes Escoles d'Estiu varen ser una de les primeres illes de llibertat i d'explosió democràtica. Això explica, per exemple, que durant la primera quinzena de juliol, l'Escola de Rosa Sensat fos un autèntic centre de pelegrinatge de mestres de tot l'Estat, de professionals i no professionals de l'ensenyament, sobretot al migdia i a la vesprada, en els actes més concorreguts. I molt particularment l'any 1977, on es compten fins a vuit mil matriculats.

Sense desmerèixer les interessants aportacions pedagògiques, autòctones i estrangeres, teòriques i pràctiques, i de les quals s'ocupa específicament una altra col·laboració, volem subratllar aquí la intensitat i fins i tot l'apassionament que suscita el debat a l'entorn de l'alternativa democràtica a

l'ensenyament, que es tradueix en la Declaració «Per una Nova Escola Pública Catalana», que va tenir un ample ressò socio-polític i sobre la qual es van pronunciar els col·lectius més representatius de la societat catalana. Aquest procés de debat s'inscriu dins l'efervescència rupturista que es viu en els medis d'oposició d'esquerres. I aquesta mobilització pel futur de l'escola i de la societat, sovint acompanyada d'una forta càrrega utòpica i idealista, s'atempera i dilueix a mesura que es va tancant la dècada.

Durant aquesta etapa, però, a diferència de la dècada dels seixanta, l'Escola mare de Rosa Sensat ja no és l'única plataforma innovadora en la formació de mestres.

Perquè les Escoles d'Estiu s'han estès com una taca d'oli per les comarques i per les altres nacionalitats i regions d'Espanya. D'altra banda, les activitats de formació del professorat de caire renovador van trobant altres canals i plataformes més institucionalitzades dins les quals intervenen a títol individual membres significatius vinculats a Rosa Sensat i a les Escoles d'Estiu.

Anys vuitanta. Entre la crisi i la professionalització

A les Escoles d'Estiu de l'última dècada ha declinat l'interès per la reflexió teòrica i política, i per l'alternativa escolar. I ha disminuït, també, la capacitat de producció i de comunicació col·lectiva. Això no ha de sorprendre gaire, perquè coincideix amb la tònica general de desencantament i de desmobilització que viuen els moviments socials i el conjunt de la societat civil catalana.

Al mateix temps, el procés progressiu de normalització democràtica i institucional ha resituat l'espai de l'Escola d'Estiu, eliminant gairebé totalment el seu potencial socio-polític anterior i limitant també força el seu protagonisme en el terreny educatiu. És a dir, els papers de suplència de les trobades estiuenques han estat substituïts, amb més o menys fortuna segons els casos, per altres instàncies de l'Administració i per diverses organitzacions polítiques pedagògiques i sindicals.

Una altra singularitat que cal remarcar és la creació d'una xarxa d'Escoles d'Estiu descentralitzades, subvencionades per la Generalitat però organitzades i gestionades pels Moviments de Renovació Pedagògica. Aquests Moviments, davant la davallada quasi generalitzada d'assistents a les

Escoles, la seva excessiva professionalització que és viscuda com una pèrdua d'identitat, i la competència d'altres instàncies més qualificades en la formació del professorat, es plantegen la seva revisió i continuïtat en termes no sempre coincidents. Hi ha Moviments, alguns força actius i altres gairebé esmorteïts, que ja no convoquen Escoles d'Estiu. D'altres mantenen la convocatòria seguint l'esquema tradicional. I d'altres, finalment, han experimentat amb més o menys èxit altres models més creatius i adaptats als signes del temps. En qualsevol cas, l'Estiu ha deixat de ser la referència dominant dins del món de la renovació pedagògica.

És evident que avui, més que mai, cal repensar la utopia pedagògica, el projecte d'Escola Pública ha de ser revisat i aprofundit, els moviments de mestres han de trobar nous espais d'intervenció dins els plans institucionals i en altres iniciatives oficials al mateix temps que mantenen una sòlida actitud de crítica i contestació, i cal trobar plataformes de diàleg i de debat pedagògic més enllà de l'estretor que ens marquen els currículums i la reforma educativa. El que ja no és tan clar és que les Escoles d'Estiu serveixin per fer totes aquestes coses. Potser la tardor, l'hivern i la primavera s'haurien de vestir d'estiu i deixar l'estiu per a l'oci, l'aventura i altres negocis.

Els aniversaris serveixen per desenterrar records, per exercitar la memòria i per reconstruir històries personals i col·lectives. L'acostament al passat, quan es fa críticament, pot explicar-nos algunes raons dels esdeveniments i pot situar-nos amb més lucidesa davant del futur. La simple recreació en la nostàlgia del temps perdut, en canvi, sols condueix a un carreró sense sortida. Els

camins a escollir són diversos, però no tots porten a la renovació pedagògica i a la transformació de l'escola. L'any 2000 en tornarem a parlar.

Barcelona, 27 d'abril de 1990

Defensem l'ensenyament públic i la seva qualitat

Impressió i matriculació: Del 3 al 21 de juny, al Carrer Còrsega, 271. Tel: 237 07 01 / Generalitat de Catalunya. Amb la Col·laboració de l'Ajuntament de Barcel·

6 Programa de la I Escola d'Estiu (1966)

CURSET ENSENYAMENT PREVULARI

Temes: Aspectes a educar en la personalitat del nen petit
Introducció a l'Àlgebra
Introducció a la Lectura i el Llenguatge

Professora: Carme Almerich
Mre Antonia Gavals
Jordi Cots
Marta Mata

HORARI

Dia	9 h. matí	10 h. matí
19	Ed. Personalitat C.A.	Intr. Lectura M.M.
20	Ed. Personalitat M ^{re} A.C.	Intr. Lectura C.A.
21	Ed. Personalitat C.A.	Intr. Àlgebra M ^{re} A.C.
22	Ed. Personalitat M ^{re} A.C.	Intr. Lectura C.A.
23	Ed. Personalitat J.C.	Intr. Lectura M.M.
26	Ed. Personalitat C.A.	Intr. Àlgebra M ^{re} A.C.
27	Ed. Personalitat M ^{re} A.C.	Intr. Lectura M.M.
28	Ed. Personalitat J.C.	Intr. Àlgebra M ^{re} A.C.
29	Ed. Personalitat J.C.	Intr. Lectura M.M.
30	Ed. Personalitat J.C.	Intr. Àlgebra M ^{re} A.C.

Col·legi Ntra. Sra. Lourdes

Rel. Filipenses, Lincoln 6-8

BARCELONA Juliol 1966

CURSET EXPRESSIO PARVULARI

Tècniques: Expressió corporal

Treball Manual

Música

Dibuix

Jocs

Professors: Carme Aimerich

Mª Antònia CanalsM^a Teresa Fort

Artur Martorell

Salvador Misrachts

Montserrat Oliver

Carme Tres

Eulàlia Valeri

Horari

Dia	5 h. tarda	6 h. tarda	7 h. tarda
19	Expressió C.A.		Ritme M ^a A.C.
20	" "	T. manuals O.i M. (dues hores)	
21	T. man. O. i M.	Expressió C.A.	Música T. i V.
22		" "	" "
23	Expressió C.A.	Jocs M ^a T.F.	Dibuix A.M.
26	T.Manual O.i M.	Jocs M ^a T.F.	Dibuix M ^a A.C.
27	" "	" "	Música T.i V.
28	" "	" "	
29	Instrm. M ^a A.C.	" "	Música T,i V,

Collegi de Religioses Filipinases
Lincoln 6-8 Julio I 1966

CURSET ENSENYAMENT PRIMÀRIA

Centre d'Interès: el Vestit

Aspectes a tractar	Professors
Habitació	Pere Darder
Llenguatge	Artur Martorell
Aritmètica	Jordi Galí
Geografia i Tecnologia ..	Enric Lluch
Història	J. Rubió i J. Ruiz Calonja
C. Naturals	A. Ferrer i R. Carrió

HORARI

Dia	9 h. matí	10 h. matí
19	Presentació	Geografia E.Ll.
20	Habitació P.D.	C. Naturals R.C.
21	" "	Aritmètica J.G.
22	" "	Geografia E.Ll.
23	" "	" "
26	Història J.R.	Geografia E.Ll.
27	C. Naturals A.F. i R.C.	Aritmètica J.G.
28	Geografia E.Ll. (8matí)	Història J.R.
29	C. Naturals A.F. i R.C.	Llenguatge A.M.
30	Història J.R.C.	Tecnologia E.Ll.

Col. Ntra. Sra. Lourdes
 Rel. Filipenses. Lincoln 6-8
 BARCELONA Julio 1966

CURS. EXPRESSIÓ PRIMÀRIA

Tècniques: Expressió Corporal

Joc

Música

Treballs Manuals

Professors: Antón Font

Salvador Micerachs

Montserrat Oliver

Carme Tras

Llorenç Torrado

HORARI

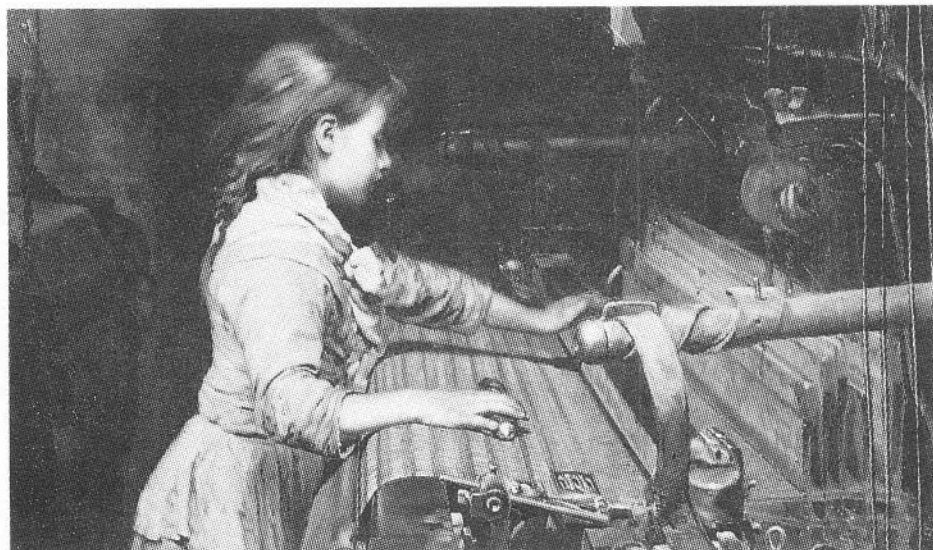
Dia	5 h. tarda	6 h. tarda	7 h. tarda
19	Expressió A.F.	Jocs Ll.T.	T. Manuals O.lli.
20	" "	Música C.T.	Jocs Ll. T.
21	" "	T.Manuals O.i M.	" "
22	" "	" "	" "
23	" "	Música C.T.	" "
26	Música C.T.	Expressió A.F.	T.Manuals O.i M.
27	" "	" "	" "
28	" "	" "	" "
29	" "	" "	" "

Col·legi Ntra. Sra. Lourdes

Rd. Filipenses. Lincoln 6-8

BARCELONA juliol 1966

SOCIETAT SEGONA ETAPA

La resposta a la realitat de Catalunya

La nova sèrie Societat per a la Segona Etapa és la resposta de Grup Promotor als nous programes de la Generalitat segons ordre del 25 de juliol de 1988. La resposta per comprendre la realitat de Catalunya en les seves diverses manifestacions: des de l'espai físic fins a l'organització política, des de la història a la cultura i l'art.

Grup Promotor/Santillana

PETITA CRÒNICA VISCUDA DE L'ESCOLA D'ESTIU (1968-79)

Biel Dalmau

Se'm fa difícil, en poques ratlles, escriure aquesta mena de crònica sobre el què ha representat l'Escola d'Estiu per a la nostra generació, des de la perspectiva tant de persones com de mestres, ja que les vivències, aprenentatges i coneixements són molts, intensos i apassionats. I ho dic pensant en les noves generacions de mestres, que ja han crescut, estudiat i fet de «mestre» en un ambient que ara en diem de «normalitat».

Per als que vàrem estudiar «magisteri» en aquella Normal tronada i plena de pols i amb olor de resclosit, parlar de Rousseau era un pecat i el pedagog més modern i innovador era el renaixentista valencià Lluís Vives. Per això, el pensament se'm torna emoció quan intento ordenar cronològicament el que ha representat per a la meua orientació vital i professional l'Escola d'Estiu de Rosa Sensat. I em refereixo, sobretot, al viscut, escoltat i après fora de la programació escrita o oficial, perquè moltes coses no es podien escriure.

El meu primer contacte amb l'Escola d'Estiu va ser el 1968, any prou significatiu en la història recent. Vaig apuntar-m'hi de la mà d'un mestre veterà, l'Isidre Creus de Sabadell, on jo vivia aleshores, un mestre que procedia del món obrer, d'o-

rientació comunista, relacionat però amb una escola dirigida per un gran mestre republicà. Jo encara no havia acabat el Magisteri, havia començat a treballar en una Acadèmia i en l'alfabetització d'adults, en els barris de Sabadell.

L'impacte d'aquella meua primera Escola d'Estiu va ser inoblidable. L'ambient general era viu, participatiu, joiós, encara molt confiat, tot i que els vents del 68 havien arribat i l'organització de l'Escola d'Estiu, sensible als moviments i a les inquietuds del moment, va plantejar com a discussió general els temes fonamentals de l'Escola activa, o nova, en forma de conferències i treball de grup posterior.

A cada grup es procurava que hi haguessin mestres dels més interessats, que prèviament havien fet un curs d'iniciació a la dinàmica de grups. Aleshores, la dinàmica de grups i l'autogestió eren les qüestions prioritàries per a qualsevol persona o grup innovador. No es podia ser d'esquerres sense haver fet algun curset de dinàmica de grup a París i simpatitzar amb la revolució cultural de Mao i els seus «guàrdies rojos».

No sé si per això a l'Escola d'Estiu també hi havia els seus «rojos», que eren els mestres i les per-

sones portadores d'un distintiu roig, que orientaven els més «despistats»; perquè, és clar, ja érem prop de 1.200. Encara que no es podia fer propaganda, l'Escola d'Estiu s'escampava com una taca d'oli entre els mestres més sensibles del país.

Sota el flaire intens dels pins de Pedralbes, encerclats en l'edifici de Betània-Patmos, recordo intensament el malaguanyat «Xesco Boix», esclafat anys després pel tren a les vies del «Maresme». La imatge i l'obra d'en Xesco, amb la seva guitarra, cantant amb els mestres cançons recollides de la memòria de les àvies i mestres, no es pot esborrar mai del cor dels qui el vàrem conèixer i estimar.

Aquell bosc i aquelles porxades, farcides de mestres fent dansa i expressió plàstica, activitats quasi prohibides a l'escola franquista, eren de conte de fades; allà també vaig sentir i veure per única vegada, ja que l'any següent moria, Alexandre Galí fent una conferència sobre les Escoles d'Estiu, al costat de Maria Rúbies que l'escoltava embadalida com jo.

Ens embadalia, en efecte, sentir aquella paraula de veu clara, precisa, amb cadències musicals, fruit d'un català no contaminat per la dictadura, garvellat per la intel·ligència de Pompeu Fabra, del

qual en Galí, aquell home, d'aspecte fràgil, cabell blanc, però amb una gran vivor i força interna havia estat deixeble i col·laborador a l'Escola Normal de la Mancomunitat. Comprendre el que deia Galí va ser com un obrir-se a un nou món; de sobte rajava una font que ens oferia tota la pedagogia universal més renovadora, enmig de la grisor i el desert d'idees i de llibres provocat per la dictadura franquista.

Galí ens feia arribar de cop tota la pedagogia renovadora, explicada i reflexionada per un mestre i pedagog com ell, impulsor i «mestre d'obres» de tantes escoles i iniciatives institucionals durant la Mancomunitat, començant per la mateixa Escola d'Estiu. Va fer-nos conèixer el que havia significat l'etapa republicana i la de l'Ajuntament de Barcelona per al nostre país i el patrimoni humà i material que havíem perdut. Pèrdua de la qual encara avui, quan ja fa 50 anys de l'exili o mort d'aquells mestres i de tota mena de dirigents, encara no ens hem refet. Mai l'escola i el mestre no han tingut la importància, la formació i el respecte social al nostre país com en aquella època. Em sento un modest seguidor d'aquells mestres i dels seus deixebles i em dol molt que en l'etapa que em viscút, dita de

la transició democràtica, d'una manera volguda o no s'hagi diluït la memòria i l'obra d'aquells mestres extraordinaris cívicament i professionalment.¹

Torno als fets i records del 1968. Com ja s'explica en altres articles d'aquest monogràfic, dels 60 als 70, a part de l'Escola d'Estiu naixeren moltes altres coses. Potser la més important va ser el moviment de barris, representat aviat per les associacions de veïns, i el moviment obrer, que de molt havia estat el més castigat i reprimint pel franquisme.

Quasi en coincidència amb la 1a. Escola d'Estiu s'havien organitzat a Barcelona els primers nuclis de les CC.OO., que juntament amb els sindicats històrics, CNT, UGT i altres que tenien l'organització a l'exili, però que també treballaven clandestinament a l'interior, posarien les bases de les actuals Centrals Sindicals. Penso que ja el 1967 algun mestre havia participat solidàriament a les assemblees al bosc d'aquestes CC.OO., concretament a Torre Baró, reprimides quasi sempre per la guàrdia civil. El contacte dels mestres amb els sectors socials més marginats culturalment i socialment ens feia molt sensibles als problemes del món obrer, sobretot dels sectors immigrants. A més a més, les nostres condicions laborals en aquella època eren molt semblants a les seves.

Fou també en aquesta Escola d'Estiu del 1968 quan un nucli de mestres preocupats pels problemes socials i obrers ens reunirem sota aquells pins per parlar d'organitzar un moviment o una coordinació de mestres basada en les qüestions laborals i socials, sense oblidar la pedagogia.

Uns companys de Sabadell i jo mateix vàrem assumir la coordinació del Vallès, i al cap de poc temps férem una trobada en un racó de l'actual parc natural de Sant Llorenç de Munt. Uns militants del grup d'en Josep Pallach, que aleshores treballaven al Sindicat vertical, que era l'únic legal, varen demanar-nos també col·laboració en les seves activitats il·legals, com per exemple escollir delegats no franquistes sindicals, aleshores «enlaces

sindicales», cosa que començava a fer-se amb èxit al món obrer.

D'aquestes activitats i trobades en va sorgir una mena de coordinació permanent a Barcelona amb mestres de tots els sectors i zones, que durant el curs 1968-69 va tenir gran activitat.

Durant l'estat d'excepció del 69 varen ser detinguts i jutjats pel TOP (Tribunal d'Ordre Públic) de Madrid mestres que havien col·laborat en aquesta coordinadora, acusats també de pertànyer a «las llamadas Comisiones Obreras» i de posar en perill els fonaments del règim: Josep Ramos, Onofre Janer, Antoni Creus de Sabadell, Quicu Roca de Mataró i Teresa Alavèrnia...

A pesar de l'estat d'excepció, en el qual, a part de les detencions d'importants dirigents de l'època, com Comín, Verdura i molts altres, es varen suprimir les ja escasses llibertats d'expressió i reunió i es van clausurar diverses editorials crítiques amb el franquisme, en l'Escola d'Estiu del 1969, sota el paraigües del Col·legi dels Jesuïtes de Sarrià i amb la col·laboració d'un grup d'arquitectes encapçalats per David MacKay, experimentàvem les tècniques i l'esperit del Hyde Park de Londres o del maig del 68 a París; les pancartes i els murals fets sobre el terreny i els grans debats sobre els problemes més actuals del moment, «la mort de Deu», la «nova sexualitat...», amb la participació dels intel·lectuals i especialistes més coneguts del moment, i tot això realitzat en la solemne i encoixinada sala d'actes dels Jesuïtes de Sarrià, mentre dels pisos més alts es desplejava una pancarta amb missives provocatives.

D'aquells debats, tots recordem la introducció general d'Enric Lluch, plena d'ironia: «Nois i noies guies que m'escolteu...».

Al darrera dels grans debats, els manifestos i les pancartes, l'Escola d'Estiu discutia en el Tema General el *Proyecto de Nueva Ley de Educación*, presentada a l'opinió pública en forma de *Libro Blanco de la Educación* cuit a la fleca de l'Opus Dei pels seus forners tecnòcrates, en un intent de rentar la cara a la inservible escola franquista i també de respondre a la creixent pressió social per l'ensenyament, sobretot a les perifèries de les grans ciutats industrials com Barcelona, provocada per l'emigració massiva. En aquells anys varen proliferar tota mena d'acadèmies i escoles de pis i de magatzem i amb mestres contractats de mala manera, sovint sense títol.

En aquest context es va produir un debat molt crític sobre el projecte de nova llei d'educació, que

1. Un exemple del que dic és el següent: fa pocs dies m'he assabentat per una nota a la revista «Guix» de la mort fa dos anys del que fou gran mestre i pedagog del Pallars Sobirà, Ramon Costa i Jou, difusor de Freinet a Catalunya, per mitjà d'un curs pràctic a l'Escola d'Estiu de l'any 1935, secretari de la F.C.T.E. i a l'exili, difusor també de les Tècniques Freinet i cap del Dep. de Ped. de la Universitat de La Havana (1961-67) i autor de diversos llibres sobre pedagogia. Doncs bé, ningú, ni cap institució pública o privada, hem fet cap acte per la seva memòria i la seva obra.

es va recollir en el «Butlletí» intern de Rosa Sensat i també en una pel·lícula que vàrem titular «Escola i Societat», la qual, basada en les principals qüestions del moment, va servir durant molt de temps per parlar de l'escola a barris i pobles de tot Catalunya.

La del 69 va ser la primera Escola d'Estiu a la qual vaig participar com a organitzador, en tant que responsable de la relació amb els grups de mestres d'arreu ja molt nombrosos, ja que hi assistiren 1.600 mestres.

Va ser també en aquella Escola d'Estiu quan es va començar a divulgar entre els mestres la divisió comarcal de la Generalitat Republicana i, des de l'organització de l'Escola d'Estiu, es començà a pensar seriosament a donar suport als incipients grups comarcals de mestres, base de les futures Escoles d'Estiu comarcals, que afavorissin un tipus de formació més d'intercanvi feta amb grups menys nombrosos.

Rosa Sensat es comprometia a col·laborar pedagògicament i a propiciar la relació entre els grups per mitjà d'una secretaria de relació, de la qual em vaig responsabilitzar jo mateix, fins l'any 1979.

Del 69 recordo també la presència d'un grup de gallecs, amb l'extraordinària mestra directora del Rosalia de Castro de Vigo, Antía Cal, que plorà durant tota l'Escola d'Estiu perquè feia poc havia perdut el seu company, el gran metge galleguista Anton Beiras, i també dels representants de la nova cançó basca cantant als passadissos dels Jesuïtes.

De les conferències i activitats de tota mena vull destacar sobretot la del Dr. Jordi Rubió, «el vell vençut» d'Espriu, en la qual va rendir un homenatge als organitzadors i a tots els mestres i va acabar amb una gran incògnita: «Qui són aquests bojos que fan i desfan cada any l'Escola d'Estiu?»

Com a organitzador i al mateix temps membre del moviment clandestí de mestres, vaig sofrir la tensió dialèctica, que penso que m'acompanyaria ja fins al 79, entre l'orientació radical del moviment de mestres d'aleshores i el pas més lent i de llarga durada de tota institució.

Aquells anys, a més a més, a cada Escola d'Estiu estàvem pendents d'un fil i de receir en aquesta dialèctica. Per als grups clandestins del moviment de mestres era l'únic espai de llibertat on podien comunicar-se amb el conjunt.

Des de Rosa Sensat havíem d'actuar amb molta prudència perquè la institució no fos clausurada pel govern civil; crec que el seny i la «murreria» de Marta Mata, de tradició familiar pagesa, cap de la institució durant aquells anys, va ajudar molt a mantenir l'equilibri.²

Aquell 69 va ésser la prova de foc d'aquest difícil equilibri.

L'obertura de l'Escola d'Estiu als vents del 68 de París i Londres i dels EUA, on creixien les protestes contra la guerra del Vietnam, i quan les cançons d'en Bob Dylan i Rolling Stones donaven la volta al món, va significar una trucada telefònica directa del governador civil al pare Blanch, rector dels Jesuïtes, preguntant-li què passava. Aquest, amb gran intel·ligència i coratge, va neutralitzar-lo dient-li que allà no passava res. També va iniciar-se una contestació molt radical, en termes que avui en diríem provocadors i esquemàtics, a totes les activitats i continguts de l'Escola d'Estiu per part de companys mestres i no mestres vinculats aleshores al grup Bandera Roja i altres, que promourien després «Comisiones de Maestros y Licenciados», molt actives fins a mitjan anys 70, que no tenien res a veure amb les actuals CC.OO. La crítica tenia com a principal base la de qualificar «d'experiència burgesa» tota l'Escola d'Estiu, començant per la mateixa «llengua catalana». Nosaltres, amb les limitacions que el moment històric i sociològic ens imposava i la tensió de no poder fer una escola popular, dèiem a tothom que la feina l'havíem de fer oberta, però des de la nostra tradició i identitat, sobretot la de la nostra llengua catalana, a pesar de les grans contradiccions i desigualtats de la realitat social catalana d'aquell moment, representades sobretot per la immigració massiva de parla castellana a les nostres ciutats industrials.

Per iniciar una reflexió sobre aquestes qüestions i també sobre l'organització sindical dels mestres, es feia un curs monogràfic de sindicalisme a càrrec de Raimon Obiols, aleshores membre del M.S.C. clandestí. Allà trobarem militants i simpatitzants del PSUC, del socialisme catalanista i d'altres independents, però tots amb ganes de superar la con-

cepció agitadòria d'aquelles «Comisiones de Maestros y Licenciados».

La sotragada del 69, el gran nombre d'assistents, l'orientació d'ajudar a l'organització de grups i d'Escoles d'Estiu comarcals ens portà el 1970 a unes Escoles d'Estiu agrupades per nivells, en diferents locals, mantenint un tema comú de discussió, actes culturals i de festa, també comuns, i un reforçament del «Diari de l'Escola d'Estiu» com a nexa de comunicació i expressió conjunta, difícil de dur a terme per la manca de llibertat d'expressió. L'experiència tingué aspectes positius a nivell de treball d'intercanvi pedagògic, però hi mancà el caliu i la joia de trobar-se tots junts a cada estiu, des de l'escola bressol al batxillerat.

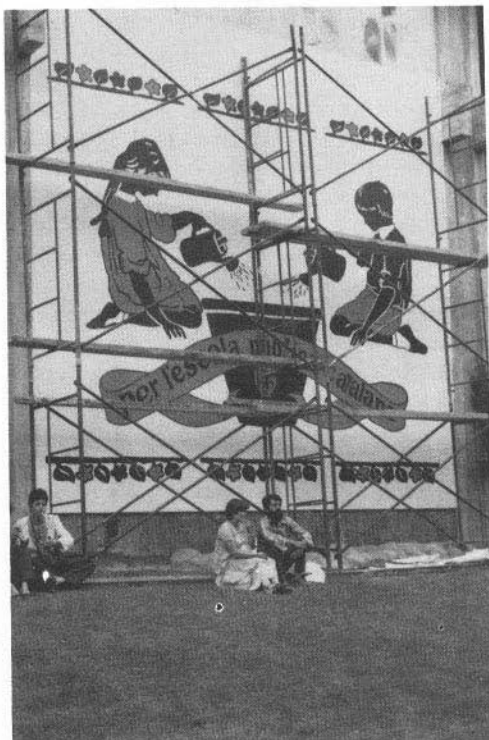
L'Escola d'Estiu no és aliena, durant la dècada dels 70 als 80, a les grans lluites de l'ensenyament, mestres i estudiants, ni tampoc a les socials i polítiques; lluites per reivindicacions concretes, però també per construir alternatives al règim franquista en tots els àmbits; en resum: lluita per les llibertats i la democràcia.

La dècada va començar amb les grans mobilitzacions contra les condemnes a mort dels presos d'ETA al procés de Burgos —simbolitzades per la tancada a Montserrat— i el reforçament dels organismes unitaris a Catalunya, la Comissió permanent d'intel·lectuals i artistes, la coordinadora de forces polítiques antifranquistes (constituïda el 1969). Se'ns convidà a diverses trobades a Montserrat, fins al naixement, el novembre de 1971, de l'Assemblea de Catalunya. Hi assistírem a les sessions plenàries, com a membres de ple dret (en Josep M. Masjuan i jo mateix —i no la Marta Mata per preservar la institució—), la qual cosa va permetre a Rosa Sensat anar posant els fonaments d'una alternativa a l'aparell escolar franquista, junt amb totes les forces antifranquistes.

A l'ensenyament, els conflictes es multipliquen, la lentitud i contradiccions en l'aplicació de la Nova Llei que prometia la gratuïtat i la millora de l'escola en foren la causa. El 1972 es fa a nivell de tot l'estat espanyol una protesta massiva, sobretot contra el «numerus clausus» a la universitat i un projecte de Llei de Selectivitat.

Nosaltres, enmig de tota aquesta eferescència, vivíem amb il·lusió les primeres Escoles d'Estiu comarcals. Tinc el record molt viu de la 1a. Escola d'Estiu de Lleida. El que havia estat el seu artífex i també en part de l'inici del moviment comarcal de mestres, Jaume Miret, el Jaume del «Batec» als pobles de Lleida, queia greument malalt. Però ningú

2. Aquest seny consisteix a acceptar com a divisa, quan es vol resistir, aquelles paraules de Sant Francesc: «Dona'm senyor la humilitat necessària per suportar les coses que no puc canviar, el valor suficient per canviar les coses que han de canviar i la intel·ligència deguda per distingir entre les coses que hom pot canviar i les que no es poden canviar».

no va poder apagar la seva joia, expressada en una frase: «Això no ho havíem fet ni abans de la guerra».

Junt amb la de Lleida, el 70, hi hagué les de Granollers, Manresa i Vic. Aquesta joia, però, anava acompanyada de preocupació, ja que el governador civil de Lleida ens va prohibir unes jornades pedagògiques amb tots els grups comarcals, formats per professors, que curiosament s'havien preparat. Aquest entrebanc va dificultar la cooperació i avenç de les Escoles d'Estiu comarcals. El 71 s'aprofundí de nou en les relacions escola-societat en debats i conferències en les qüestions més bàsiques d'aquesta interacció: família i educació, escola pública-privada, TV, escola i ideologia. Hi participaren com a ponents, entre altres, Paco Fernández Buey, Josep M. Masjuan, Jordi Monés, Jordi Solé Tura, Fabrici Caivano... Aquest cicle de conferències i debats fou objecte també d'una informació a les autoritats, sobre el possible caràcter marxista d'alguns dels conferenciants.

A l'Escola d'Estiu següent (1972) vàrem continuar aprofundint en el tema escola-societat amb l'aportació francesa, de molta tradició crítica i en un país de molts anys de bona escolarització públi-

ca obligatòria. Escoltàrem amb atenció les reflexions de Baudelot, autor del conegut llibre *L'École Capitaliste en France*, i d'altres.

Els varen exposar-nos la premissa, ben documentada estadísticament, que l'escola pública, teòricament igual per a tothom, produeix grans desigualtats culturals i socials, concretades més endavant en l'accés en els estudis superiors, que sempre marginen les classes més desfavorides socialment i culturalment; però que aquesta situació no ha de ser invariable si som capaços de canviar els elements que la determinen, des dels pedagògics de cada dia als globals, com el mateix caràcter de l'Estat, per mitjà de la participació conscient en la lluita.

El 73 l'impacte de la primera vaga general dels mestres estatals, juntament amb la posterior subvenció oficial de l'Escola d'Estiu, va significar entre altres coses una presència més gran d'aquests a l'Escola d'Estiu, els quals van repartir els papers ciclostilats de valoració de la vaga, que havíem ajudat a editar a Rosa Sensat.

Aquell mateix any, vam viure, esgarriats, la mort, en la soledat del mes d'agost anterior, del gran poeta i lingüista Gabriel Ferrater, que com a professor de l'Escola d'Estiu ens havia capgirat els esquemes clàssics de la gramàtica.

Va impressionar molt també aquell estiu, la paraula clara i convinçent de Jesús Alonso Montero, el «profesor Alonso Montero», com el coneixen a tot Galícia. Es formaren grans rotllanes sota els pins de Pedralbes per escoltar-lo; parlava del seu «Informe dramàtic sobre la lingua galega» i sobre literatura popular (escrita i oral) de tanta tradició a la seva terra.

També escoltàrem amb atenció les aportacions de Manuel Vázquez Montalbán sobre els mitjans de comunicació o de «manipulació» i de les d'I. Fernández de Castro sobre l'aparell escolar a les societats capitalistes.

Fou l'estiu de les xerrades sobre l'educació a l'URSS, després d'un viatge d'un equip de Rosa Sensat, encapçalat per Marta Mata. Havien visitat diversos centres educatius d'aquell país i parlat amb la pedagoga Lublinskaia.

La consciència que aviat s'havia de construir un nou model d'escola ens feia voler conèixer de prop tots els sistemes educatius.

Mentre, però, no és deixava de parlar dels problemes quotidians concrets, com per exemple «l'ordenança laboral de l'ensenyament privat». L'actual alcalde de Sabadell, Antoni Farrés, ales-

hores advocat laboralista, parlava de les possibilitats de negociar un conveni per a l'ensenyament privat, sobretot després de la discriminació de sous que patien els mestres de l'escola privada amb l'augment aconseguit pels mestres estatals amb la seva gran vaga. Això va portar a la recollida de firmes de pares i mestres i a grans mobilitzacions a l'ensenyament privat, en demanda de gratuïtat i ensenyança de qualitat per a tothom. En aquest ambient de mobilització continuada de tot l'ensenyament, des dels estudiants als pares i els mestres, el règim franquista canvia el ministre d'Educació; s'inicia un augment espectacular de les places escolars a l'ensenyança estatal i la contractació provisional o interina de milers de mestres i professors, que més endavant seran els protagonistes de grans lluites fins aconseguir l'estabilitat, com a conseqüència també de les accions de pares i mestres, de l'ensenyança privada. S'incrementen les subvencions, fins que el 1975 es decreta la Llei de Subvencions.

En tot aquest procés d'enfrontament, negociacions, manifestos i sortides al carrer van tenir molt protagonisme les entitats i associacions sectorials de mestres, pares i ciutadans, motivats per l'absència d'institucions i organitzacions socials i polítiques democràtiques legals.

Rosa Sensat era potser la institució on confluien tots els moviments i l'Escola d'Estiu, l'eina de l'intercanvi, cooperació i enriquiment de la majoria dels sectors. A més a més, amb la nostra participació a l'Assemblea de Catalunya, feia arribar a tots els sectors socials els problemes de l'ensenyament i de passada s'entroncava amb l'alternativa política democràtica a la dictadura.

Els 70 havien començat amb senyals d'esperança per a tots els grups i persones que tant havien lluitat per la pau i la cooperació pacífica contra l'explotació i l'alienació dels pobles. El 1973, a París, es signava la fi de la guerra del Vietnam. A Xile governava la «Unidad Popular» de Salvador Allende, amb un socialisme participatiu molt sensible als valors culturals propis, que també obria grans esperances per a l'Amèrica Llatina. França caminava cap a la unió de l'esquerra. Itàlia vivia una etapa de grans mobilitzacions obreres i populars (amb moments de gran tensió pels greus atemptats del terrorisme «negre», on moriren companys mestres), que aconseguiren grans millores socials i culturals i un decret general sobre la gestió democràtica de tot el sistema educatiu.

Gran part dels ajuntaments del centre-nord d'I-

tàlia eren governats per l'esquerra i feien una política decidida de renovació de l'escola, començant per l'escola bressol, on l'experiència exemplar de Reggio Emilia, amb Loris Malaguzzi, era capdavantera.

Un 11 de setembre del 1973, que no oblidarem, vàrem rebre una ganivetada a sang freda, brutal: un cop militar feixista encapçalat per Pinochet, encara viu, esclafava amb sang innocent i generosa la unitat popular xilena; Salvador Allende va ser el primer destrossat per les metralleres i a continuació van ser empresonats o morts els millors dirigents que no pogueren exiliar-se. També moria, de pena i sofriment, el gran Pablo Neruda. La nostra tragèdia del 36-39 semblava repetir-se a Xile.

L'any següent, el 1974, quan el franquisme semblava morir-se lentament, els sectors més durs del règim varen condemnar a mort i executar al garrot Salvador Puig Antich. Tots tinguerem la sensació d'haver baixat la guàrdia massa d'hora i de no haver sabut evitar-ho amb grans accions, com en el procés de Burgos.

Xile ens va ressonar al cor i ens va regalimar cara avall en aquella Escola d'Estiu del 74, sota la glorieta de l'escola del Bosc, on havíem retornat per primera vegada, escoltant als germans Parra, com si la música i les cançons fossin nascudes al cor dels Andes. En Pablo Berchenko explicava, en un curs multitudinari, l'experiència educativa de la unitat popular xilena. Segurament tots vàrem recordar aquells versos tan despulats i sentits d'en Pere Quart: «Una esperança desfeta, una recança infinita...»

També, però, visquérem grans joies i novetats aquell 74. Ens trobàrem amb l'experiència italiana, portada pels companys del MCE, moviment de tradició freinetiana, impulsat pel «mestre d'or» d'Itàlia, en Mario Lodi. Aquell hivern, un grup de Rosa Sensat havia viatjat a Itàlia per conèixer de prop l'experiència. El resultat va ser la presència d'aquests companys a l'Escola d'Estiu. Les experiències de renovació pedagògica que portaven els italians, moltes fetes a nivell local, dels Ajuntaments o de les regions, eren molt importants a l'hora de construir alternatives a l'escola franquista.

D'aquella Escola d'Estiu puc recordar també la presència massiva de bascos. N'hi havia tants perquè al País Basc havien prohibit qualsevol trobada. En aquesta situació i després de tants anys d'anàlitzar críticament el sistema escolar franquista, durant el curs 1974-75 vàrem començar a establir contactes amb tots els grups, persones o institucions

que treballaven o volien una ensenyança democràtica, començant pel Col·legi de Doctors i Llicenciats, que també tenia un paper destacat en l'oposició al franquisme i en les activitats de renovació pedagògica. Tenien notícia que els Col·legis de Llicenciats de València i Madrid també treballaven en aquest sentit.

Tots convenírem a organitzar un seminari, que amb el nom d'escola pública-privada va anar posant sobre la taula dels locals del carrer Còrsega de Rosa Sensat, les grans qüestions de l'escola al nostre país i escrivint els punts d'acord als quals arribàvem sempre per consens. Es pensava que el document o manifest final d'aquest seminari s'havia de presentar a tots els mestres i a l'opinió pública i que potser el marc més adequat per fer-ho era l'Escola d'Estiu.

Així es va fer l'any 1975, justament a l'escola de Bosc de Montjuïc, símbol de renovació pedagògica de la ciutat i una de les primeres escoles de la natura a Europa, de la qual havia estat entusiasta i sàvia directora Rosa Sensat. La presentació d'aquell document, batejat amb el nom de «Per una Nova Escola Pública», es va fer al porxo, apinyat de mestres, del Fonoaudiològic de Montjuïc.

A la taula hi havia la Marta Mata i els representants de tots els grups i institucions que l'havien redactat. La presentació que va fer la Marta, amb la seva veu pausada i dolça —una barreja de mestra republicana i de mestra de poble—, fou d'una gran solemnitat, emoció i dignitat. Per un moment vàrem perdre l'alè, però érem conscients que havíem posat un primer fonament per al futur de l'escola a Catalunya.

I a l'Escola d'Estiu del 76 es tornà a debatre el document d'Escola Pública presentat l'any anterior, amb la finalitat de donar-li més contingut i concrecions pedagògiques per cicles i matèries. A un grup, però, li va semblar que l'escola, a més a més de pública, havia de ser única i així va proposar-ho a l'Assemblea final. Els que defensàvem que la inclusió d'aquest terme portaria dificultats i desnaturalitzaria l'esperit obert del document no vam saber convèncer l'assemblea i aquesta votà a favor d'afegir-hi el terme.

De seguida es produïren reaccions i declaracions sobre el caràcter totalitari i marxista del document, considerant-lo un atemptat contra la llibertat d'ensenyament.

Es va crear el Consell Català d'Ensenyament, que agrupava bona part de l'escola religiosa i privada alta, per contrarrestar aquestes amenaces a la «llibertat d'ensenyament».

Segurament que tots recordem l'Escola del 76 com la de la festa de la llibertat. Franco havia mort, però encara sectors durs del franquisme, encapçalats per Arias Navarro, volien **rentar** la cara del règim mantenint les seves estructures. Encara teníem el nus a l'estómac per les penes de mort de l'any anterior executades a Barcelona i la repressió, a Victòria, ordenada per Fraga amb aquella coneguda frase «la calle es mía»; que causava uns quants morts entre els manifestants obrers.

A Barcelona l'ú i el vuit de febrer del 76 férem les primeres manifestacions massives per l'Amnistia, amb les quals col·laboràrem activament posant al servei de l'Assemblea de Catalunya els nostres fitxers i rebent unes quantes garrotades al carrer, amb Marta Mata al davant.

Dels incomputables actes d'aquell 76 vull destacar, potser com els més estranyables i sentits, l'homenatge dels «pobles d'Espanya» per mitjà de la poesia a Miguel Hernández i F. García Lorca, els poetes més significatius de l'etapa republicana junt amb Machado i Alberti, tant per la qualitat poètica, com pel seu compromís amb les classes populars. Salvador Espriu va lliurar-nos un extraordinà-

ri poema dedicat a M. Hernández. I també els recitals de Raimon i Lluís Llach, que per primera vegada podien cantar a l'Escola d'Estiu; el segon va estrenar en aquell pati de ciment de la Facultat de Geografia i Història, acompanyat per l'entusiasme dels mestres bascos assistents, les «Campanades a mort», en homenatge a les víctimes de la repressió a Vitòria. Especial significació i caliu tingué la presentació en el bar atiborrat de gent, tots amb la suor cara avall i emocionats, de l'Assemblea de Catalunya, que aleshores era l'organisme unitari més estimat.

També es presentaren en totes les altres forces polítiques, encara il·legals, per explicar els seus programes educatius de cara a un futur pròxim democràtic. La presentació més celebrada va ser, però, la del PSUC, que aquell any festejava el seu 40 aniversari. Enmig d'aquesta mena de xarrampió polític, la sensibilitat de l'Escola d'Estiu possibilitava que en alguna sala d'actes poguéssim escoltar l'extraordinari Gianni Rodari, o Mario Lodi, que s'impressionà molt per la participació i caliu de tots els actes fora de programa; Louis Althusser, un dels representants més distingits del marxisme del s. XX; una taula rodona amb Serra i Lluch sobre les

conseqüències econòmiques de la crisi del petroli i en el fons sobre la idea de progrés dominant.

Aquesta sensibilitat i desig d'intercanvi feia que a les nits, tot i el cansament, encara continués la festa a la Paloma, per exemple, amb en Lodi i en Rodari i un munt de mestres, o bé fent un pa amb tomàquet amb els mestres foranis.

Les escoles del 1977-78 ja tenen el caràcter marcat del que seran des d'ara les del 80. Em remeto al que diu Jaume Carbonell sobre la normalitat democràtica en el seu article d'aquest mateix número. El 77, després de la gran manifestació a Barcelona per la llibertat, l'amnistia i l'Estatut d'Autonomia, van venir les primeres eleccions democràtiques generals, la constitució de l'Assemblea de parlamentaris i, després d'un llarg tripijoc de negociacions, el retorn de Josep Tarradellas a Catalunya, fins a les primeres eleccions autonòmiques de 1980.

A més d'aquesta recuperació de la dita «normalitat», recordo especialment del 1977 un curs sobre «La crisi del marxisme», amb una assistència molt nombrosa, fet pel malaguanyat Manolo Sacristán, el qual va preveure els fenòmens esdevinguts dels 80 als 90.

L'Escola d'Estiu comptà amb la presència de parlamentaris. I això ens evoca la imatge d'un home menut, però gran president i persona que fou «l'avi Macià», passejant entre els mestres de l'Escola d'Estiu, com un més, en l'acte inaugural. Penseu que això no era només un gest, sinó que representava el valor que es donava a l'educació i a la figura del mestre en la Catalunya d'aquell moment històric.

Ací acabo la crònica del meu caminar per aquests 25 anys de temps, «que no són res diuen els savis», per dir-ho amb paraules d'una cançó d'en Raimon, però que a l'hora de fer balanç t'adones del gruix que tenen per a la nostra vida, que passa com una ventada.

Només voldria afegir-hi, com a vell elefant de l'Escola d'Estiu, sense nostàlgia de l'abans, que, a pesar dels canvis accelerats que es donen a la societat que vivim i als quals ens adaptem, no hem de perdre el codi ni la identitat ni el nom, com totes les altres espècies vives d'aquesta terra. Crec que la identitat de l'Escola d'Estiu s'ha forjat i ha continuat, per dir-ho amb paraules de l'amic i gran pedagog Loris Malaguzzi, en l'anell de relacions que ha estat capaç de crear durant aquests 25 anys de petita, però també gran història.

Crec que totes les persones que estan al davant de les institucions democràtiques, de govern o no, haurien de comptar molt amb l'esforç i experiència de milers de mestres.

La Societat dels anys 90 necessita una escola i una educació de gran qualitat, i per això no hi valen revolts ni trampes; calen sobretot equips humans ben formats, interdisciplinaris, a cada centre, en acció directa amb els infants i els pares. Hi ha

prou experiència per saber-ho. Es repeteix quasi cada dia en conferències i congressos de savis, Premis Nobel, Unesco, grans científics: els governs, si volen fer front a la greu situació del planeta, han de dedicar la major part dels recursos a l'educació. Demà, ja no hi serem a temps.

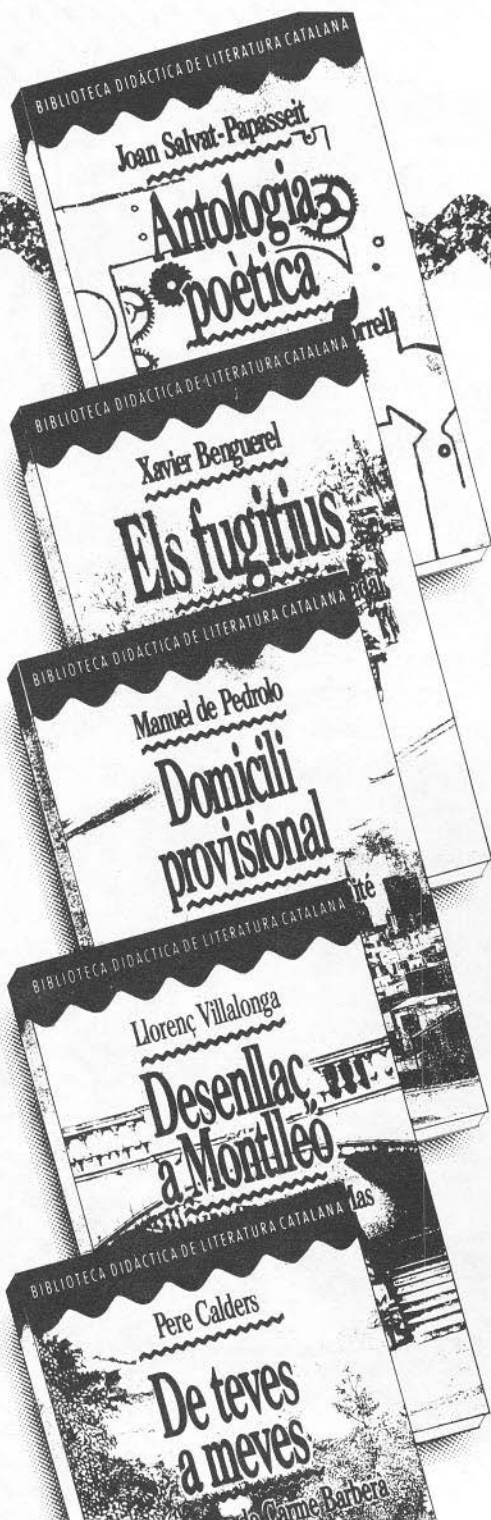
A casa nostra, penso que, malhauradament, no s'ha retornat a l'escola (després de la greu destrucció moral i material feta per la dictadura de Franco) el que és de l'escola: valoració social i moral de la feina del mestre, i molts recursos humans.

Aquella escola popular de la sabiduria, que pensava el nostre inoblidable i gran poeta Antonio Machado, encara està per fer. Més aviat s'han abocat «pel broc gros» recursos i propaganda cap a formes del vell i nou elitisme cultural, l'òpera, teatres nacionals, grans fundacions, museus d'art, animacions culturals de tota mena i estadis i palaus d'esports, com una nova versió del «panem et circenses» romà. Mentre, l'escola bàsica, que és el que arriba a tothom, i les iniciatives populars continuen magres de recursos i les coses s'han d'aconseguir, quasi sempre, amb la lluita.

L'Escola d'Estiu del 90 hauria de ser capaç, a més a més de les reformes dels governs de torn —encara que siguin democràtics—, d'iniciar, a partir dels mestres, del món del treball i de la ciència, una reflexió seriosa sobre l'educació del futur, si volem sortir d'aquesta mena d'hipnosi provocada pels mitjans àudio-visuals universalitzats i de fer créixer una proposta educativa, que compti amb un planeta habitable i viu, solidari per tant amb totes les formes de vida, crítica amb l'homocentrisme i el consumisme desenfrenat.

y en nuestro oración, estas banderas
que presenciaron vuestra muerte
que se ensaparon en la sangre vuestra
se multiplicarán como las hojas
de la infinita primavera.

PABLO NERUDA

Llibres Barcanova

Biblioteca Didàctica de Literatura Catalana

Els grans autors i les grans obres de la literatura catalana a l'abast dels estudiants de BUP.

La Biblioteca Didàctica de Literatura Catalana és una col·lecció de lectures seleccionades per a les classes de llengua i literatura a BUP i també per als cursos superiors d'EBG.

Posa els alumnes en contacte amb les grans obres de la literatura catalana facilitant-ne la lectura i la comprensió, estimulint l'aprenentatge de la llengua i oferint una visió de les grans etapes de la nostra literatura.

Cada obra es presenta acompanyada d'una introducció històrica, nombroses notes lèxiques i literàries, propostes de comentari de text i un apèndix amb informació gramatical i literària.

Titols publicats:

1. Terra baixa, Àngel Guimerà
2. Valter e Griselda i altres textos, Bernat Metge
3. Rondalles
4. Antologia poètica, Joan Maragall
5. Els fugitius, Xavier Benguerel
6. Antologia poètica, Joan Salvat-Papasseit
7. Domicili provisional, Manuel de Pedrolo
8. Desenllaç a Montlleó, Llorenç Villalonga
9. De teves a meves, Pere Calders

Editorial

BARCANOVA

La Renovació Pedagògica en marxa

Novetats '90/91

2^{on} EGB-Col·lecció DELTA

A TEIDE continuem treballant per a una escola participativa.

Aquest curs incorporem el 2^{on} d'EGB a la Col·lecció DELTA.

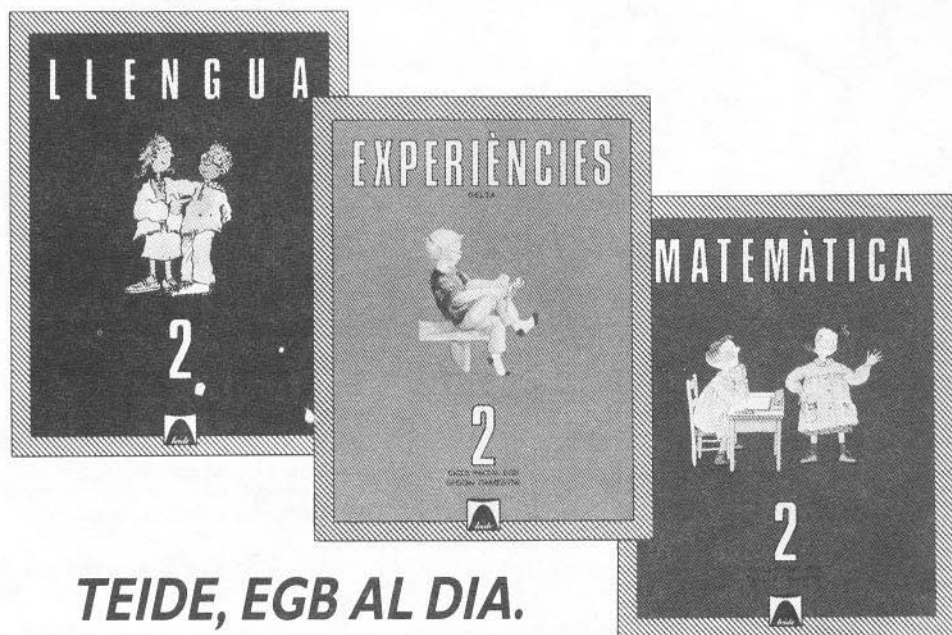
Us presentem el nou material escolar per al 2^{on} curs d'EGB DELTA:

- LLENGUA • EXPERIÈNCIES • MATEMÀTICA

També teniu a la vostra disposició aquestes mateixes matèries, per al 1er d'EGB.

Cadascuna es compon de tres quaderns trimestrals.

A TEIDE creem material escolar per a una ensenyança actualitzada i eficaç.

TEIDE, EGB AL DIA.

25 ANYS D'ESCOLA D'ESTIU

23

Pere Darder
Joan Domènech

Balanç general de les aportacions realitzades

Després de vint-i-cinc anys, des de la dècada dels 60 fins avui, la realització continuada de l'Escola d'Estiu permet una reflexió profunda, vàlida i important, tant pels que hi hem participat com pels que no ho han fet.

Vint-i-cinc anys ofereixen una perspectiva prou àmplia per fer una aproximació a la significació de les Escoles d'Estiu en el nostre panorama educatiu.

La nostra reflexió s'orientarà en dues direccions. Per un costat, la significació de les Escoles d'Estiu en el plantejament de la formació permanent del professorat, i, per l'altre, l'aportació que han fet a la Renovació Pedagògica.

Les Escoles d'Estiu són un bon fil conductor de la realitat pedagògica del país. No en podem parlar, a més a més, sense mencionar les Escoles d'Hivern i la resta d'activitats dels Moviments de Renovació Pedagògica com a moviments socials. Precisament els MRP han estat un fruit d'aquest procés d'evolució i maduració dels incipients i primitius grups organitzadors. Tots aquests elements estan indissolublement units i no poden existir, avui per avui, els uns sense els altres.

1. La significació de les Escoles d'Estiu en el plantejament de la formació permanent del professorat

Per analitzar aquest aspecte ens referim a algunes de les bases del que es considera una formació permanent de qualitat.

Algunes bases d'una formació permanent de qualitat:

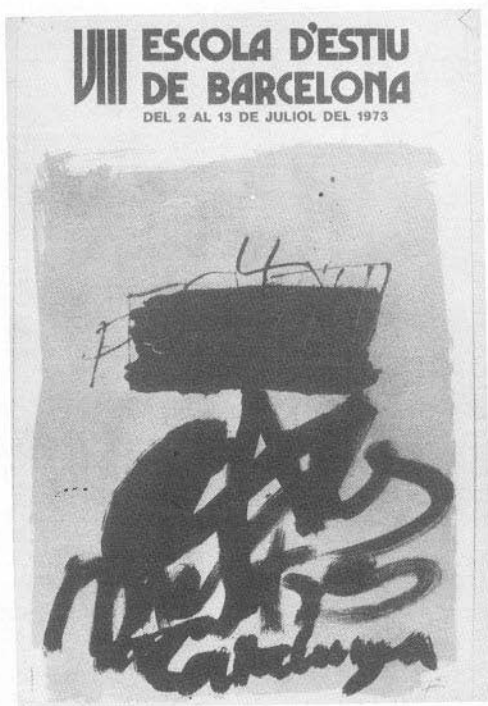
A. La relació teoria-pràctica

Hom considera que una formació permanent de qualitat s'ha de realitzar de forma que representi per al professorat una reflexió sobre la seva pràctica. Una anada i tornada des de la teoria a la pràctica quotidiana, que permeti al professional de l'ensenyament un replantejament de la seva pràctica i de la teoria personal que la sustenta.

No es tracta de donar receptes, momentànies i poc persistents al llarg del temps, sinó d'arribar a provocar un plantejament innovador i dinàmic de l'activitat del professional de l'ensenyament.

No cal posar en relleu que aquesta ha estat l'orientació majoritària dels diversos cursos que s'imparteixen a les Escoles d'Estiu.

Per això, el treball realitzat a l'Escola d'Estiu

parteix gairebé sempre de l'activitat que els ensenyants porten a terme en la seva tasca quotidiana.

B. La participació dels implicats en la formació permanent

En aquest aspecte, les Escoles d'Estiu han assolit fites molt remarcables.

Els implicats, els ensenyants, participen en la delimitació de les seves necessitats. A partir de les necessitats manifestades pels diferents col·lectius d'ensenyants -i en alguns casos- dels pares, s'estructuren les temàtiques i els diferents cursos de cada Escola d'Estiu.

Un bon nombre de professionals de l'ensenyament, d'acord amb la tasca que han portat a terme, participen com a professor en diferents cursos i activitats. Per dir-ho en els termes de la formació permanent establerta, es transformen en formadors de formadors.

D'altra banda, tots els participants contribueixen a l'avaluació de la tasca realitzada per les Escoles d'Estiu.

C. Amplitud de l'oferta

En aquest sentit, i d'acord amb l'origen de la demanda, l'oferta de les Escoles d'Estiu s'estén a múltiples aspectes. Des de la reflexió pedagògi-

ca, cultural, política i social del moment present, fins a la consideració i anàlisi de diverses tècniques concretes d'intervenció i procediments didàctics, tot està present en el marc de les Escoles d'Estiu.

Es pot dir que qualsevol aspecte que hom pugui desitjar és possible de trobar-lo en el marc de les Escoles d'Estiu.

En qualsevol cas, hom pot afirmar, fins i tot, que l'oferta és més àmplia del que a voltes correspon a les expectatives recollides.

D. La continuïtat de la formació permanent

Les Escoles d'Estiu programen cursos segons la tasca realitzada per diferents grups de treball durant l'any escolar. S'hi exposen aquelles reflexions o materials elaborats durant l'hivern.

D'altra banda s'intenta que, a partir de l'Escola d'Estiu, es constitueixin grups de treball que aprofundeixin en els aspectes que han desvetllat la preocupació o l'interès de diferents professionals.

Aquests grups, sovint, constitueixen nuclis de treball que porten a la pràctica les reflexions o descobertes realitzades a partir de la tasca exposada o elaborada en els cursos de l'Escola d'Estiu.

E. La descentralització

Aquest és un aspecte de màxima actualitat en la planificació de la formació permanent del professorat.

Hom considera que és necessari descentralitzar la formació permanent del professorat per tal d'atendre les peculiaritats dels diferents col·lectius d'acord amb l'entorn en el qual porten a terme la seva acció educativa.

La successiva aparició de les diferents Escoles d'Estiu ha estat una demostració de la maduresa dels ensenyants de Catalunya, que han vist la importància de vincular la formació dels professionals a les necessitats dels indrets on desenvolupen la seva tasca.

Potsser hauríem d'insistir en el sentit que té una veritable descentralització de la formació permanent. Es tracta d'aconseguir que els nuclis de decisió de la formació permanent siguin pròxims al lloc on s'ha de realitzar aquesta formació. I es tracta que aquests nuclis tinguin suficient poder de decisió per fer la planificació amb independència i adequada a les necessitats. Això està fonamentalment relacionat amb la participació dels implicats en la formació.

F. L'avaluació de les activitats de formació

Des del començament, aquest aspecte ha estat present a l'Escola d'Estiu. La preocupació pel bon resultat d'una tasca de formació realitzada amb tant d'esforç, de part de l'organització i dels ensenyants, va conduir a trobar la forma de valorar tot el dispositiu.

Tothom sap la dificultat de realitzar aquesta tasca de manera satisfactòria, però el que s'ha fet ha permès de prendre decisions importants de cara al millorament en tots els sentits.

Hem vist fins aquí algunes de les bases del que es considera una formació permanent de qualitat. Però des d'una concepció àmplia de la formació cal subratllar també el paper de les Escoles d'Estiu com a lloc d'intercanvi d'experiències i de trobada dels ensenyants.

Evidentment, els professionals de l'ensenyament tenen la possibilitat de realitzar tota mena de trobades i intercanvis. El fet que aquests estiguin institucionalitzats per l'Escola d'Estiu, té una importància cabdal a l'hora de pensar en la continuïtat i periodicitat de la tasca que porten a terme, i en les possibilitats de coherència d'un col·lectiu que no es caracteritza pas per la seva cohesió.

Intercanviar experiències d'una manera regular, en una situació distesa, amb la possibilitat de trobar formes d'intercanvi estable curs rera curs, té una funció d'autoafirmació i d'ajut mutu que ajuda a conèixer la situació de cada un dels participants i del col·lectiu en general. Trobar-se de manera periòdica fa que hom se senti acompanyat en allò que porta a terme, moltes vegades sense cap tipus de reconeixement de l'esforç que realitza per tal de millorar l'educació del nostre país.

La possibilitat d'intercanvi amb els companys de la professió és, massa sovint, una de les poques gratificacions vàlides i desinteressades dels professionals del nostre camp.

2. L'aportació de les Escoles d'Estiu a la Renovació Pedagògica

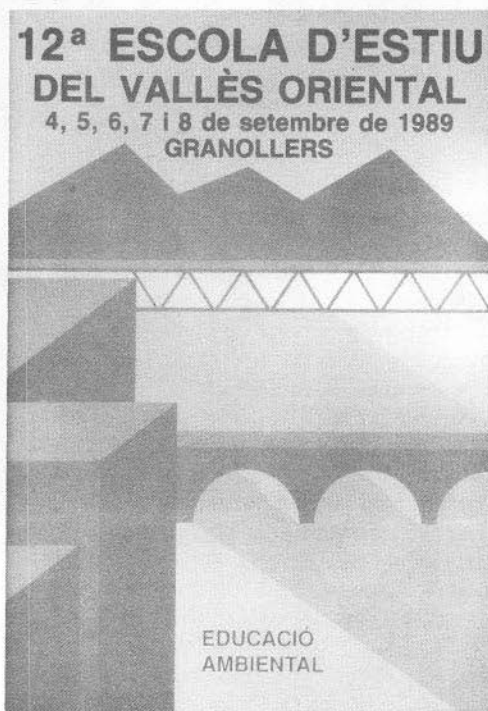
Si analitzem les aportacions de les Escoles d'Estiu a la Renovació Pedagògica, ens adonarem de dos aspectes importants. Un, la coincidència en els programes d'elements innovadors en relació als conceptes, als procediments i a les actituds.

L'altre, el fet que, cronològicament, hagi estat l'Escola d'Estiu l'espai en el qual han sorgit per primera vegada determinades pràctiques innovadores, situant-se a l'avantguarda de molts temes que, més tard, han estat assumits per altres instàncies, entre elles la mateixa Administració. No volem dir amb això que tot el que s'ha fet a les Escoles d'Estiu ha estat innovació. Sovint s'ha completat formació inicial, s'han realitzat tasques de perfeccionament, o s'han desenvolupat activitats de «suplència», poc innovadores.

Som conscients també que, moltes vegades, a partir d'una activitat poc innovadora «per se» s'han desenvolupat actituds de canvi, de millora de l'escola, precisament perquè el marc de l'Escola d'Estiu ho ha possibilitat. Per tant, també se'ns fa difícil classificar les activitats sota aquest paràmetre. Tampoc no volem entrar en una baralla històrica de protagonisme de qui ha estat primer, potser també perquè sovint reinventem més que innovem, conscients que determinades reinvençions poden ser totalment innovadores.

A. Aportacions en relació als continguts

Farem referència a algunes de les aportacions: L'estudi del medi, vinculació a metodologies ac-

tives d'aprenentatge que s'analitza des d'una perspectiva integradora de les Ciències Socials —superant la compartimentació entre Geografia i Història—. El tractament de la llengua; des de dues perspectives, la que prové de la necessitat d'abordar la normalització lingüística i la reflexió sobre la metodologia de l'aprenentatge de la lecto-escritura, que no havia evolucionat pràcticament des de feia quaranta anys. I per no allargar-nos més, mencionarem els plantejaments actius en l'àrea de matemàtiques —amb la introducció de la matemàtica nova—, totes les àrees lligades a l'expressió —musical, artística...— l'educació de valors, la psicomotricitat, la recuperació dels aspectes populars i del folklore del país. I ja en els darrers anys, l'aparició de les noves tecnologies.

B. Aportacions en relació als procediments

Al costat d'aquests conceptes que s'introdueixen es té especial cura de tot el que fa referència a la didàctica. Amb una voluntat que les propostes arribin a les escoles, es proposa una modernització de les tècniques educatives, introduint noves metodologies, nous procediments: l'observació, l'experimentació, el treball en equip dels alumnes, el treball de camp, la investigació... són aspectes lligats a aquella vella (i bella) concepció de l'escola activa heretada dels mestres que, a principis de segle, havien organitzat les primeres converses pedagògiques.

C. Aportacions en relació a les actituds

La preocupació per la persona de l'educador ha estat també una constant, en ordre a aconseguir un professional capaç de justificar el seu canvi d'actitud i de forma d'actuació.

Es pensa que la formació ha d'arribar al millorament de la persona de l'educador, la qual cosa és una mostra de respecte per l'individu i el professional de l'ensenyament.

Aquesta preocupació per les actituds és la base d'una concepció transformadora de la realitat educativa. Les Escoles d'Estiu, com a formació «autoorganitzada» pels mateixos mestres, que parteix de les seves necessitats i de la seva voluntat, és molt més efectiva a la llarga que molts dels plans dits «institucionals», precisament perquè té aquesta preocupació.

Calen estudis en profunditat d'aquest fet, però estem convençuts que, si es fan, sorprendran fins i tot els mateixos organitzadors que menysvaloren sovint el treball i la incidència de la feina que han realitzat. És a les Escoles d'Estiu on s'insisteix des d'una perspectiva moderna en la professionalitat del mestre; on es treballa la gestió i la participació del conjunt de la comunitat educativa, on es fomenta el treball en equip dels ensenyants i on s'assumeix la interdisciplinarietat dels temes educatius.

Voleu més elements innovadors?

Conclusions i perspectives

La concepció de la formació del mestre com alguna cosa més que un perfeccionament, defineix molt bé l'orientació actual de les Escoles d'Estiu. En un moment en què el Departament d'Ensenyament elabora un Pla de Formació i assumeix teòricament la seva part de responsabilitat en la formació del professorat, els MRP i les Escoles d'Estiu comencen a insistir en nous aspectes —com els que hem assenyalat abans—. Els temes transversals, els relacionats amb el món de la cultura, les reflexions pedagògiques, l'intercanvi d'experiències, són elements cada vegada més freqüents a les Escoles d'Estiu, enfront dels temes clàssics.

Les Escoles d'Estiu representen un espai de reflexió i d'elaboració de nous plantejaments de política educativa o pedagògics. Creiem que l'existència de la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya, que ha assumit aquest àmbit de reflexió a nivell nacional, pot ser un element coordinador i impulsor en cadascuna de les Escoles d'Estiu, d'aquests nous elements que van sorgint.

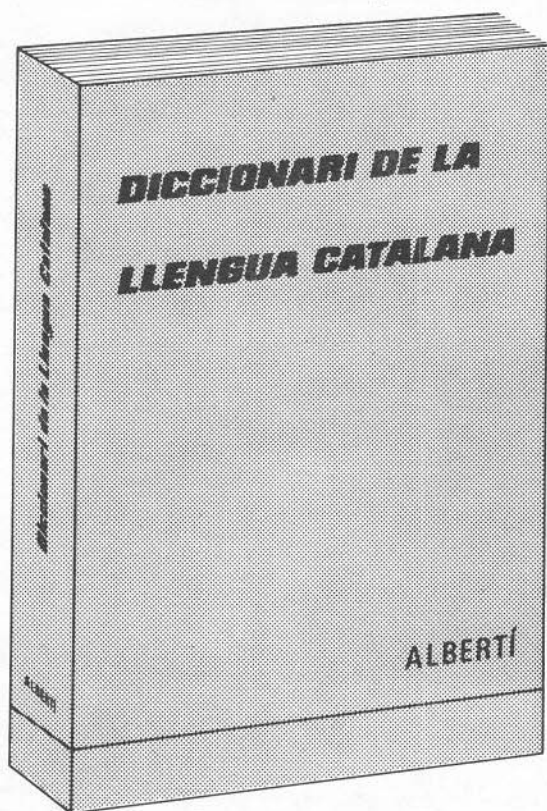
Aquests vint-i-cinc anys ens han de servir per animar-nos a crear noves concrecions d'aquest model de formació que, avui per avui, creiem que manté tot el seu frescor original de quan va ser concebut a l'any 1904. Potser l'exercici que caldria fer és destriar els elements realment substancials del model dels que són fruits de les circumstàncies i, per tant, poden modificar-se sense problemes. Gosarem a fer-ho?

D I C C I O N A R I S

A L B E R T Í

**DICCIONARI DE LA
LLENGUA CATALANA**

25.ª edició, 1.330,- ptes.

**Castellà-Català
i Català-Castellà**

Gros

17.ª edició, 3.970,- ptes.

**Castellà-Català
i Català-Castellà**

Mitjà

9.ª edició, 1.580,- ptes.

**Castellà-Català
i Català-Castellà**

Petit

9.ª edició, 1.150,- ptes.

ALBERTÍ • Editor / Trafalgar, 76 - 08010 Barcelona

Llibres de música per a infants

ESCOLA DE PEDAGOGIA MUSICAL
MÈTODE IRENEU SEGARRA

Material no pertanyent a l'Escola de Pedagogia Musical

Per al parvulari

Xesco Boix
Galing-galong
(2a. edició). 136 pp. 580 ptes.

Xesco Boix
Lireta-liraina
(2a. edició). 112 pp. 580 ptes.

Xesco Boix, Àngel Daban,
Toni Giménez, Lluís M. Panyella,
Noé Rivas
Els cinc dits d'una mà
112 pp. 580 ptes.

Toni Giménez
Re m'hi fa si fa sol
128 pp. 580 ptes.

Teresa Bonaventura
Contes dels instruments de la música
112 pp. 580 ptes.

Toni Giménez
Històries i cançons
124 pp. 580 ptes.

Celdoni Fonoll
Cançons del camí florit
76 pp. 580 ptes.

Xim, na, na, na
225 fitxes per a nens de 5-6 anys
1983. 750 ptes.

Xim, na, na, na
Ciua del mestre. 1983. 20 pp.
125 ptes.

Pim, pam, repicam
189 fitxes per a nens de 4-5 anys
1983. 750 ptes.

Pim, pam, repicam
Guia del mestre. 1983. 16 pp.
125 ptes.

Ireneu Segarra
El meu llibre de música
Primer grau (5a. edició) 96 pp. 1.000 ptes.
Segon grau (4a. edició) 120 pp. 1.250 ptes.
Tercer grau (2a. edició) 134 pp. 1.250 ptes.
Quart grau. 128 pp. 1.060 ptes.
"què grau. 156 pp. 1.600 ptes.
"se grau. 128 pp. 2.300 ptes.

Fitxes ritmico-musicals
625 ptes.

Ireneu Segarra
40 fitxes
Complement d'«El meu llibre de música».
Primer grau (6a. edició). 525 ptes.

Ireneu Segarra
30 fitxes
Complement d'«El meu llibre de música».
Segon grau (2a. edició). 390 ptes.

M. Teresa Malagarriga i Rovira
Montserrat Busqué i Barceló
La música al parvulari i al jardí d'infància. I.
Continguts i 3a. edició. 1987
88 pp. 400 ptes.

Per a E.G.B.

Música. Cicle inicial
I. 7a. edició. 68 pp. 425 ptes.
II. 6a. edició. 72 pp. 475 ptes.
Llibre del mestre. 120 pp. 1.300 ptes.

Música. Cicle mitjà
III. 4a. edició. 80 pp. 525 ptes.
IV. 2a. edició. 120 pp. 800 ptes.

Cançoners

Montserrat Busqué
Violet Sant Pere
(5a. edició). 110 pp. 580 ptes.

Montserrat Busqué
Violet Sant Pau
(3a. edició). 98 pp. 580 ptes.

Ireneu Segarra
Juguem cantant
I. 5a. edició. 48 pp. 600 ptes.
II. 2a. edició. 32 pp. 600 ptes.

PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT

Distribució: L'Arc de Berà - Centre Difusor d'Edicions Catalanes
Lluà, 10, 14 - Tel. 300 32 51 / 300 33 00 - 08005 Barcelona

LES PROFECIES, QUINZE ANYS DESPRÉS

29

Marta Mata i Garriga

Determinar les possibles correspondències entre les declaracions d'escola pública dels anys 75 i 76 i els textos legals d'educació a partir de 1977, no és un exercici neutre per cap dels que des d'alguna instància hem intervingut en un o altre text, o en més d'un. Ni cap dels textos no era ni és neutre, per més ciència pedagògica i sociològica que hàgim pretès que constituïssin. En tot cas els primers textos eren profètics i els segons serien poètics.

Enllaçar profecia i poesia no és un treball massa segur. Diu que als profetes els glorificaven o els mataven perquè eren quelcom més que endevinaires; els profetes s'implicaven en les pròpies profecies: profetitzaven, del dret o del revés, allò que volien, i s'implicaven en l'acompliment del que havien profetitzat. I els polítics, sociòlegs amb vires de poeta, a més dels perills dels profetes, tenen gairebé la seguretat del ridícul. Però, es digui el que es digui, el que esdevé poesia del que va ser profecia és el que val. Miraré d'escatir-ho, amb una certa justificació inicial en el mateix preàmbul dels documents del 75 i el 76:

«Els participants a l'Escola d'Estiu pretenen, amb la declaració que ara presentem, fer sentir la veu dels mestres com s'havia fet quan la Generali-

tat de Catalunya recollia les conclusions de l'Escola d'Estiu de Barcelona per integrar-la a la legislació i a la realització de la seva política escolar.»

De 1977 ençà, han estat moltes les vegades que, al voltant d'una taula de ponència o de comissió, o asseguda en un escó parlamentari, o de consell, m'he recordat d'aquest paràgraf i m'he trobat dient «La frase ha de ser aquesta...», o pensant «Quan vaig sentir això per primer cop?» o «On he llegit això altre?»; naturalment, sempre es tractava d'algun text de política educativa.

Algunes vegades ho he escrit: alguns, molts o pocs, segons es miri el vas buit o ple, però alguns dels somnis expressats en les declaracions d'Escola Pública de 1975 i 1976, han estat recollits en els textos bàsics de la nostra democràcia i, especialment, en les lleis d'educació. Van ser profètics aquells somnis? Hi ha continuïtat poètica en els actuals textos de política educativa? Buscar la resposta sobre la literalitat dels textos és tasca que mereix més temps que el meu i més espai que el d'un article de revista; em limitaré a recordar, ara, un seguit de dates i un conjunt de documents:

1975: El número 4 de «Perspectiva Escolar», del mes d'octubre, amb la declaració de la

X Escola d'Estiu: *Per una nova escola pública.*

1976: La publicació *Per una Nova Escola Pública Catalana* amb els documents que prepararen i acabaren el treball de l'XI Escola d'Estiu.

1978: La *Constitució Espanyola.*

1979: *L'Estatut d'Autonomia de Catalunya.*

1980: El text, ja abandonat, de la *LOECE.*

1983: La *Llei de Normalització Lingüística*, i l'anomenada *Llei del CEPEPC.*

1984: El text de la *LODE*, no vigent fins que el Tribunal Constitucional ho permeté.

1990: El projecte de la *LOGSE.*

Cada una de les dates i fets ha estat viscut per cada un de nosaltres de manera personal i de manera col·lectiva, a vegades contraposades. ¿Aconsegüem plasmar tot el treball fet, tots els desitjos a complir, en els primers documents? ¿Fins a quin punt van ser «nostres», de cada un de nosaltres? I de tot el nostre, o no tan nostre, ¿què s'introduí en els grans documents de consens, la Constitució i l'Estatut? I què, no? I en el desplegament d'aquestes Cartes, les línies de política

educativa que han anat traçant-se, què tenen d'aquell fil? I què, no? Podem fer balanç del període? Sembla que 25 anys de treball comú en la renovació pedagògica, 15 anys de formulació comuna i de treball plural de política educativa, gairebé ho exigeixen.

Voldria deixar l'estudi per als estudiosos, ja hi ha molta bibliografia, i donar una resposta a les qüestions; resposta d'opinió personal, i des del punt de vista de què personalment he pogut gaudir, al Congrés de Diputats, al Parlament, al Senat i, actualment als Consells Escolars, de l'Estat, de Catalunya i el Municipal de Barcelona.

Amb el teló de fons de 1975, i el rerafons de 1965, palpar lleis i realitat de política educativa el 1990, i amb les perspectives que es succeeixen acceleradament, fins i tot en l'educació, sempre rersagada, és ara un exercici apassionant; a qui, com jo, ha viscut la gambada de 1965 a 1975, el salt de 1975-76 a 1977-78-79 i el procés 1980-1989, la perspectiva de 1990-2000 produeix una atracció indefugible i fa superar les pors més grans, gairebé per reducció a l'absurd: no és possible que si es va superar llavors un greu problema de qualitat política general, no es pugui superar ara un

problema de ritme i de velocitat en política educativa. Els elements van ser posats llavors.

He dit, de bones a primeres, el que potser hauria d'haver dit, o callat, al final. Però em sembla honest començar dient-ho, i afegir que no puc deixar de parlar de tots i cada un dels documents esmentats, sense reviuir-los amb el mateix optimista possibilisme amb què els vaig viure.

Comencem pel de 1975. La nostra «Perspectiva Escolar» número 4, que el conté, té a la coberta un document fotogràfic doble: a baix, uns nens que em sembla que eren de l'escola Heura, i que ja deuen ser pares de família, iniciant llavors una aventura de coneixement de la ciutat, amb un fullet de transport públic a les mans; a dalt, una imatge de la xafogosa assemblea final de la X Escola d'Estiu, al porxo del Fonoaudiològic, tot presentant la Declaració. I a dins, el text de la Declaració amb els deu punts de la Nova Escola Pública i deu articles.

Deu punts que dibuixaven, des d'una situació de canvi democràtic, una nova escola pública, un nou sistema educatiu, dirigit democràticament i amb la participació de les forces socials i amb l'objectiu de la promoció general i compensatòria. El caràcter nacional de l'escola, la seva relació amb el medi, amb la comunitat, amb altres serveis públics, la metodologia pedagògica més avançada i realitzada en equip, el pluralisme ideològic coordinaven el treball a cada escola també gestionada democràticament. En el 3r. dels deu punts s'especificava: Caldrà estudiar les condicions perquè les actuals escoles privades de diferents sectors que vulguin entrar a formar part de la nova escola pública, ho puguin fer. I s'afegia: Així com també arbitrar formes d'administració educativa, descentralitzades, a nivell nacional, regional, municipal, etc.

I després venia un article de revista per cada nivell d'escola, els que existien i els que no existien: *Llar d'Infants, Parvulari, Primera Etapa, Segona Etapa, Ensenyament Mitjà* amb la proposta de *tronc comú*. I un article sobre cada problema general: *gestió democràtica de l'escola i del sistema, escola catalana, estatut i formació de l'ensenyament, moviments de renovació pedagògica*.

Tot plegat contenia deu anys de treball propi de Rosa Sensat, cursos de discussió, a vegades agre, amb la llei del 70 a les mans, aportacions de mestres i professionals d'arreu, que durant la setmana següent de juliol, una setmana més xafogosa encara, vam anar discutint, redactant i corregint, al principal del carrer Còrsega. I la «torna»

d'humor d'un dels correctors, l'Ignasi Riera, que descarregava la seva humanitat plantejant, després de tanta serietat, la seva qüestió personal: «L'escola és o no una vaca autàrquica?» I finalment la notícia de la Xa. Escola d'Estiu, en Biel Dalmau de pregoner, i amb cares, noms i xifres emocionants: 10 anys, 3.200 participants, i el marc de l'Escola de Bosc de Rosa Sensat.

La publicació de 1976, *Per una nova Escola Pública Catalana*, conté el planteig, discussions i conclusions dels grups de treball del Tema general de la XI Escola d'Estiu. Coberta terrosa, lletra mangra, i a dins 153 pàgines de lletra menuda i grans discussions. En el record, els primers conflictes entre principis i oportunitats polítiques, i el sa exercici de perdre qualche votació, com la de *l'escola única*. A mitja Escola d'Estiu el rei havia cessat Arias Navarro i nomenat president de govern Suárez, mentre nosaltres passejàvem pel pasadís-fira de tots els partits polítics no permesos i celebràvem la festa dels pobles d'Espanya, amb banderes que ara són autonòmiques, i els 40 anys del PSUC, prohibitíssim, a l'asfalt del parking de la Universitat. Quin document aquell! S'hi tractaven els temes de l'anterior, s'arrodonien i se n'afegien: *finançament, formació ideològica personal i social, sindicats, pas de la privada a la pública i de l'estatal a la pública, educació especial, educació permanent i d'adults*.

Hi havia un punt 3.1 que no puc deixar de transcriure literalment: «*La gestió del centre ha de recaure en un Consell d'Escola, màxim òrgan de representació i de decisió, format per representants dels mestres, del personal no docent (amb funcions educatives i administratives), de l'Associació de Pares, dels alumnes segons l'edat i d'altres forces socials representatives del lloc on radica el centre...*»

El curs següent, 76-77, un ambaixador del primer govern Suárez, Federico Mayor Zaragoza, em donava un document-sonda, sobre una mena de «Régimen especial» per a Catalunya, i alguna cosa s'hi endevinava com a inevitable respecte a la competència de l'ensenyament. Però la realitat va superar sondeig i documents.

El 1977, les frases dels documents d'escola pública, del dret o del revés, es trobaven en els programes de gairebé tots els partits polítics que es presentaven a les eleccions i n'eren la pedra de toc, pel que fa a política educativa. Han estat documents-estri per fabricar textos i política educativa democràtica.

Començant per la *Constitució de 1978*. Hi ha

una carpeta dedicada a l'article 26 al Congrés, 25 al Senat, 27 quan torna al Congrés i fins ara. Conté fulls amb lletra de Gregorio Peces-Barba, de Luis Gómez Llorente, i retocs i més retocs, de Roca? de Solé Tura? i comentaris diaris de González Casanova.

Però abans d'analitzar el text, val la pena recordar aquell procés de discussió de la Constitució, tan difícil en la ponència, fins la sortida de Peces-Barba, i tan difícil en comissió, fins exactament la tarda que ens tocava l'article 26, el d'educació, llavors. Havíem estat convocats els diputats especialitzats de cada grup; al matí havíem preparat mot a mot les possibles esmenes i a la tarda es retardava inusualment la discussió. Es parlava de temes «aparcats», el divorci, la pena de mort, de l'impasse en la discussió; finalment el President de la Comissió va sortir per anunciar que s'ajornava. Aquella nit, a casa Pepe, es feia el sopar que inaugurava les llargues matinades del consens. Vam estrenar-lo precisament amb la discussió en comissió de l'article 26; els temes aparcats es reatraparien després.

La Constitució obria el camí al *traspàs de competències educatives*, consagrava la *llibertat de consciència i de càtedra* i després veuria aquella fi-

ligrana d'equilibri de l'article 26, finalment 27. A la llengüeta central de la balança del consens, transcriuríem en *MAJÚSCULES* allò en què tots estaven d'acord; a l'un platet de la balança remarcariem en *negreta* allò que els uns tolerarien dels altres, i a l'altre platet *subratllariem* allò que els altres tolerarien dels uns.

ARTICLE 27

1. **TOTHOM TÉ DRET A L'EDUCACIÓ. Es reconeix la llibertat d'ensenyament.**

2. **L'EDUCACIÓ TINDRÀ COM A OBJECTE EL PLE DESENVOLUPAMENT DE LA PERSONALITAT HUMANA en el respecte als principis democràtics de convivència i als drets i llibertats fonamentals.**

3. *Els poders públics garanteixen el dret que assisteix els pares per tal que els fills rebin la formació religiosa i moral que vagi d'acord amb les seves conviccions.*

4. **L'ENSENYAMENT BÀSIC ÉS OBLIGATORI I GRATUÏT.**

5. **ELS PODERS PÚBLICS GARANTEIXEN EL DRET DE TOTHOM A L'EDUCACIÓ, mitjançant una programació general de l'ensenyament, amb la participació col·lectiva de tots els sectors afectats i la creació de centres docents.**

6. *Es reconeix a les persones físiques i jurídiques la llibertat de creació de centres docents, dins el respecte als principis constitucionals.*

7. **Els professors, els pares i, en el seu cas, els alumnes intervindran en el control i en la gestió de tots els centres sostinguts per l'Administració amb fons públics, en la forma que la llei estableixi.**

8. **ELS PODERS PÚBLICS INSPECCIONARAN I HOMOLOGARAN EL SISTEMA EDUCATIU PER TAL DE GARANTIR EL COMPLIMENT DE LES LLEIS.**

9. *Els poders públics ajudaran aquells centres docents que reuneixin els requisits que la llei estableixi.*

10. ES RECONeix L'AUTONOMIA DE LES UNIVERSITATS EN LA FORMA QUE LA LLEI ESTABLEIX.

Cal remarcar les «coincidències» entre el que somniàvem el 75-76 i el que s'aconseguia el 77-78? Fer-ho mot a mot i frase a frase és feina d'erudit. Superposar vivències és el que tracto de fer aquí. La vivència de jugar al consens les pròpies conviccions va ser dura, i algun diputat-mestre, al meu costat, no pogué resistir-la. Personalment, em degué servir l'experiència de les discussions, els consensos i les derrotes del 75-76, i la tendència a omplir el vas i a considerar-ne la part plena.

Però només en el període de discussió constitucional, que culminava per mi a les sessions plenàries del Congrés del mes de juliol del 78, en plena celebració de la XIII Escola d'Estiu, quan feia a primera hora del matí la meua classe del curs de Fonologia a Bellaterra, i a la tarda Ple del Congrés. A vegades les cares de mestres i diputats i els temes es sobreposaven, i el treball es tensava.

La tensió, més alta, es produí l'hivern del 79-80, quan discutíem en ponència, comissió i ple, el text de la LOECE presentat pel govern d'UCD. Desenvolupava només la seva part del consens, empetitia la intervenció dels sectors en el Consell d'Escola Privada, i oblidava la «participació col·lectiva» als Consells d'àmbit territorial i vocació de programació. Es pretenia buidar el vas constitucional tot just estrenat.

Per això el text de la *LODE*, establint el tràmit de tota gran disposició legal i de planificació per la *Conferència de Consellers d'Ensenyament amb el Ministre*, i pel *Consell Escolar de l'Estat*, i emmarcant els *Consells Escolars de les Comunitats Autònomes* i altres d'abast territorial, com els *Consells Municipals*, tornava a carregar el platet de la participació i hi iniciava una estructura federal com és la Conferència.

La *LODE*, d'altra banda, donava al *Consell de Centre*, predefinit com hem vist en el document del 76, un veritable paper de gestió que va de l'aprovaçió del projecte pedagògic i el pressupost econòmic fins a l'elecció dels gestors, equip directiu i control directe de matriculació. Els centres privats hi tenen el concert condicionat al funcionament correcte d'aquest òrgan participatiu de gestió.

Hi ha un article de la *LODE*, però, que em sembla que connecta encara més amb el treball i

el planteig dels Moviments de Renovació Pedagògica, i es tracta de l'article 2, en què es defineix l'educació no en els termes abstractes més propis d'una llei, sinó en els termes concrets d'*activitat educativa*, alineant el nostre sistema educatiu en la *concepció d'escola activa*. Val la pena recordar-ho; tot ell ha de ser escrit en la negreta pròpia dels documents 75-76 i del treball 65-90:

Article segon

L'activitat educativa, orientada pels principis i declaracions de la Constitució, tindrà en els centres docents a què es refereix la present Llei els següents fins:

- a) El ple desenvolupament de la personalitat de l'alumne.
- b) La formació en el respecte dels drets i llibertats fonamentals i en l'exercici de la tolerància i de la llibertat dins dels principis democràtics de convivència.
- c) L'adquisició d'hàbits intel·lectuals i tècniques de treball, així com de coneixements científics, tècnics, humanístics, històrics i estètics.
- d) La capacitació per a l'exercici d'activitats professionals.
- e) La formació en el respecte de la pluralitat lingüística i cultural d'Espanya.
- f) La preparació per a participar activament en la vida social i cultural.
- g) La formació per a la pau, la cooperació i la solidaritat entre els pobles.

Els punts 4.1, 4.2, 4.3 i 4.4, al meu entendre els paràgrafs més viscuts i treballats de la *Definició pedagògica de la nova escola pública* en la Declaració de 1976, prefiguren minuciosament l'anterior article. Els punts 4.5, 4.6, 4.7 i 4.8 prefiguren també bona part de l'índex de la *LOGSE*.

Però hem de tirar endarrera i ficar-nos a casa per veure el consens estatutari en educació, article 15 de l'Estatut, precedit d'un altre article, el 3, que posarem en negreta també.

Article 3

1. La llengua pròpia de Catalunya és el català.
2. L'idioma català és l'oficial a Catalunya, així com també ho és el castellà, oficial a tot l'Estat espanyol.
3. La Generalitat garantirà l'ús normal i oficial d'ambdós idiomes, prendrà les mesures necessàries per tal d'assegurar llur coneixement i crearà

les condicions que permetin d'arribar a llur igualtat plena quant als drets i deures dels ciutadans de Catalunya.

4. La parla aranesa serà objecte d'ensenyament i d'especial respecte i protecció.

Article 15

És de competència plena de la Generalitat la regulació i administració de l'ensenyament en tota la seva extensió, nivells i graus, modalitats i especialitats, en l'àmbit de les seves competències, sens perjudici d'allò que disposen l'article 27 de la Constitució i lleis orgàniques que, conforme a l'apartat 1 de l'article 81 d'aquella, el desenvolupin, de les facultats que atribueix a l'Estat el número 30 de l'apartat 1 de l'article 149 de la Constitució, i de l'alta inspecció necessària per al seu compliment i garantia.

Les discussions de l'Estatut s'iniciaren a Sau i passaren per aquella mena d'Assemblea de Par-

lamentaris catalans que es reuní al Saló de Maria Cristina de l'Ajuntament de Barcelona. Finalment entrà als despatxos del Congrés el juliol del 79. S'hi treballà nit i dia, perquè el text havia de quedar consensuat abans d'un viatge que el president Suárez feia a Sudamèrica. El text de l'article 3 sortia incòmode, amb els articles i les preposicions milimetrats: cal fer l'exercici d'intercanviar *a* i *de*, de prescindir d'alguna *l'*; de constatar l'absència de termes com *cooficialitat* o *bilingüisme*, i l'ús del terme *Estat*, per valorar els resultats.

En canvi, l'article 15 topava amb un problema de qualificació de competència. Per què calia dir *plena* i no *exclusiva*? Recordo que un dissabte al matí de finals de juliol, vaig ser cridada per l'Ernest Lluch, de Saifores a Madrid, per fer aquest exercici semàntico-polític, entre el Congrés i l'Hotel Palace. Semblava que els lleons de la portalada no poguessin resistir la pèrdua de tant de poder. Tot plegat va quedar a mig camí.

A mig camí entre el que es deia el 75, l'Estat

espanyol ha d'arbitrar un tractament diferent per a la diversitat de pobles que administra, resultant de les característiques socio-econòmiques, històriques, culturals, etc., un dels exponents més importants de la qual és l'existència de diverses llengües que cal normalitzar, i el que es deia el 76, propugnem un marc polític català que permeti de realitzar la legislació exclusiva i l'execució directa del sistema educatiu.

I continuem a Catalunya. L'1 de gener de 1981 els traspassos d'Ensenyament començaven a fer-se efectius; és una data important en la nostra història, com ho ha de ser en la de qualsevol poble el poder governar la pròpia escola. És una data, però, que suscita sentiments enconstrats: satisfà una reivindicació fortament sentida, però dóna compliment a tot el que se n'esperava? Costa, però cal continuar valorant més el ple que el buit, tot i que es pugui considerar baix el nivell aconseguit.

Per exemple, la primera llei d'Ensenyament, la *Llei de Centres experimentals* (qui recorda que existeix?), semblava una cosa tan petita al costat de la potència d'experiència, que era el gran tresor de l'escola a Catalunya, quan no en podia tenir d'altres!

I la negativa a tractar legalment el tema de *l'educació dels infants de 0 a 3 anys*.

I el desplegament de la *Llei de Normalització Lingüística* pel que fa a l'ensenyament, amb migradesa de recursos, i d'esperit, si el comparem amb el de les *Primeres jornades de planificació lingüística a l'Estat espanyol*, que aplegaren mestres de les set llengües, a Barcelona, l'any 76.

I la llarga gruada, i la migradesa d'esperit amb què fou concedida la *Llei del CEPEPC*, que ni aquest nom amb què és coneguda pot tenir oficialment.

I ara, les reticències al projecte de la *Llei d'Ordenació General del Sistema Educatiu*, la *LOGSE*, projecte de reforma del sistema educatiu, conegut i discutit des de fa tres anys, havent passat per totes les instàncies de coordinació i de participació previstes i no previstes per la Constitució.

I ara, 1990, som aquí. Recordem 25 anys de treball de renovació pedagògica, 15 anys de formulació política educativa, 12 anys de la seva formulació constitucional, 10 anys del seu govern des de Catalunya. Només aquestes dates ens tornen a fer pensar en la importància del que s'ha avançat, i en la d'aquest moment.

Si la *LODE* era el desenvolupament del consens constitucional pel que fa a la garantia del dret a l'educació i a la participació ciutadana en el sistema educatiu, amb la caracterització de *l'escola pública i l'escola servei públic*, la *LOGSE*, vista a la llum dels documents del 75 i 76 ens apareix com la *Llei de la qualitat de l'ensenyament* que aquells dos documents apuntaven, i que les dues publicacions que els contenien omplien de contingut.

La *LOGSE*, però, és una llei bàsica, una llei damunt dels fonaments de la qual el Parlament de Catalunya ha de bastir la nostra llei. Serà durant la seva preparació que podrem fer l'exercici de buscar arrels en els documents tantes vegades esmentats i sempre estimats.

Però goso esperar que l'exercici sigui purament un entreteniment romàntic, perquè molts altres textos i experiències, i de nova i diversa procedència podran i hauran de ser tinguts en compte per tots els que s'interessin per la qualitat de l'escola i per la Generalitat.

juny 1990

NATURA NOVA

*La nova manera
d'ensenyar les Ciències.*

Perquè parteix de situacions de la vida diària per explicar els conceptes.
Perquè fomenta l'interès i la curiositat científica.
Perquè facilita la comprensió dels continguts per mitjà dels "mapes de conceptes".
Perquè ensenya l'alumne a respondre com un científic.
Perquè distribueix totes les disciplines de les Ciències en tots els cursos.

Natura-Nova, les noves Ciències Naturals.

Grup Promotor/Santillana

En aquest monogràfic d'aniversari hem volgut recollir l'opinió d'algunes persones sobre els vint-i-cinc anys d'Escoles d'Estiu.

D'entre el gran nombre de professors i col·laboradors, que hi han fet cursos, conferències, taules rodones o algun altre tipus d'activitats o que hi han treballat en aspectes d'organització i han fet possible aquesta llarga i entranyable experiència (entre els quals, alguns tristament absents, com l'encarregat del ciclostil, l'inoblidable company Toni Villar, o els professors Manuel Sacristán i Gabriel Ferrater), hem demanat l'opinió a alguns professors de les matèries que han configurat en certa manera les àrees d'ensenyament de l'EGB, i dels temes (disciplines, nivells, etc.) que han significat una innovació important pel seu contingut, de cara a una comprensió del sistema educatiu i les seves múltiples interrelacions, o bé per la seva aplicació a l'escola.

Igualment ens ha semblat important oferir la visió de personalitats polítiques presents des dels primers anys a les Escoles d'Estiu i l'hem demanada als que aleshores formaven part de la Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya, que junt amb l'Assemblea de Catalunya va fer possible una alternativa democràtica al franquisme, a més del president de la Generalitat i de l'alcalde de Barcelona, els màxims representants institucionals, de Catalunya i de la ciutat respectivament, els quals han estat també col·laboradors de l'Escola d'Estiu.

Creiem que aquest recull d'opinions representa un panorama prou ampli de persones que han tingut un contacte directe amb l'Escola d'Estiu, i que la seva visió resultarà de gran interès tant per als mestres i alumnes dels primers anys com per als de les promocions més recents.

De «Perspectiva Escolar» em demanen unes línies per tal d'expressar la meua opinió sobre l'efemèride dels 25 anys de la represa de les Escoles d'Estiu, i concretament de l'Escola d'Estiu de «Rosa Sensat» de Barcelona. En tant que President de Catalunya, he de fer constar, en primer lloc, la meua felicitació a tots aquells, persones i institucions, que han fet possible la continuïtat i el vigor que aquestes Escoles tenen. En segon lloc, he de fer-vos arribar la gratitud del poble català i la meua pròpia per la tasca realitzada, sempre sensible a la realitat i oberta al futur del país, i ben concretament del seu sistema educatiu. En tercer lloc, voldria fer-vos arribar un missatge d'encoratjament per tal que prosseguïu i aprofundiu en la línia seguida. Per tant, felicitació, agraïment i encoratjament d'entrada.

També, amb aquesta ocasió, vull manifestar-vos la meua convicció que la continuïtat i la renovació, la tasca ben feta i el coratge davant dels reptes nous han de continuar presidint la tasca de les Escoles d'Estiu. Ara com sempre, estic atent i dono suport a l'empresa de millorar el nostre sistema educatiu, convingut que tots treballem pel millor futur de Catalunya.

J. P.

PASQUAL MARAGALL, ALCALDE DE BARCELONA

«APORTACIONES DE LES ESCOLES D'ESTIU»

Quan vaig conèixer, ja fa molts anys, l'Escola d'Estiu que feia l'Escola de Mestres «Rosa Sensat», vaig sentir admiració i reconeixement per aquells professionals que gosaven, any rera any, en el marc d'una gran trobada feta per ells i per a ells, desafiar la inculcadora formació oficial dels mestres. Treballaven per la seva formació professional, però no es limitaven a aprofundir en els recursos interns de la professió, sinó que fomentaven l'amplitud de mires, la consideració del servei de l'escola a la societat i la cooperació en el canvi social.

Vaig tenir la sort de donar un curs justament a l'Escola d'Estiu de 1976, la primera després de la mort del dictador. Aquella trobada de gairebé 6.000 persones era ben bé una celebració de la democràcia que havia de venir. Si totes les Escoles d'Estiu havien estat ja un canvi enmig del desert de la dictadura, aquella que els diaris anomenaven «Illa de la Llibertat» n'era una veritable fira on molts exposaven la seva visió del canvi que s'acostava.

El meu curs, «La crisi internacional del capitalisme», acabava propugnant «una política internacional socialista» i, com la majoria dels que tractaven temes polítics, era ple de gent interessada en el present i futur de Catalunya, d'Espanya i d'Europa, i el debat que s'hi va desenvolupar prometia un futur increïble fins llavors.

Crec que entre els mestres que es formen ara a les Escoles de professorat i els que s'han anat formant a les diverses Escoles d'Estiu de Barcelona i de Catalunya, així com a través de les múltiples activitats que els Moviments de Renovació Pedagògica han promogut i promouen, són molts els professionals que treballen en la millora de la qualitat de l'escola en el marc d'una política educativa que ells mateixos van propiciar aquells anys amb la definició d'«Una Nova Escola Pública Catalana».

Tot i que la meua opinió sobre aquests 25 anys de Renovació Pedagògica m'ha estat demanada com a professor d'Escola d'Estiu, no puc deixar de dir, com Alcalde, que em sento molt orgullós de tenir a les Escoles Municipals un gran nombre de professionals renovadors, molts dels quals han participat en Escoles d'Estiu, i de tenir a la ciutat de Barcelona el moviment de renovació pedagògica pioner del país, conegut i reconegut a Europa.

P. M.

Considero que les Escoles d'Estiu han representat una aportació vàlida, necessària i força interessant per a l'educació al nostre país.

Els primers anys van tenir, sense cap dubte, diferents objectius. Els cursos procuraven donar a conèixer les experiències punta a nivell científic, didàctic i pràctic, però les Escoles es plantejaven també ser una plataforma d'intercanvi d'experiències i especialment de discussió de una alternativa a la política educativa del moment. Crec que eren unes Escoles d'Estiu en les quals es podien aprendre continguts i pràctiques però també especialment actituds, valors i procediments. I això tenia una gran importància, ja que es donava a pocs llocs més...

Amb la consecució de la democràcia les Escoles prengueren forçosament un altre caire. Els objectius ja no podien ser els mateixos. Calia mantenir els científics i transformar els polítics. Crec que han continuat aportant la presència de professionals docents, teòrics i pràctics, de diverses entitats del país i de diversos països, cosa que ha permès un intercanvi important amb l'exterior. I el que considero molt vàlid és que els organitzadors han continuat sempre en bones relacions amb un ventall ampli d'institucions del nostre país implicades en l'educació.

Commemorar els 25 anys és molt important i és un repte a adaptar-se i avençar-se a les exigències de la nova Reforma Educativa.

C. A.

IRENE BALAGUER

Els 25 anys d'Escoles d'Estiu són un clar exponent de la feina feta per un moviment de mestres que, amb la voluntat de reemprendre la Renovació Pedagògica a Catalunya, ha generat una dinàmica en l'àmbit professional, acadèmic, polític i cívic irreversible per a la millora qualitativa de l'Escola del país.

Des de l'escola dels més petits no podem deixar passar aquesta celebració, perquè també per a nosaltres aquestes vint-i-cinc Escoles d'Estiu tenen una significació important: poder treballar sempre colze a colze amb mestres dels altres nivells educatius.

Fa 25 anys no era concebible una Escola d'Estiu sense l'escola dels més petits: el parvulari i l'escola bressol. Avui no és concebible una Reforma del Sistema Educatiu que no contempli l'educació i l'escola dels infants de 0 a 6 anys.

Però les múltiples coordenades del treball realitzat en les Escoles d'Estiu i d'Hivern no només incideixen en l'estructura del sistema, sinó que al llarg d'aquests anys mestres i educadors han teixit una xarxa d'escoles que són veritables laboratoris de pedagogia, dinàmics, reflexius i oberts, que mantenen diàleg amb les realitats més rigoroses i avançades del món de la pedagogia actual.

Aquesta doble realitat d'escola i d'estructura del sistema educatiu fa pensar que els propers 25 anys de Renovació Pedagògica poden també ser excepcionals.

I. B.

PILAR BENEJAM

De les Escoles d'Estiu se'n poden dir moltes coses; jo em limitaré a destacar dos trets que em semblen importants.

Per una part, van representar la resistència enfront dels esquemes pedagògics i didàctics de la dictadura. Les Escoles d'Estiu no podien canviar el país, però van erosionar el sistema educatiu establert, van

40 *demonstrar que hi havia models alternatius en el nostre passat pròxim i que els ensenyants tenien un paper en la seva recuperació i en la transformació de la societat.*

Les Escoles d'Estiu dels anys del franquisme i de la transició democràtica van ser capaces de mobilitzar un nombre de mestres considerable perquè els ensenyants tenien consciència clara de la seva responsabilitat en el pas cap a un sistema basat en el respecte a la llibertat de l'infant, en la seva evolució i interessos, en el seu medi i en la seva llengua i sabien que aquesta opció pedagògica era també una opció política. Els que creïem en la dignificació de la professió de mestre, pensem que queda encara molt camí per fer, que hi ha molta reflexió que cal incorporar i que l'escola i els mestres continuen sent peces clau del canvi.

Per altra part, les Escoles d'Estiu han comportat un procés de formació del professorat llarg, esforçat i fecund en molts camps. Des de la perspectiva de la meua matèria, la geografia, s'ha corregut un llarg camí. Primer, es va superar l'estudi memorístic i es van explorar camins per apropar l'escola a la vida, per sortir de l'aula i treballar el medi, per aplicar un mètode intuïtiu basat en l'interès i l'activitat de l'infant i fonamentat en la comprensió de la realitat. Anys més tard, s'han sumat les aportacions de la Nova Geografia, sempre preocupada per la definició i adquisició de capacitats, per delimitar objectius, afinar mètodes i arribar a la verificació. Finalment, avui, es treballa preferentment el camp dels valors, convençuts que no sols cal comprendre i mesurar el món, sinó també aprendre a interpretar-lo i a buscar camins alternatius de futur.

S'equivoquen els qui volen identificar les aportacions de les Escoles d'Estiu amb un determinat moment històric o amb una escola geogràfica. Les Escoles d'Estiu estan al servei dels educadors i l'educació exigeix una constant renovació.

P. B.

JOSEP BENET I MORELL

Els anys seixanta, encara sota el règim franquista, foren d'una gran creativitat a Catalunya. Aquesta creativitat, a la qual contribuïren moltíssim les noves generacions de la postguerra, que es manifestaren sovint sorgint de la clandestinitat, fou decisiva per el redreç d'una Catalunya que havia aconseguit de sobreviure a la desfeta de 1939 i al genocidi cultural que contra ella havia intentat el règim franquista. Un lloc molt destacat en la història d'aquell any, la creació i actuació a l'Escola d'Estiu de Rosa Sensat. Amb ella començava a recuperar-se la gran tradició pedagògica catalana de l'avantguerra, que el franquisme havia intentat destruir, i es posaven les bases de l'escola catalana del futur. Jo no podré oblidar mai aquells espais de llibertat, que eren les Escoles d'Estiu, organitzades amb tanta intel·ligència com enginy. Unes Escoles d'Estiu que tindran un lloc destacat en la història de Catalunya del nostre temps.

J. B. M.

ROSA CARRIÓ

Em va moure a assistir a la primera Escola d'Estiu, una carta entranyable, que encara conservo, de la Marta Mata convidant-me a ser-ne professora, quan encara era una estudiant de biològiques. També l'ideal que hi havia moltes coses per fer i que tot podia ser possible.

Vaig aprendre de les primeres Escoles d'Estiu molt més del que hi vaig ensenyar i vaig rebre molt més del que hi vaig donar tant a nivell professional com personal. Professionalment, per a mi, les Escoles d'Estiu varen ser un laboratori excel·lent on es podia aconseguir un alt nivell de reflexió sobre l'educació i on la llibertat experimentada era molt gran.

Els temes d'estudi d'aquelles primeres ciències de l'observació, que comprenien les ciències naturals i socials amb experiències i projectes concrets per millorar el coneixement de Catalunya on tot s'hi barrejava, els animals i les plantes amb l'estudi de la terra i dels homes i dones poetes del mar i la muntanya, varen servir per posar les bases a les ciències naturals actuals i varen ajudar a incorporar les pràctiques per aprofundir més en la teoria.

Les primeres Escoles d'Estiu van ajudar a classificar els professionals de l'ensenyament en dos grups, els inquiets i els tradicionals. Va cultivar l'entusiasme entre els mestres pel treball, millorant la qualitat de la feina docent. Si això passava en general, és evident que, des dels mestres preocupats per l'ensenyament de les ciències naturals, també hi trobàvem aquests tipus de professionals.

El treball realitzat a les primeres Escoles d'Estiu va contagiar tots els àmbits educatius així, editorials, cases de material didàctic, etc. i també es va estendre a la resta del país i va sortir fora de Catalunya.

R. C.

PACO FERNÁNDEZ BUEY

He de dir com he apreciat la contribució de l'Escola d'Estiu a la Renovació Pedagògica. I no només a Catalunya. Durant els anys que vaig estar treballant a Valladolid vaig tenir ocasió de comprovar repetides vegades fins a quin punt l'Escola d'Estiu catalana ha influït en mestres i professors que anhelaven canviar la didàctica, les formes antigues i autoritàries d'ensenyar, tan esteses en la vella Castella. De totes les coses que van arribar de Catalunya a Castella els anys setantes i vuitantes l'Escola d'Estiu ha estat potser la més unànimement apreciada, pel que jo he pogut veure i sentir. M'alegro de poder-ho dir ara, encara que sigui tard, perquè sé que també aquest és un bon motiu per celebrar l'aniversari i per continuar pel vell camí, un dels més difícils, de la Renovació Pedagògica.

P. F. B.

ANTON FONT

Quan l'amic Biel Dalmau em va fer palès que l'Escola d'Estiu feia 25 anys, em va portar a inevitables nostàlgies, no pas de temps millors, però sí de records entranyables, amistats que el temps i les circumstàncies refreden, etc.

Cenyint-me al pla professional i en la matèria que sempre he treballat, l'expressió corporal, en les primeres Escoles d'Estiu, era quasi un exotisme, per a molts una nota de color, mirat amb simpatia, però amb manifesta consideració de matèria inferior. Cosa d'artistes, no de mestres, alguns gosaven dir.

Tanmateix és just deixar constància que el criteri de l'equip dirigent ho veia clar i tenia en alta estima el projecte d'incorporar el desenvolupament de l'expressió en la nova escolaritat que es pretenia reformar.

Els cursos de ritme, expressió lliure, psicomotricitat, etc. es van anar incorporant any darrere any a la programació, fins arribar a una altra organització que es cenyís únicament a aquestes matèries.

No puc reprimir mentar el record d'uns porxos abarrotats de mestres de tota edat i procedència, hàbits mongils inclosos, saltant i fent bots, descobrint adelerats com amb el cos es podia imitar un animalet o representar l'expressivitat d'un color.

En una Escola d'Estiu es varen presentar els primers discos de danses d'arreu del món, que encara avui són útils i que es varen imprimir per la meua obstinació personal i gràcies a una amiga de la Casa

42 Unidisc de París. En una altra ens vàrem presentar al món de la pedagogia Els Joglars, llavors quasi desconeguts i encara en altres... bé, retornem els records al calaix de la història perquè a alguns els pot sonar a ranci. Això no obstant, sí que puc afirmar que fou justament a les Escoles d'Estiu, inicialment de Rosa Sensat, on es va començar la necessitat d'obrir l'escola als camins de l'expressió.

Evidentment ara l'escola, almenys conceptualment, té assolit el criteri de la indispensabilitat de comptar amb l'expressió en els seus programes pedagògics, una altra cosa és la viabilitat pràctica, que horaris, peles i altres condicionants, a moltes escoles obliguen a oblidar.

Resumint, la mentalitat pro-expressió està assolida, una altra cosa és la praxis, ja que està lluny, i de bon tros, de ser generalitzada l'execució pedagògica en els programes escolars.

Avui, lamentablement, encara en molts indrets persisteix la pràctica de reduir l'expressió a representacions de fi de curs, una frivolidat que arrosseguem d'antic i que en molts casos fa més mal que bé a l'expressió. Repeteixo una cantarella que ve de lluny. Les representacions escolars han de ser resultats fidels d'un programa d'aplicació permanent durant el curs, no improvisació momentània per cobrir l'expedient o donar gust als pares.

Pintar-se, disfressar-se i reproduir un conte està molt bé i es convenient i plaent al nen/a, però quan és conseqüència d'un treball previ de control corporal i coneixements, etc., i el joc de fer teatre és un hàbit, o almenys res casual.

També goso assenyalar un altre greuge a l'expressió, desgraciadament comú, que és el fet de deixar que les classes d'expressió les faci qualsevol que es presenti, sovint mancat de feina, que s'apunta a una matèria de difícil control pedagògic. Per què els directors i equips de mestres no trien amb el mateix rigor pedagògic el mestre de matemàtiques que el d'expressió?

Resten moltes coses al pap, però no vull fer-me pesat.

L'expressió corporal ha progressat amb les vint-i-cinc Escoles d'Estiu, però resten moltes fites per assolir, és clar que no només en aquesta matèria... però això són figures d'un altre paner.

A. F.

MARIA DOLORS GIRALT

A l'Escola d'Estiu, ja des de la seva primera edició, l'expressió plàstica hi va tenir el seu lloc. Els primers anys es van impartir classes de les matèries més tradicionals d'aquest camp: modelat, «treballs manuals» en general, etc. El més important però foren els mestres que les impartien i l'estil amb què això es va fer. Vam treballar i discutir molt plegats per a sentar les bases i la línia educativa que intuïem que calia seguir.

Teníem molt clar que les tècniques emprades no havien de ser més que el mitjà pel qual s'aconseguiria o havia d'aconseguir-se una educació de la sensibilitat i eren també l'eina per poder exterioritzar plàsticament el que anava madurant en el nen. Així es van anar incorporant una sèrie de tècniques poc emprades fins aleshores (macramé, impressió, fusteria,...) al costat d'unes més generals com podia ser: volum, treballs en dos dimensions, etc. I també es continuaven treballant les que podien ajudar o complementar el treball general a l'escola: relligat, preparació de festes, cuina, etc.

En qualsevol d'aquests cursos el treball concret, de realització, era molt important, però paral·lelament i finalment crec que això era el més important, es feia la didàctica de tot allò, la forma de transmetre-ho i es parlava i es discutia molt del perquè era important i del què es volia aconseguir.

L'Escola d'Estiu ha estat sempre el punt de cita anual per a reflexionar conjuntament i anar endavant plegats. Els mestres van canviant i els nens també. Cal continuar treballant, insistint en els punts fonsos de l'educació, que continuen sent els mateixos, i anar-ho fent sempre d'una manera renovada i no convencional.

M. D. G.

Als anys seixanta, a les primeres escoles que volien construir «un home integral» —dèiem— i que es miraven en les escoles actives de fora i «d'abans de la guerra», la lectura va ser un dels punts bàsics.

Xerrades d'Alexandre Galí i d'Artur Martorell que precediren a les Escoles d'Estiu, reunions entre escoles per comentar llibres de nois, lectures a l'estiu, crítiques, anàlisi, influència de la lectura, l'escriptura...

Les Escoles d'Estiu van donar la possibilitat de comunicar-se amb un nucli més ampli d'escoles: s'exposaven les troballes fetes, hi havia l'oportunitat d'intercanviar idees...

Els cursos van obrir-se a noves expectatives: el descobriment de la imatge i la seva acceptació com a lectura (llibres il·lustrats, acudits, anuncis, tebeos, làmines, diapositives, videos); la necessitat d'una biblioteca des d'on es podia fer escola amb una organització útil i única, per als llibres dels nois i per als del mestre, per als nous materials, etc.

Potser la lectura a les nostres escoles és un dels camps que més continuïtat ha tingut i que més ha desenvolupat noves possibilitats: contactes amb llibreries, assessoraments a mestres, confecció de catàlegs, promoció de biblioteques...

I d'altra banda, és la biblioteca la que encara té dificultats de ser entesa com a eina que dona unes possibilitats de llibertat i solidaritat als nostres nois, a nosaltres, mestres.

A. L.

GREGORIO LÓPEZ RAIMUNDO

Des del seu naixement fins a les primeres eleccions democràtiques, Rosa Sensat va ser considerada pel PSUC un exemple d'utilització de les possibilitats legals existents sota la dictadura per reivindicar i impulsar un ensenyament modern i, al mateix temps, per ampliar els àmbits de lluita per la democràcia i les llibertats nacionals de Catalunya. Va ser, a més, la primera acció de l'oposició que va aconseguir de reunir activistes de tot Catalunya i d'altres indrets d'Espanya.

En les publicacions clandestines del PSUC hi ha nombroses referències positives a Rosa Sensat, a la qual també s'al·ludeix en l'informe que, en nom del Consell Executiu, vaig presentar al III Ple del Comitè Central del PSUC, celebrat a la clandestinitat del 3 al 5 d'octubre de 1975.

G. L. R.

JOSEP M. MASJUAN i CODINA

Un dels corrents de la sociologia de l'Educació ha posat molt l'èmfasi en els aspectes conservadors de la institució escolar, tot destacant-ne les funcions classistes. Les Escoles d'Estiu i el Moviment de Renovació Pedagògica en general ha suposat per a la sociologia de l'educació o almenys per a alguns dels sociòlegs del país relacionats amb l'educació un constant desafiament per tal de no deixar-se emportar per unes anàlisis massa simplistes encara que estiguessin de moda en determinat moment.

La constant dedicació dels mestres a la millora de l'escola per servir els interessos del conjunt de la població i el contrast amb l'evidència que no totes les escoles són iguals ha servit per matisar i relativitzar els models d'anàlisi fonamentats únicament en la perspectiva de la reproducció i ajudar-nos a veure les dimensions de canvi, innovació i promoció social connectades amb la institució escolar.

La relació entre mestres i sociòlegs ha estat a fi de comptes enriquidora per als dos col·lectius, ja que ens ha servit per ser, des dels camps de les dues especialitats, menys dogmàtics i més crítics.

J. M. M. C.

Tots els qui, en aquell ja llunyà 1966, vàrem participar il·lusionadíssims en la primera Escola d'Estiu Rosa Sensat, no oblidarem mai el càlid ambient d'entusiasme i de cordialitat que va presidir sempre les intensíssimes activitats d'aquells dies. Uns, els menys —però a qui tots els altres miràvem amb un respecte enorme—, perquè reprenien una vida truncada tràgicament pel desastre de la guerra; i els altres, perquè ens adonàvem que, malgrat totes les dificultats, enllaçàvem amb una època admirada i enyorada i érem protagonistes del començament de quelcom que no sabíem ben bé fins on ens portaria, però que ens obria uns nous horitzons plens d'esperança i de fe en el futur.

Dins d'aquest context, jo vaig tenir la sort immensa —junt amb d'altres companys— d'ocupar-me de l'aspecte musical de l'Escola, tant des del punt de vista didàctic (unes elementals classes d'aprenentatge i direcció de simples cançons i cànons) com del lúdic, amb unes diguem-ne «multitudinàries» sessions on tothom s'anava afegint al petit grup inicial. Tot plegat, si voleu, ben poca cosa, però potser sí que podem considerar-ho com un dels punts de partida d'una sèrie d'iniciatives que ens han portat a una situació —quant a la música a l'escola— que encara està molt lluny de les fites a les quals hauria calgut arribar, però que no hi ha dubte que és infinitament millor que la que dominava en els anys seixantes.

O. M.

MARIA RÚBIAS

«VINT-I CINQ ANYS D'ESCOLES D'ESTIU TOT FENT MATEMÀTIQUES»

A partir de 1966, els primers anys, a les Escoles d'Estiu i d'Hivern, van estar marcats per la introducció de la matemàtica moderna o nova, que pretenia fonamentar moltes nocions matemàtiques en la teoria de conjunts i, una mica més enllà, en la lògica, tot això basat en el suport psicològic i el reforç de la teoria de Piaget i concretat per les experiències de Dienes, com els diagrames i els blocs lògics.

A l'hora d'aplicar a l'escola les idees matemàtiques que volien ser a la base de tot l'edifici matemàtic, la lògica i la teoria de conjunts, no es podia fer amb una formulació abstracta i axiomàtica, sinó amb jocs lògics i amb la teoria intuïtiva de conjunts i servint-se de materials concrets, com demanava la tradició de l'escola activa catalana, és a dir un ensenyament basat en l'experiència i les activitats dels nens.

Alexandre Galí va confirmar i donar força a les meves intuïcions sobre la introducció a l'escola de la matemàtica nova. I els mestres i professors que participaven a les Escoles d'Estiu estaven delerosos d'incorporar-se a aquesta tasca de renovar i actualitzar a casa nostra l'ensenyament de la matemàtica i dedicaven temps i energies per tal que tot allò tan abstracte i allunyat es pogués fer concret i proper per als nois, de manera que arribés a ser significatiu per a ells.

Així mateix, els mestres i altra gent ajudaven, i en especial Jaume Miret, a trobar els «mots», com diria el poeta, per expressar els nous conceptes, en un veritable treball en equip de gent molt diversa (encara no hi havia textos de matemàtica moderna en català).

Els fruits de tot aquest treball, els veiem ara en múltiples aspectes, des de la publicació de llibres de text fins als llocs de responsabilitat, fins i tot en el camp universitari, de persones del seminari, que continuen mantenint viu el seu interès per la didàctica de la matemàtica, o bé en la popularització i generalització d'aquells enfocaments.

Per això valoro molt positivament la formació que s'ha intentat promoure amb les Escoles d'Estiu pel que fa a la didàctica de la matemàtica i a la qualitat de l'ensenyament i agraeixo a la institució Rosa Sensat que en aquells primers anys em donés l'oportunitat —a mi i als qui van col·laborar amb mi— de poder-hi treballar i encetar camins que altres han seguit i fet més amples, més llargs i amb moltes ramificacions.

M. R.

Les primeres Escoles d'Estiu no es poden separar de les Escoles d'Hivern de Rosa Sensat. Les unes i les altres van ser en aquells anys un dels fermentos essencials de la societat catalana, que la preparaven per als temps moderns i, en concret, per poder superar les múltiples limitacions del franquisme: culturals, professionals, nacionals. A poc a poc aquelles Escoles d'Estiu prenen vida pròpia, esdevenien multitudinàries i l'oferta de matèries hi era il·limitada. Com en tantes coses humanes, de la clandestinitat es passava a la subvenció pública. La realitat demostrà que aquell moviment era necessari: els professors de tots els nivells necessitaven trobar-se i posar-se al dia; no sé quina de les dues coses era més important: probablement la primera, car en moviments d'aquests tipus sempre compta més l'estímul i l'optimisme que s'hi troba que no pas els coneixements específics que s'hi adquireixen. Els mateixos que hi ensenyàvem català i lingüística, per exemple, no es podria dir pas que en sabéssim gaire —tret d'algun cas d'excepció—, autodidactes com érem tots plegats: però ¿qui s'atreveiria a afirmar que sense Rosa Sensat i les Escoles d'Estiu avui fórem allà on som en aquest aspecte?

J. S.

JORDI SOLÉ TURA

Sempre he pensat que la meua participació en les activitats de «Rosa Sensat» i de les Escoles d'Estiu des dels inicis és un dels moments més estimulants de la meua trajectòria personal. En uns moments ben difícils, en plena militància clandestina i retornat feia ben poc de l'exili, va ser una experiència refrescant i vivificadora, que em va posar en contacte amb gent nova, plena d'il·lusió i d'iniciativa. Però les Escoles d'Estiu han estat molt més que un estímul personal, per important que sigui. Crec que des del primer moment van ser un component decisiu del combat per la democràcia en les canviants condicions dels anys seixanta i primera meitat dels setanta. Eren noves generacions que entraven en escena i ho feien també de manera nova, sumant energies, fent propostes renovadores, incorporant gent sense sectarismes i combinant tot això amb un esperit obert, festiu, lúdic que convertia les convocatòries anuals en una festa, en una autèntica comunicació democràtica. Més encara: crec que les Escoles d'Estiu van ser una mena de far per a tot Espanya, una proposta feta des de Catalunya amb esperit integrador i que, més enllà fins i tot del terreny pedagògic, van contribuir de manera decisiva a fer de Catalunya un dels motors essencials del canvi democràtic i del reconeixement pacífic i normal d'allò que tan conflictiu havia estat en el passat: la pluralitat nacional d'Espanya.

J. S. T.

Llibres Barcanova

L'alternativa renovadora i pedagògica del BUP en català

Libres pensats des de la realitat de Catalunya, per fer possible un Ensenyament Mitjà autènticament arrelat al nostre país. Llibres moderns i ben estructurats, que fomenten les tècniques i hàbits de treball intel·lectual.

Curs 1990/91

Llengua Catalana
Tornaveu
1er, 2^{on} i 3er BUP
Clau dels exercicis
1er i 2^{on}

Ciències Naturals
Àmbit
1er i 3er BUP

Física i Química
Gamma
2^{on} BUP

Matemàtiques
Paràmetre
1er, 2^{on} i 3er BUP
Solucionari 1er i 2^{on}

Història de les civilitzacions
Albada
1er BUP

Geografia humana i econòmica
Rella
2^{on} BUP

Geografia i Història d'Espanya
Sepharad
3er BUP

Filosofia
Dialec
3er BUP

Editorial

BARCANOVA

La Renovació Pedagògica en marxa

GAMMA

Física i Química
2on BUP

Jorn Alsina

PARÀMETRE

Matemàtiques
1er BUP

Teresa Riera
Jordi Solillas

SEPHARAD

Geografia i Història
d'Espanya i dels països hispanics
3er BUP

M. Garcia

TORNAVEU

Literatura Catalana
3er BUP

Jaume Aufferl
Antoni Sobirà Campins

ÀMBIT

Ciències Naturals
3er BUP

Josep Cuello
Antoni Domínguez

BIBLIOGRAFIA SOBRE 25 ESCOLES D'ESTIU*

47

Biblioteca Rosa Sensat

MONÉS I PUJOL-BUSQUETS, Jordi. *Els primers quinze anys de Rosa Sensat*. Barcelona: Rosa Sensat: Edicions 62, 1981 (Rosa Sensat; 15).

Per una Nova Escola Pública Catalana. Planteig, discussions i conclusions dels grups de treball del Tema General de l'XI Escola d'Estiu de Barcelona (juliol 1976). Barcelona: Rosa Sensat, 1977.

ROSA SENSAT, *10 anys d'activitat*. Barcelona: Rosa Sensat, 1976.

ROSA SENSAT, *Escola d'Estiu: Diaris*. Anys 1969-1989.

ROSA SENSAT, *Escola d'Estiu: Programes*. Anys 1966-1989.

Revistes:

BUTLLETÍ DELS MESTRES

ASSOCIACIÓ DE MESTRES ROSA SENSAT. *Escola d'Estiu de «Rosa Sensat»: Noves experiències a l'Escola d'Estiu*. n. 215 (abril 1987), p. 33-34.

CUADERNOS DE PEDAGOGIA

MORAGAS, Ramón. *La «Escola d'Estiu» de Barcelona en la escuela de Catalunya*. n. 6 (junio 1975), p. 29-30.

Por una nueva escuela pública catalana: decla-

ración de la XI Escola d'Estiu de Barcelona. n. 23 (noviembre 1976), p. 16-19.

Plan de urgencia de la enseñanza. n. 34 (octubre 1977) p. 47-48.

UDINA, M^a. Josep, *La 12a Escola d'Estiu de Barcelona*. n. 35 (noviembre 1977), p. 4-7.

ORIFLAMA

Escola d'Estiu 1976. n. 166 (setembre 1976), p. 24-27.

PERSPECTIVA ESCOLAR

Notícia de la X Escola d'Estiu de Barcelona. n. 4 (octubre 1975), p. 99-101.

La X Escola d'Estiu. n. 5 (gener 1976), p. 50.

La Declaració de la X Escola d'Estiu. n. 7 (maig 1976), p. 53-54.

Per una Nova Escola Pública Catalana: declaració de l'XI Escola d'Estiu de Barcelona. n. 10 (novembre 1976), p. 2-9.

XI Escola d'Estiu de Barcelona. n. 10 (novembre 1976), p. 51-53.

COMELLAS I NOVELL, Jordi. *Crònica de la XII Escola d'Estiu de Barcelona*. n. 17 (setembre 1977), p. 39-43.

* Bibliografia que sobre el tema podeu trobar a la Biblioteca Rosa Sensat.

- Escola d'Estiu de Barcelona, 1978.* n. 27 (setembre 1978), p. 55-57.
- La Catalanitat de l'escola: Tema General de la XIII Escola d'Estiu de Barcelona (3-14 juliol 1978).* n. 28 (octubre 1978), p. 51-56.
- L'Escola d'Estiu de Barcelona (Bellaterra).* n. 37 (setembre 1979), p. 42-45.
- Escola d'Estiu, 1980.* n. 47 (setembre 1980), p. 55-56.
- ROIG, Tina; ROS, Roser. *La quinzena Escola d'Estiu al parvulari.* n. 48 (octubre 1980), p. 38-39.
- Escola d'Estiu, 1981.* n. 57 (setembre 1981), p. 2-40.
- Els Cursos de l'Escola d'Estiu.* n. 57 (setembre 1981), p. 2-6.
- La Renovació pedagògica a Catalunya. Criteris de programació i metodologia (Tema General de la 16a. Escola d'Estiu).* n. 57 (setembre 1981), p. 7-26.
- Què hem fet els mestres a l'Escola d'Estiu?* n. 57 (setembre 1981), p. 28-29.
- Els Mestres de l'Escola d'Estiu.* n. 57 (setembre 1981), p. 30-33.
- Escola d'Estiu (1982).* n. 67 (setembre 1982), p. 60-61.
- Alternativa al fracàs escolar. Tema General de l'Escola d'Estiu 1982.* n. 75 (maig 1983), p. 36.
- XVII Escola d'Estiu de Barcelona (Rosa Sensat).* n. 77 (setembre 1983), p. 47.
- 20a. Escola d'Estiu 1985.* n. 97 (setembre 1985), p. 53.
- UDINA, M^e. Josep., *L'Escola d'Estiu d'enguany.* n. 118 (octubre 1987), p. 44-45.

PERSPECTIVAS

MATA, Marta. *La Escuela de maestros Rosa Sensat de Barcelona.* n. 1 (1er. trimestre 1985), p. 129-135.

PRESENCIA

MATA, Marta. *L'Escola d'Estiu, una llarga història.* n. 432 (juliol 1976), p. 6.

QUADERNS DE TREBALL

CÀLCUL • SOCIALS • NATURALS

ORTOGRAFIA • SINTAXI • MORFOSINTAXI • LÈXIC

Perquè sabem que la pràctica és molt important, hem creat els Quaderns de Treball TEIDE.

Hi ha quaderns TEIDE per a totes les matèries i cursos.

QUADERNS DE TREBALL TEIDE

*La manera més
pràctica d'aprendre*

Viladomat, 291 - Tel. 410 45 07 - Fax 322 41 92 - 08029/Barcelona

BUP I COU '90/91

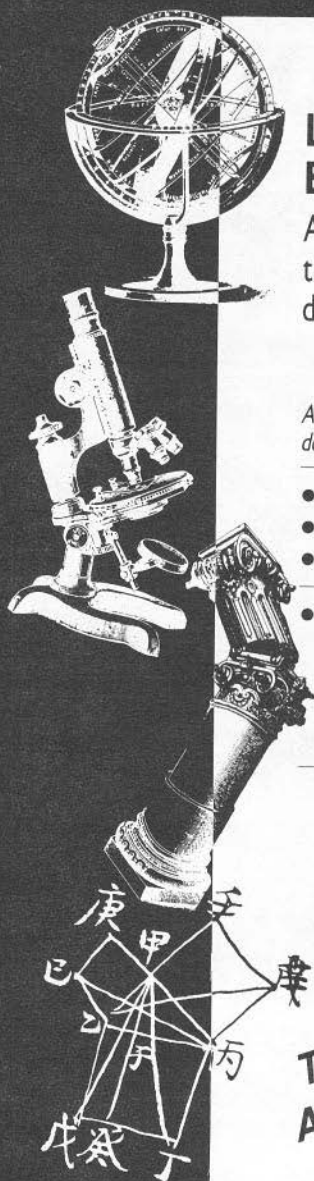
NOVETATS

L'ensenyament evoluciona.
El BUP i el COU també.

A TEIDE estem amb els nous temps,
treballant per la renovació continuada
dels nostres textos.

*Aquests són els nous títols
de BUP i COU per al curs 90/91:*

- DIBUIX / 1er BUP
- FÍSICA I QUÍMICA / 2^{on} BUP
- FILOSOFIA / 3er BUP
- COU / • BIOLOGIA
 - FÍSICA
 - QUÍMICA
 - LLATÍ
 - MATEMÀTICA I

TEIDE, BUP I COU
AL DIA.

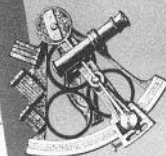

Viladomat, 291 - Tel. 410 45 07 - Fax 322 41 92 - 08029/Barcelona

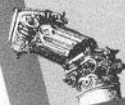
BIOLOGIA

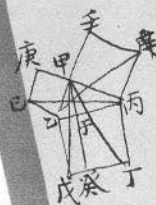
FÍSICA

LLATÍ

MATEMÀTICA

GENERALITAT DE CATALUNYA

220.000 NOVES PLACES ESCOLARS PÚBLIQUES.

En 10 anys:

El pla d'inversions primer i el pla quadriennal de construccions escolars després han comportat en conjunt un total de 193 nous centres escolars.

El pla d'obres de reforma, ampliació i millora ha comportat un total de 2.259 actuacions.

S'ha allargat la mitjana d'ènyes d'escolarització, amb la generalització de l'ensenyament secundari, que ha experimentat un augment de l'alumnat d'un 33,6%.

Un total de 63.812 alumnes han fet pràctiques a 26.319 empreses i s'ha aconseguit una inserció professional definitiva del 78%.

Un total de 8.942 alumnes i 900 professors pertanyents a 43 centres han pres part en el pla d'experimentació de la reforma del cicle superior d'E.G.B. i de l'ensenyament secundari.

S'ha creat una xarxa de 54 centres de recursos pedagògics i 19 extensions, que donen suport a l'activitat pedagògica del professorat. Funcionen també 64 equips d'orientació i assessorament psicopedagògic.

En total s'han creat o adscrit 21 noves facultats i escoles universitàries: 5 escoles d'informàtica, 4 d'estudis empresarials, 2 de treball social, 1 d'infermeria i fisioteràpia, 1 d'enginyeria tècnica d'obres públiques, 1 de tècnica topogràfica, 1 d'enginyeria tècnica forestal, 1 d'enginyeria tècnica agrícola, i també sengles facultats de ciències polítiques, sociologia, dret i odontologia.

I moltes coses més.

Però l'important és continuar fent més coses, tot el que calgui perquè els nostres joves tinguin l'ensenyament que es mereixen.

Per tot això i de cara al futur s'estan portant a terme aquests projectes:

Extensió general de l'escolarització fins als 16 anys.

Noves especialitats de F.P. Potenciació de les pràctiques en alternança pels alumnes de Formació Professional.

Dotació informàtica progressiva dels centres d'ensenyament primari. Potenciació de la Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya. Impuls a les activitats dels Programes de Mitjans Audio-Visuals i de Llengües Estrangeres.

Potenciació dels programes d'intercanvi. Increment de l'ensenyament de llengües estrangeres.

Extensió dels Equips d'Assessorament Psicopedagògic a l'ensenyament secundari.

Foment de les zones escolars rurals.

Pla quadriennal d'equipaments: sis mil milions de pessetes.

Programa d'eliminació de barreres arquitectòniques en els centres docents.

Pla Permanent de Reciclatge del Professorat.

Programa d'Orientació i Informació als Estudiants: Línia Oberta, Saló de l'Ensenyament i difusió dels drets i deures dels estudiants.

Creació de la Universitat Pompeu Fabra.

Extensió universitària a Girona, Lleida, Tarragona-Reus i Vic.

Noves titulacions.

Publicació del Llibre Blanc de la recerca a Catalunya.

Per a Catalunya és vital millorar al màxim l'ensenyament dels nostres joves. Ells són el futur del nostre país.

80
DEU ANYS DE FETS
SÓN LA MILLOR
GARANTIA DE FUTUR
90

EL RACONET DE LA MÀQUINA D'ESCRIURE

El Parvulari és el lloc adient per desenvolupar un conjunt d'habilitats psicomotores que propiciïn la maduració del nen d'una manera harmònica i progressiva.

Conjuntament amb la sèrie de jocs que faciliten la integració del nen al món circumdant, no s'han d'oblidar aquells que li permeten d'accedir a un aprenentatge precoç de la lectura i l'escriptura. Després de les investigacions dels psicòlegs cognitius (Hunt, Bruner, Bloom, etc.) ja no es pot dubtar de la capacitat per aprendre a llegir dels nens de menys de quatre anys, ni dels efectes positius que això comporta, fonamentalment en nens d'una intel·ligència mitjana o per sota de la mitjana. L'aprenentatge precoç de la lectura és bàsic per desenvolupar el cabdal intel·lectual del nen petit i un eficaç ajut compensatori per a les classes socials menys afavorides.

Si això és així, ¿per què no jugar amb la paraula escrita a la classe dels pàrvuls? Certament, l'aprenentatge de la lectura i l'escriptura no ha d'ésser un càstig que s'imposi al nen, sinó la resposta a una necessitat descoberta en un moment donat.

No hi ha per què escamotejar al nen petit una realitat que té per tot arreu: La lletra impresa. Lletres que si bé per elles mateixes poden dir ben poc, en forma de paraules i contextualitzades dins l'envàs, o de qualsevol altre element que comporti un caràcter emblemàtic, molt sovint poden reconèixer sense cap tipus d'esforç des de ben petits (tres o quatre anys). Fem la prova, si no, amb els anagrames cor-

responents a la marca d'una determinada beguda refrescant, pastissos, joguines, caramels, xiclets, etc., que anuncien per la T. V. i pels diferents mitjans de comunicació i habituals, per tant, a les seves vides quotidianes. Veurem que reconeixen el context de Danone, Coca-Cola, Donuts, Clics, Xupa-xups, i d'altres coses, encara que no sàpiguen llegir el text.

No parlarem aquí d'una metodologia per a l'aprenentatge de la lectura i l'escriptura. El que volem proposar és un activitat puntual que serveixi per motivar i desenvolupar la capacitat lectora i escriptora del nen petit.

Una forma d'estimular aquestes capacitats mitjançant una feina gratificant és introduir la màquina d'escriure al parvulari, ja a la classe dels tres a quatre anys, i utilitzar-la igual que es pot fer amb un altre tipus de racó.

S'habilita un espai de la classe. Sobre una tauleta a la mida dels nens i amb la cadira corresponent, es col·loca una màquina d'escriure. És important que sigui de les d'oficina antigues, forta per evitar els desperfectes que fàcilment tenen les portàtils. Això no obstant, s'ha de crear l'hàbit de tractar-la amb cura.

S'ha de procurar, també, que estigui en un lloc ben il·luminat.

Al començament serà la mestra qui col·locarà el paper al carro i més endavant explicarà als nens el mecanisme. És convenient explicar amb precisió:

— Com es deixa espai al carro perquè passi el paper.

- Com es posa el paper recte.
- Com se subjecta el paper.

En el debut, els nens han d'utilitzar la màquina lliurement, si els ve de gust. Quan n'hi hagi molts d'interessats, s'establiran torns de temps limitat, com a qualsevol altre racó.

En els primers contactes amb l'artefacte l'únic que s'aconseguirà és un teclejat indiscriminat. En aquesta fase és important aconseguir el colpejat de les tecles de manera consecutiva i no d'unes quantes a l'hora. El resultat, el poden comprovar ells mateixos, donat que la simultaneïtat en el teclejat produeix el bloqueig de la màquina.

També importa la pressió exercida amb els dits per aconseguir un bon resultat.

Al començament, l'ús dels dits índexs per a prémer les tecles és inevitable; això no obstant, és necessari que, a poc a poc, s'adonin que, si relaxen les manetes i s'acostumen a utilitzar tots els dits de les dues mans, adquireixen ve-

locitat per escriure. Fixem-nos que es tracta d'un exercici motor de separació de dits i de dissociació de mans, tan important per a l'escriptura manual.

Aviat es pot passar a l'estadi d'escriure el propi nom. Amb un model fet amb el mateix tipus de lletres que el de les tecles, el nen copiarà el seu nom (per tal que això succeeixi s'ha de fixar la tecla de majúscules). Pot fer etiquetes per col·locar al penja-robes, al calaix, a les carpetes, etc., acompanyant el picto o dibuix que el representa. És important que quan aconseguixi escriure el seu nom correctament, sigui útil per a alguna cosa. Escriure el nom representa un grau de maduració considerable, ja que representa:

- Fixar-se en la paraula model escrita en un paper: Virgínia.
- Relacionar l'escrit globalitzat amb cadascuna de les lletres aïllades que hi ha a la màquina d'escriure.
- Copiar-les correlativament, seguint un ordre determinat.

Evidentment, la conceptualització d'aquestes passes comporta dificultats. Per reduir-les, s'ajudarà el nen en la recerca de la lletra adequada i de l'ordre correlatiu, per no provocar un desànim innecessari. L'adquisició de l'habilitat de reproduir el text, els produeix una gran satisfacció.

A poc a poc es poden introduir d'altres textos. Aquests han d'ésser predictibles, és a dir, que els nens que encara no saben llegir puguin deduir-ne el sentit mitjançant un dibuix que representa el que es diu per escrit a sota.

S'ha de resoldre, prèviament, la relació entre lletres majúscules i minúscules, ja que és important que coneguin aquesta varietat per copiar-les bé. Per la qual cosa, es tindrà a la classe, en un mural a l'alçada dels ulls dels nens, un alfabet gran, de lletres script, de les dues formes, el qual aniran identificant a poc a poc, a mesura que es trobin amb problemes en el moment de compondre una paraula mecanogràficament.

Les paraules proposades, al començament seran substantius, dibuixables. És important

que no siguin triades a l'atzar, sinó que responguin al vocabulari treballat en un centre d'interès, projecte, etc. El fet de presentar-les amb l'article: «La casa», «el nen», o mitjançant numerals: «Una pilota», «dos plats», significa que prèviament han de saber que es tracta de dues paraules i que han d'establir un espai de separació quan les escriguin a màquina.

La lectura predictiva va molt lligada a l'observació i la lectura acurada de dibuixos i làmines, ja que cada element representat té una significació: Formes, colors, postures, nombre d'elements, etc.

Per acabar, direm que l'ús de la màquina d'escriure:

- Desenvolupa l'observació.
- Simultaneja el procés d'anàlisi i de síntesi de la lectura.
- Ajuda a establir el sentit d'ordre correlatiu de l'escrit.
- Afavoreix la motricitat fina dels dits d'amb-

dues mans, perquè obliga a utilitzar un sol dit a cada pulsació.

- Sensibilitza per prémer el teclat adequadament.

Ja s'ha dit al començament que ha de tractar-se d'una activitat solament per a aquells nens que, lliurement, tinguin desig de fer-ho. Ben segur que el seu exemple incitarà a jugar amb la màquina als que no hi havien pensat abans. Se seguirà la inclinació de cada nen, i com que es tracta d'un aprenentatge individualitzat, es respectarà el nivell maduratiu personal, sense tractar d'imposar el seu ús, ni al començament, ni més tard, quan després d'un primer contacte, no se sentin motivats per continuar experimentant la seva habilitat mecano-gràfica.

Cèlia Romea Castro

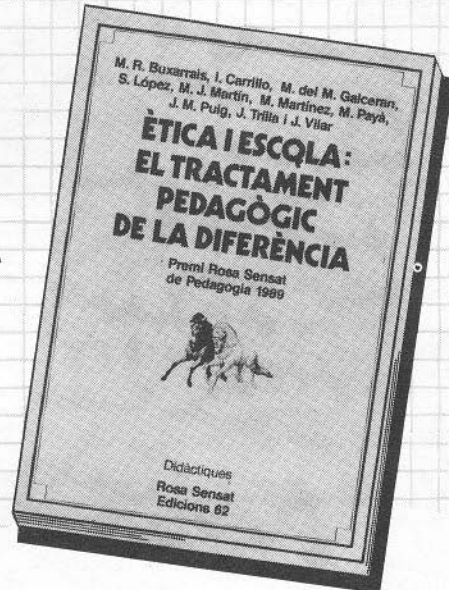
Gener, 1990

edicions **62** Rosa Sensat, 38
448 pàgines

ÈTICA I ESCOLA: EL TRACTAMENT PEDAGÒGIC DE LA DIFERÈNCIA

Diversos autors

Una interessant i raonada proposta per aprofundir els temes dels plans d'estudi en ordre a l'educació moral i cívica dels escolars de 6 a 16 anys.

De venda a totes les llibreries

FUNDACIÓ
JAUME I

XII Premis BALDIRI REIXAC

D'ESTÍMUL A L'ESCOLA CATALANA

VEREDICTE 1989-90

Dotació total: 10.000.000 de ptes.

PREMIS A ESCOLES

12 premis de 500.000 pts.
cadascun

C.P. 21 D'ABRIL,
de l'Aldea (Baix Ebre).

C.P. ANTONI TORROJA I MIRET,
de Vila-seca (Tarragonès).

C.P. CRONISTA CHABRET,
de Sagunt (Camp de Morvedre).

**ESCOLA TÈCNICA PROFESSIONAL
D'HOSTAFRANCS,**
de Barcelona.

LLAR D'INFANTS S.C.L.C.,
de Lleida (Segrià).

C.P. MARE DE DÉU DEL CARME,
de S. Joan de Vilatorrada (Bages).

C.P. LA MONJOIA,
de Sant Bartomeu del Grau (Osona).

ESCOLA PASQUAL SCANU,
de l'Alguer (Sardenya).

C.P. POMPEU FABRA,
d'Anglès (La Selva).

**ESCOLA SALESIANA MARE DE
DÉU DELS DOLORS,**
de Sant Boi de Llobregat (Baix
Llobregat).

INSTITUCIÓ ESCOLAR SANT JORDI,
de Vilassar de Dalt (Maresme).

ESCOLA TEIX,
de Palma de Mallorca (Mallorca
Occidental).

PREMI A MESTRES I PROFESSORS

El jurat, després d'examinar els 43
treballs presentats, ha decidit no
adjudicar el premi. Igualment ha pres
l'acord de concedir **tres accessits de
125.000 ptes. cadascun** als treballs
següents:

**INTRODUCCIÓ A L'ANÀLISI
QUÍMICA INSTRUMENTAL,**
de Francesc Fernández i Borràs. Una
proposta útil i entenedora, adreçada a
l'ensenyament secundari i al reciclatge
professional, d'una disciplina amb pocs
materials editats.

EL MIL·LENARI DE CATALUNYA,
de l'equip docent de l'Escola l'Horitzó,
de Barcelona. Una experiència
interdisciplinària, que abraça tots els
nivells des del parvulari als darrers
cursos de batxillerat, duta a terme per
un equip de mestres ben cohesionat.

**VOREJANT LA MEDITERRÀNIA.
CATALUNYA EN LA NIT DEL TEMPS,**
d'Eulàlia Baquer, Antoni Gimeno i Camil
Gimeno, que de manera atractiva

desenvolupa una programació
d'història antiga per al Cicle Superior
d'EGB, sobre els orígens de la nostra
civilització.

PREMIS A ALUMNES

62 lots de llibres per valor de
50.000 ptes. cadascun

PARVULARI I CICLE INICIAL

Ocells. Alumnes de Parvulari.
Poemes. Alumnes de Parvulari.
Col·legi Públic de Santa Cristina
d'Aro.

**Dos contes per mirar amb les
mans.** Alumnes de Parvulari. Escola
l'Espill, de Manresa.

Els tres tombs. Alumnes de 1r. C.P.
Baltasar Segú, de Valls.

La nostra escola. Alumnes de 1r.
Els aliments. Alumnes de 2n. C.P.
Collbaix, de Sant Joan de
Vilatorrada.

Diari de Colònies. Alumnes de 2n.
Escoles Grimm, de Barcelona.

Una història d'ombres. Alumnes
de 2n. C.P. Arce Ochotorena, de
Montblanc.

La Seu d'Urgell. Alumnes de Cicle
Inicial. C.P. Pau Claris, de la Seu
d'Urgell.

Noticiari «L'Espiaeta». Alumnes de Cicle Inicial i Educació Especial. C.P. Guillem de Balsareny, de Balsareny.

CICLE MITJÀ

El Baix Camp. Alumnes de 3r. i 4t. C.P. Ciutat de Reus, de Reus.

La tenda de Rafelet. Alumnes de 4t. C.P. El Convent, d'Alberic.

Titelles L'Espardenyeta. Alumnes de 4t. C.P. Miquel Hernández, de Badalona.

Els núvols del temps. Alumnes de 4t. C.P. Bernat de Riudemeia, d'Argentona.

Els cereals. Alumnes de 4t. Escoles Alba, de Corbins.

Fruïtes del nostre poble. Alumnes de 4t. i 5è. C.P. Solixent, de Corbins.

Les pintures rupestres de la Pedra de les Orenetes. Alumnes de 5è. C.P. Pilar Mestres, de La Roca del Vallès.

Hivern. Miquel Martí i Pol. Alumnes de 5è. C.P. Rocafonda, de Mataró.

Petit Diccionari. Alumnes de 5è. C.P. El Sagrer, de Barcelona.

Una setmana a les Garrigues. Alumnes de 5è. Col·legi Sant Ignasi, de Barcelona.

CICLE SUPERIOR

Visita al Museu d'Història de la Ciutat. Alumnes de 6è. Escola Montessori, de l'Hospitalet de Llobregat.

Collserola i els turons de Barcelona. Alumnes de 6è. Escola Arrel, de Barcelona.

Sant Llorenç del Munt i la Serra de l'Obac. Alumnes de 7è. Centre d'Estudis Gresol, de Terrassa.

Cinc fotonovel·les de temàtica medieval (5 treballs). Alumnes de 7è. Escola Vedruna, de Tona.

Europa de l'Est. Alumnes de 7è. Escola Cossetània, de Vilanova i la Geltrú.

Plantes medicinals. Alumnes de 7è. Escola Montsant, de Reus.

Un xic de toponímia de Torroja. Alumnes de 6è, 7è i 8è. Col·legi Públic, de Torroja del Priorat.

Boires a Miralles i La Llacuna. Alumnes de 6è, 7è, 8è. C.P. Santa Maria, de La Llacuna.

Oficis desapareguts de Cadaqués. Alumnes de 6è, 7è i 8è. C.P. Caritat Serinyana, de Cadaqués.

La població de Siurana d'Empordà. Alumnes de 6è, 7è, i 8è. Col·legi Públic, de Siurana d'Empordà.

Els nostres arbres. Alumnes de

7è i 8è. C.P. Verge del Roser, de Vallmoll.

Taller d'Història: Els molins d'aigua i la societat del seu temps. Alumnes de 7è i 8è. C.P. El Cabrerès, de l'Esquirol.

Xerriol, revista escolar. Alumnes de 7è i 8è. Escola Flama, de Sant Fruitós de Bages.

L'església romànica d'El Pla. Alumnes de 8è. C.P. Sant Ramon, d'El Pla de Santa Maria.

16 relats. 16 misteris. Moltes pistes. 16 solucions. 1 recull. Alumnes de 8è. C.P. Bac de Cerdanya, d'Alp.

L'art romànic. Alumnes de 8è. Escola El Turó, de Mataró.

La ràdio a les escoles. Una experiència amb l'emissora local. Alumnes de 8è. C.P. Joan Maragall, de Sant Cugat del Vallès.

Va de conte... Alumnes de 8è. Escola Santa Maria d'Artés, d'Artés.

Les fornicules i sants dels carrers de Manlleu. Alumnes de 8è. Col·legi Ntra. Sra. del Carme, de Manlleu.

Treball sobre la visita a una filatura. Alumnes de 8è. Escola Abadessa Emma, de Sant Joan de les Abadesses.

Preparem un viatge al País Valencià. Alumnes de 8è. Escola l'Horitzó, de Barcelona.

Els indians a la nostra comarca. Alumnes de 8è. Escola Cossetània, de Vilanova i la Geltrú.

Iniciació a la pràctica meteorològica. Alumnes de 8è. C.P. L'Era de Dalt, de Tona.

CICLES DIVERSOS

El segar i el batre. Alumnes de 3r. 4t. i 5è. d'EGB. **Quan els rius de la Segarra porten aigua.** Alumnes de 6è, 7è, i 8è. d'EGB. C.P. Vall d'Ondara, de Ribera d'Ondara.

Llampec número 18, revista escolar. Alumnes de tots els nivells. Escola Cooperativa El Puig, d'Esparreguera.

Sant Jordi 1989. Alumnes de tots els nivells. C.P. Josep M. Xandri, de Sant Pere de Torello.

Expliquem coses. Alumnes de tots els nivells. C.P. Les Moreres, de Les Pobles.

Arbres de Lleida. Alumnes de tots els nivells. C.P. Joc de la Bola, de Lleida.

El follet que no tenia color. Alumnes de tots els nivells i educació especial. Escola Llevant, de Badalona.

L'escola dia a dia. Alumnes de tots els nivells. C.P. Verge de la Muntanya, d'Esparreguera.

BUP, COU i FP

Som una nació. Alumnes de 1r. BUP. **Estudi de «El montañés», periòdic vigatà 1854.** Alumnes de COU. Col·legi Sant Miquel dels Sants, de Vic.

Pràctiques de Ciències. Alumna de 1r. BUP. I.B. Sant Josep de Calassanç, de Barcelona.

Personatges que han donat nom a carrers i places de Castellar. Alumnes de 2n. BUP. Escola El Casal, de Castellar del Vallès.

Genealogia familiar (6 treballs). Alumnes de 3r. BUP. I.B. Pius Font i Quer, de Manresa.

Història de Catalunya fins al s. XVIII. Alumne de 3r. BUP. I.B. Castell d'Estela, d'Amer.

Retallable de l'I.B. Infanta Isabel d'Aragó. Alumnes de 3r. BUP. I.B. Infanta Isabel d'Aragó, de Barcelona.

Estudi del Cap de Creus. Alumnes de 3r. BUP. Col·legi Ntra. Sra. del Carme, de Balaguer.

El cavaller de la creu. Aproximació a la novel·la de cavalleries del segle XVI. Alumnes de 3r. BUP. Escola L'Horitzó, de Barcelona.

Treballs de literatura i art (3 treballs). Alumnes de 3r. BUP i COU. I.B. Gaudi, de Reus.

Treballs de coneixement del medi històric i tecnològic (4 treballs). Alumnes de 3r. BUP. Centre d'Estudis Gresol, de Terrassa.

Graffiti al Maresme i d'altres treballs diversos de literatura i coneixement del medi (18 treballs). Alumnes de 2n., 3r. BUP i COU. I.B. Els Tres Turons, d'Arenys de Mar.

Estudi ecològic del riu Foix (5 treballs). Alumnes de COU. I.B. Eugeni d'Ors, de Vilafranca del Penedès.

Control d'aigües. Alumnes de 3r. FP II Química. **Oli d'oliva.** Alumnes de 3r. FP II Química. I.P.F.P. Esteve Terrades, de Cornellà de Llobregat.

Treballs de simulació d'empresa (6 treballs). Alumnes de 5è FP Administratiu. I.F.P. La Garrotxa, d'Olot.

Premi especial Mil·lenari, dotat amb 100.000 ptes.

Catalunya 1000 anys. Alumnes de 8è. Col·legi Ntra. Sra. del Carme, de Balaguer.

EL MESTRE LECTOR

Quan els nens són petits i estan al parvulari o al cicle inicial, els mestres els expliquem molt sovint contes. Aquells contes on els personatges de sempre, o els nous que crea el mateix mestre o els xiquets que té al davant, riuen, ploren, s'emocionen, i envaeixen tot l'espai de la classe amb un subtil vel de màgia comunicativa. Molts ensenyants tenim la sort d'haver gaudit amb aquestes experiències.

Si t'agrada fer de mestre, per més males passades que et facin la societat en general i l'administració en particular, sempre et queda aquell raconet d'il·lusió pedagògica que et permet buscar nous mètodes d'actuació o revisar els vells per donar-los un enfocament més adient o actual.

M'agrada fer de mestre, i m'ho passo bé espigolant constantment d'aquí i d'allà per enriquir la meua feina. Espigolo de moltes maneres i una d'elles és a base de petites dosis d'enveja, de la sana —no us penseu—, però enveja de totes maneres.

Tot utilitzant aquesta manera de fer em poso a pensar, ben poquet a poquet, què voldria incorporar al meu «mode de donar classe», que em plauria «tenir a mi» del que altres tenen o fan servir. I reviso experiències, observo els altres cicles, em critico actuacions tot procurant perfilar aquell programa que, per sort, mai no quedarà arrodonit del tot.

I ara us explicaré unes quantes enveges...

Dels primers cursos envejava que els programes tinguessin aquella relativitat; que el seure amb els nens i explicar-se «coses» no fos considerat una pèrdua de temps; que el narrar contes pel fet de passar-s'ho bé entrés dins l'aprenentatge de la llengua. Envejava també la falta de vergonya per part dels mestres que, tot

contant una història, gesticulen, es mouen, canvien de veu... es transformen davant d'un auditori de petits rostres bocabadats. Trobava a faltar la capacitat de transmissió de tendresa, por, alegria, angoixa... que es pot aconseguir explicant contes.

La descoberta d'aquestes mancances als cicles mitjà i superior, allà on jo he treballat últimament, em va produir com un forat de tristesa.

Més que l'enveja, una certa enyorança se'm va fer palpable.

Si la capacitat i el goig d'escoltar contes i narracions està en totes les edats... ¿per què es perd el costum d'explicar-ne a partir d'uns certs cursos a les escoles?

Diuen, o diem, que els programes «aprenen», que no hi ha temps per a massa històries i que solament faltaria explicar contes, tan malament com anem de continguts.

Alguns d'aquests continguts, que tots tenim *in mente*, són aquells morts que arrosseguem conjuntament mestres i alumnes amb la missió de fastiguejar-nos i avorrir-nos i que serveixen ben poc per a allò que realment és important: ensenyar a viure. Però nosaltres continuem mortificant i mortificant-nos en una tramesa de conceptes despulats d'emoció i, en la majoria dels casos, d'utilitat.

També diuen o diem: «Els nens, quan són més grans, es riuen dels mestres quan fa ximpleries». Quina mentida! És el mestre que guanya vergonya, que perd la capacitat de fer sorgir de dintre seu aquella espurna de vitalitat. Recordo un grup de 5è. d'EGB amb el qual, per encetar el tema de la digestió, vam repescar el conte d'en Patufet, per allò de la panxa del bou...

«Ara us explicaré un conte que recordareu de quan éreu petits» —vaig començar. «Una ve-

gada hi havia un nen tan petit, tan petitet...» —vaig continuar—. En Patufet va fer rodolar el seu dineret, va anar a comprar un paquet de safra, va portar el dinar al pare... I vet aquí que quan anava pel camí amb el cistell del dinar, començà a ploure! Primer fluixet... Després més fort... Més fort!» I mentre això explicava, em meravellava de veure les mans dels nanos que tenia al davant: totes, sense excepció, es movien fent el so de la pluja, picant primer amb un dit, després amb dos... amb tota la força dels palmells per últim. Cap no tenia vergonya ni en sentia en veure la seva mestra explicant aquella història que els havien contat quan eren xics.

Els mestres, a vegades, perdem l'encís de valorar les coses petites, de llegir els ulls dels nostres nens, de jugar a ser un més d'ells, de gaudir d'un lligam estret a partir d'una narració. «Això és per als més petits» —diuen, diem. I amb aquestes poc pensades conclusions no sabem el que ens perdem!

Avui en dia tothom corre. La gent gran tenim unes presses neuròtiques que ens porten a no tenir temps per escoltar ningú ni per donar explicacions tranquil·les i plaents. Aquesta voràgine ha engrapat els nostres infants. En general els nens van millor alimentats i vestits, però poc «escoltats i explicats». Aquest fet lamentable es dona en totes les classes socials.

Molts pares ens queixem que els nostres fills llegeixen poc. «Tants llibres que té. Prestatges plens i ni se'ls mira! Nosaltres vinga comprar... Pel cas que en fa! I mira que a casa hi ha de sempre un ambient lector favorable.»

Ens hem posat a pensar que comprem molt però expliquem poc? ¿Que quan els nostres nens eren petits potser sí que miràvem llibres amb ells perquè tenien dibuixos i eren fàcils i ràpids d'explicar, però que, ara que els nanos s'han fet més grans, no tenim ni un moment per parar i contar una història, llegir conjuntament amb ells o demanar-los que ens facin cinc cèntims d'algun llibre que els hagi agradat? ¿Que els nanos miren molt la televisió perquè allà hi ha algú que els explica coses? ¿Que a casa, a l'escola ens castiguen amb silencis i indiferències que no són més que el resultat d'una falta de comunicació?

Envejant el cicle inicial, sentint comentaris de

pares, veient créixer els meus propis fills, observant amb atenció els nens que he tingut i tinc a classe, he arribat a la conclusió que els nanos estan afamats de necessitat que se'ls escolti i que se'ls expliqui. Que es torni al vell i bonic moment en què la narració ocupava un espai dins l'horari de tothom.

Envejant i observant he cregut important buscar mitjans, senzills i petitoris, per retrobar un aspecte que tenia abandonat però que enyorava intensament.

Sempre que puc explico que, ja fa uns quants anys, vaig sentir dir a Tonnucci en una xerrada que ens va donar a Mallorca: «Léanles a los niños, el maestro, de viva voz. Cada día un poco. Y no les lean cualquier cosa, no. Libros que encuentren interesantes, que tengan calidad». Vaig espigolar i aquelles frases les vaig guardar tot pensant que la idea s'havia de posar a la pràctica com més aviat millor.

I un bon dia vaig comentar a uns quants companys tots aquests pensaments i enveges, allò que havia sentit dir a en Tonnucci, la necessitat de continuar la comunicació entre mestre i alumnes tot explicant narracions, el no deixar dins d'un calaix tancat un munt de sensacions vives i calentes... Vam començar tot tornant a explicar contes i històries i llegint cada dia un trosset d'un llibre prèviament triat.

Us recomano que poseu a la pràctica l'experiència de llegir als vostres nens cada dia. És un dels fets més gratificants que mai us haureu trobat. Però ho heu de fer amb moltes ganes, il·lusió i, si us ve bé, seguint les pautes que a nosaltres ens han servit. Si les voleu, aquí les teniu.

1. Feu una tria molt acurada del llibre que llegireu a classe. Escolliu aquell que sigui adequat als vostres nens; no us refieu del que ha servit a altres llocs: segur que el vostre criteri serà encertat. El llibre triat ha d'haver-vos emocionat, interessat i divertit. Si la seva lectura ha constituït un plaer per a vosaltres, segur que sabreu transmetre, d'una manera sincera, totes les emocions escrites a les seves pàgines. Els nens són molt llestos i capten ràpidament si un text és llegit amb ganes o no, si el lector l'estima o si el recita per força.

2. Busqueu un moment de lectura adient dins l'horari escolar. Cal que sigui el «vostre moment», el particular, aquell que creieu més relaxat, més tranquil, més oportú. Nosaltres us podríem fer recomanacions... però preferim no fer-ho. Cada grup classe és un món. Ara bé, el que sí que creiem important de dir-vos és que llegiu cada dia a la mateixa hora. Els nanos esperen el moment amb molta il·lusió i els agrada tenir la seguretat de saber quan succeirà el que volen.

3. El lloc ideal és un racó de la classe amb estora i coixins. Però no sigueu idealistes, aquesta possibilitat es dona en algunes escoles, sobretot als cursos baixos, però no és normal de trobar-ho a totes. Si teniu el racó (on els alumnes caben còmodament), enhorabona. Si no, no passa res. Els mateixos nens giren les cadires de cara al mestre tot posant-se com més els agrada.

4. Dediqueu un espai curt a aquest tipus de lectura. Per curt volem dir entre cinc i deu minuts. Sou vosaltres els que llegiu, persones amb facilitat lectora que no us entrebanqueu i dotades d'una bona fluïdesa. Per tant, aquesta quantitat de temps és suficient per comunicar un bon grapat de sensacions escrites. És important que pareu la lectura en un moment ben interessant. Els nens protestaran molt, us pregaran que continueu... Cal ser inflexible! L'endemà torneu a treure el llibre a la mateixa hora i...

5. Tenim el llibre triat, l'espai dins l'horari escolar, el temps que dedicarem a la lectura. Ara ve la part més sensible: saber realment transmetre, amb la veu i el gest, el que ens vol explicar el text. Aquí entra el perdre la vergonya, el deixar-se portar. Hem de permetre que la nostra veu sigui el vehicle amb què viatjaran tots els personatges, que es moduli de tal manera que sigui capaç de dibuixar en la imaginació dels nens una història creada per ser gaudida. Si convé, crideu, alceu la veu, doneu força als moments lectors que així ho exigeixin. En altres, baixeu el to de manera que tots els xiquets es tirin cap endavant amb ulls com ta-

ronges fruit d'aquell magnetisme que provoca escoltar quelcom dit en un registre baix. Provoqueu silencis plens de «suspense», que també us permetran de mirar els vostres alumnes i sentir que, la feina de mestre, serveix per a quelcom important.

6. És imprescindible acompanyar la lectura amb el gest. La cara ha de ser un mar d'expressions, particularment els ulls. El braç lliure ha d'estar sempre disposat a moure's per ampliar, remarcar o sentenciar aquella explicació que ho necessiti. Deambuleu per la classe, no us quedeu parats com estaquirots. Feu-vos immensos, covards, impetuosos, voleiadissos... perdeu una mica el vostre «jo» per agafar la vida dels personatges.

7. Cal ficar-se dins d'aquest muntatge amb els ulls clucs, com si et tiressis de cap a mar i et deixessis endur pensant tan sols en passar-s'ho bé, tu i «els teus nens».

8. Durant els minuts dedicats a la lectura, no deixeu que ningú us destorbi. És el vostre aïllament, és una necessitat del col·lectiu-classe de sortir dels marges establerts. Si es creu necessari, es penja a la porta el cartellet de «NO ENTREU. ESTEM LLEGINT». L'encís d'un moment tan important no es pot trencar perquè un nen d'un altre curs vingui a demanar pinzells o un company i et porti, amb tot el zel del món, un paper important.

Saber llegir als altres, fer arribar el missatge del que hi ha escrit, és una de les tasques més belles. Cal fer-ho notant que, mentre les paraules surten de la teva boca, se't posa la pell de gallina en els moments culminants, els ulls se t'omplen de llàgrimes en els tristos i rius els acudits de les situacions divertides.

Ja fa uns quants anys que aquesta experiència viu a les nostres aules. El temps ha passat. Mestres i nens hem après a retrobar un aspecte d'aquells que val la pena mantenir per fer un ensenyament amb qualitat, però a la vegada amb un pessic de tendresa.

M. Dolors Casas i Peña

Quaderns d'estiu

La volta al curs en 80 dies

Amb els **Quaderns d'estiu de Grup Promotor d'Ensenyament**,
els nens donaran la volta al curs en només 80 dies:

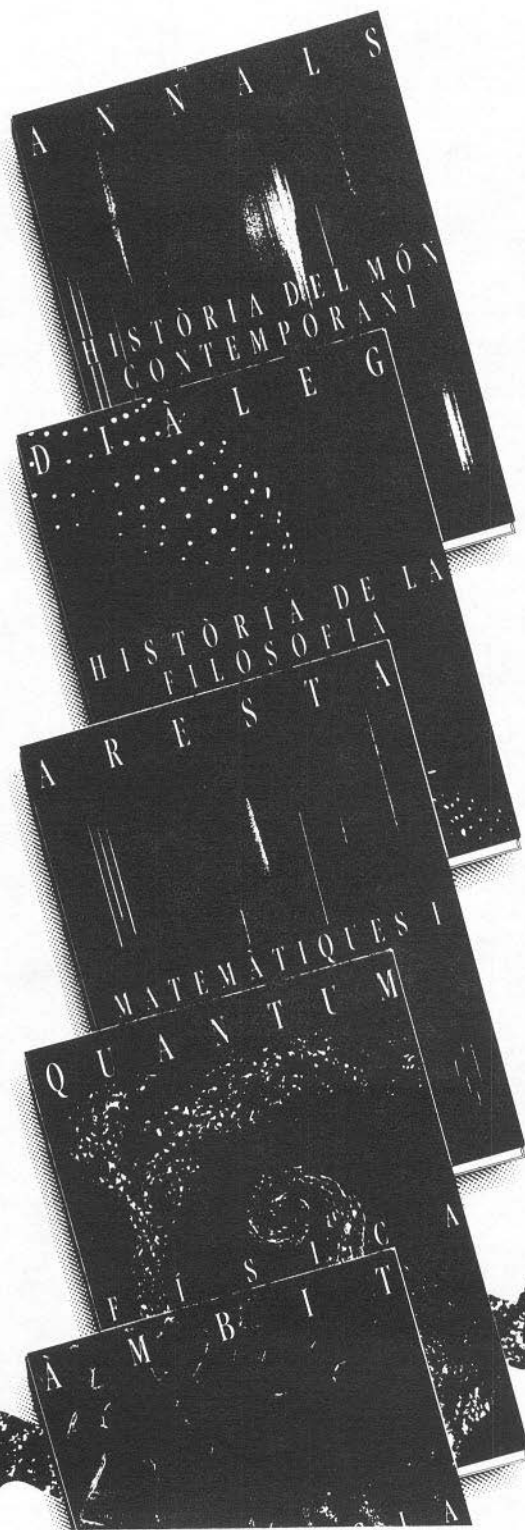
Perquè repassaran tot el que han après durant l'any.
Sense oblit, amb seguretat. I descobrint cada dia
coses noves. Guanyaran temps.

Avançant per arribar al setembre a punt:
en plena forma.
Preparats per afrontar el curs següent.

**Grup Promotor
d'Ensenyament
Santillana**

COUNTERFORT

Llibres Barcanova

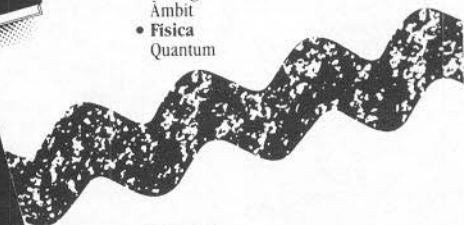

L'alternativa renovadora i pedagògica del COU en Català

Llibres moderns i ben estructurats, amb continguts renovadors i actualitzats, que combinen rigor i claredat.

Curs 1990/91

- Llengua
Tornaveu
- Història del món contemporani
Annals
- Història de la filosofia
Dialèg
- Matemàtiques
Aresta I (Opcions A i B)
Aresta II (Opcions C i D)
- Biologia
Àmbit
- Física
Quantum

Editorial

BARCANOVA

La Renovació Pedagògica en marxa

BIBLIOTECA ESCOLAR I REFORMA EDUCATIVA

Reforma... però ¿amb quina biblioteca?

La Reforma educativa que ara planteja el MEC, avalada a Catalunya per la Generalitat,¹ ens obliga a reprendre el tema, donada la precària situació de les biblioteques escolars existents per enfrontar-se amb els condicionaments d'una reforma que propugna la implantació d'una nova metodologia de l'ensenyament i un nou plantejament curricular, i deixa al mestre la responsabilitat de buscar els recursos necessaris (bibliogràfics, gràfics i àudio-visuals) d'acord amb les particularitats psicopedagògiques i socio-ambientals de cada centre escolar i grup d'alumnes. L'exigència prioritària per a la implantació d'aquesta reforma es basa en la millora de la qualitat de l'ensenyament. El Libro Blanco para la Reforma del Sistema Educativo,² després d'especificar els criteris universalment acceptats per establir el nivell de qualitat de

l'ensenyament d'un sistema educatiu, assenyala els factors capaços de contribuir a millorar els nivells de qualitat de l'ensenyament, és a dir, professorat competent; continguts curriculars adaptats al nivell evolutiu dels alumnes i als objectius de cada etapa; metodologia didàctica activa; abundància i racionalització dels recursos materials; organització sectoritzada d'institucions que donin suport als professors i a l'escola; relació de l'escola amb l'entorn, etc.

A partir de la implantació de la Reforma, el sistema educatiu quedarà configurat en diverses etapes.

Voldríem fer menció de tres d'aquestes etapes: l'Educació Infantil (0-6 anys); l'Educació Primària (6-12 anys) i l'Educació Secundària Obligatòria (12-16 anys), i posar l'èmfasi en la necessitat de preveure la biblioteca en els centres que imparteixin qualsevol dels cicles mencionats. Una biblioteca, o mediateca, que serà un recurs per fomentar les estratègies metodològiques, és a dir, l'aprenentatge per descobriment, el treball individual i en grup, la creativitat, l'autonomia, etc. Una biblioteca, eix entorn del qual giraran moltes de les activitats que els diferents objectius i continguts de les àrees curriculars de cada cicle expressen.

Els dissenys curriculars deixen autonomia als centres i als mestres per atendre les necessitats, interessos i motivacions dels alumnes. El currículum és molt diferent en cada un dels cicles a què es refereix:

En l'Educació Infantil (Llar d'infants i Parvu-

1. En un principi, i a manca dels dissenys curriculars de la Generalitat de Catalunya (llevat de les Orientacions i programes per a la llar d'infants i parvulari), es va treballar amb els textos de la reforma publicats pel MEC. En editar-se els d'educació primària i ensenyament secundari obligatori pel Dep. d'Ensenyament, s'han comparat ambdós textos per tal de veure si s'aportava alguna novetat pel que fa a la biblioteca escolar, però malauradament no hem trobat cap contribució que ens faci pensar que es pugui donar un pas endavant en aquest sentit.

2. MINISTERIO DE EDUCACIÓN Y CIENCIA. *Libro Blanco para la Reforma del Sistema Educativo*. Madrid: M.E.C., 1989.

lari), els textos de la Reforma fan referència a àmbits d'experiència dels nens de 0 a 6 anys.³

Els objectius d'aquesta etapa se centren a acompanyar, guiar i estimular el desenvolupament psicològic de l'infant a través de les diferents experiències que afavoreixen que aquest desenvolupament es realitzi de manera íntegra. L'educador ha d'explotar la presència del llenguatge en totes les activitats per tal d'afavorir-ne l'enriquiment. En parlar de les orientacions didàctiques, es menciona la necessitat d'explicar contes per tal de motivar els nens i introduir-los a mons diferents del seu, desafiant-los

a aventurar hipòtesis sobre els personatges, el desenllaç o qualsevol altre aspecte.

Les aportacions literàries permeten descobrir l'estètica del llenguatge, al mateix temps que el nen adquireix sensibilitat per a les manifestacions de la tradició oral.

Quant a l'organització de l'espai, es parla de la conveniència de pensar en un racó de la classe, tranquil i atractiu, on poder col·locar els llibres (llibres d'imatges, contes fantàstics, contes que fan referència al món dels nens, històries d'animals, llibres il·lustrats pels mateixos nens...). Els nens poden agafar-los, mirar-los, interpretar-los, així com produir els seus propis contes i llibres.

En els Disseny Curriculars referits a l'educació primària s'anomena la biblioteca:⁴ «La bi-

3. GENERALITAT DE CATALUNYA. *Orientacions i programes: l'educació a la llar d'infants i al parvulari*. Barcelona: Dep. d'Ensenyament, 1988.

MINISTERIO DE EDUCACIÓN Y CIENCIA. *El diseño curricular base: educación infantil*. Madrid: M.E.C., 1989.

4. MINISTERIO DE EDUCACIÓN Y CIENCIA. *Diseño curricular base: educación primaria*. Madrid: M.E.C., 1989

blioteca: organización, funcionamiento y utilización», i la biblioteca⁵ com un espai específic utilitzable per a tots els cicles, però no es concreta ON se situarà, QUINA normativa regirà la seva utilització ni QUÈ s'haurà de responsabilitzar de la seva organització.

El text castellà explica, això sí, que la utilització dels catàlegs i del préstec, a la biblioteca, serviran per satisfer necessitats concretes d'informació d'acord amb els propis gustos i interessos. També parla de la conveniència d'afavorir l'interès per la utilització de les biblioteques i per fomentar el respecte per les normes que regeixen la seva utilització.

S'apunta la necessitat d'impulsar que cada escola arribi a potenciar la biblioteca de centre i la biblioteca d'aula, de la conveniència que el mestre faci una acurada selecció dels llibres... ¿Es dóna potser per suposada l'existència de biblioteques organitzades a totes les escoles públiques?

Els dissenys curriculars per a l'ensenyament secundari obligatori⁶ resulten també molt aclaridors quant a les competències que els alumnes han d'haver assolit en acabar l'ensenyament primari i especifica amb detall les finalitats prioritàries d'aquest cicle.

En l'àrea de Llengua i Literatura és on ens tornem a trobar amb diversos apartats que parlen indirectament o directa de la importància de disposar d'una biblioteca organitzada.

Després d'assenyalar com una de les prioritats de l'etapa el desenvolupament i consolidació de l'hàbit de la lectura i de dir que l'aprenentatge de la llengua i la literatura serveix per al treball interdisciplinari amb les altres àrees, ens trobem amb els objectius que plantegen: la possibilitat de beneficiar-se i fruir de manera autònoma de la lectura i l'escriptura com a formes

de comunicació i fonts d'enriquiment cultural i de plaer personal; anàlisi, comentari i producció de textos orals i escrits des de postures personals crítiques i creatives, valorant les obres de la tradició literària; reconeixement i anàlisi dels elements i característiques dels mitjans de comunicació, etc.

A mesura que avancem en la lectura, anem trobant referències a la imprescindible necessitat de la biblioteca: comprensió i anàlisi de diferents tipus de textos escrits (narracions, descripcions, exposicions, etc.), d'acord amb la seva intencionalitat comunicativa, a les característiques de la situació de comunicació i als seus elements formals; utilització de textos escrits amb finalitats diverses: recerca, diversió, plaer, etc.; consulta i aprofitament de les fonts de documentació escrita per a la realització de tasques concretes; interès i curiositat per la lectura com a font d'informació, aprenentatge, diversió i plaer; sensibilitat envers l'aspecte lúdic i creatiu del llenguatge escrit.

S'aconsella que s'utilitzin diverses tècniques (àudio-visuals i informàtiques) que serveixin per afavorir el treball individual i en equip, i que es complementin amb tallers de teatre, periodisme, còmic, vídeo, ràdio, etc. Es proposa la utilització de diversos materials didàctics, la qual cosa fa palesa l'obligatorietat de disposar de la mediateca i es destaca també la necessitat de disposar d'espais adequats: per tal de dur a terme les diferents activitats: investigació, dramatització, col·loquis, audicions, visionats, etc. adients per a la lectura silenciosa, la creativitat en equip o individual, l'elaboració de materials, la gravació d'activitats, etc. Així mateix, és necessari comptar amb el material que implícitament s'està citant en relacionar els espais: llibres de consulta, de text i de lectura, mitjans àudio-visuals...

Es deixa, però, tot el pes de la selecció dels materials, la creació d'hàbits de lectura, l'assessorament a l'alumne, l'adequada utilització de les fonts d'informació, el foment de la lectura per la lectura, el préstec, etc..., damunt les espatlles del pobre professor, les competències i responsabilitats del qual excedeixen les de la mateixa àrea.

5. GENERALITAT DE CATALUNYA. *Disseny curricular: ensenyament primari*. Barcelona: Dep. d'Ensenyament, 1990.

6. MINISTERIO DE EDUCACIÓN Y CIENCIA. *Diseño curricular base: educación secundaria obligatoria*. Madrid: M.E.C., 1989.

GENERALITAT DE CATALUNYA. *Disseny curricular: ensenyament secundari obligatori*. Barcelona: Dep. d'Ensenyament, 1990.

Sobta que tant en els textos que es refereixen a l'educació primària com a la secundària obligatòria, només es mencioni la necessitat d'utilitzar la biblioteca en les àrees de llengua i literatura. Tant en uns textos com en els altres, quan es fa referència al coneixement del medi, a les formes de vida i paisatges històrics, al coneixement dels animals, a la Geografia, Història i Ciències socials, sempre es fa menció de la recollida, arxiu i classificació de materials, la localització de mapes, l'elaboració i interpretació de quadres cronològics, el treball amb documents, sense dir mai on es trobaran ni com s'hi podrà accedir.

Per què plantejem la necessitat de la biblioteca a l'escola?

Tenint en compte tot això podríem considerar arribat el moment de planificar una política de biblioteques escolars per aconseguir una

utilització racional dels recursos que demana la Reforma.

Amb aquest fi, s'haurien de preveure els següents objectius:

1. Promoure i contribuir al desenvolupament dels currículums escolars i a la política educativa del país, especialment en tot el que fa referència a l'ús i provisió de recursos educatius.
2. Facilitar que els alumnes adquireixin els coneixements i tècnics.
3. Donar suport i encoratjar l'ús efectiu dels recursos per aconseguir, de manera gradual, l'autonomia dels alumnes a l'hora d'aprendre.
4. Aconseguir que els alumnes de totes les edats i condicions siguin lectors per gust.

L'educació sotmesa als canvis que l'evolu-

Editorial Claret

Roger de Llúria, 5 - 08010 Barcelona
Tel. (93) 301 08 87 - Fax (93) 317 48 30

REMENÇA

Història de Catalunya

Joan Josep Jerez, Nicolau Lecha, Jordi Llastarri

REMENÇA neix amb la vocació de ser una eina de treball *útil* per a l'ensenyament de la Història de Catalunya. És un llibre de text adreçat als nois i noies que estan estudiant BUP o Formació Professional, en què es pretén mostrar, d'una manera rigorosa i científica, els esdeveniments que ens han format com a poble i que constitueixen la base per *entendre* el món en què vivim.

REMENÇA no vol ser quelcom de definitiu, on els alumnes trobin totes les coses fetes i per tant esdevinguin agents passius del seu aprenentatge, sinó un *instrument de treball* en què els joves puguin assolir una base suficient, segons el nivell de cadascú o del grup, a partir de la qual, i d'una manera activa, aprofundeixin en la realitat històrica.

REMENÇA està estructurat en dotze unitats didàctiques. Cada una d'elles és formada dels següents apartats:

- * una **portada** que té per objectiu *presentar i motivar* el tema;
- * el **desenvolupament temàtic**, realitzat des d'una perspectiva en què han primat els continguts, complementats amb abundants textos històrics, diagrames socioeconòmics i mapes;
- * un **taller** format per una bateria de qüestions sobre la unitat que es treballa, que inclou un espai dedicat a *documents* per a treballar i un *espai monogràfic* sobre un aspecte d'especial interès del tema tractat en la unitat didàctica.

Cada unitat didàctica conté en el seu interior un apartat, anomenat «Ep, recorda!», on es fa referència a aspectes bàsics de la història d'Espanya i d'Europa.

REMENÇA aspira a cobrir un important buit en l'apartat de llibres de text d'Història de Catalunya.

DE PROPERA APARICIÓ

ció de la societat comporta té la necessitat d'actualitzar uns mètodes d'ensenyament sovint obsolets. Si es posa l'èmfasi en l'aprendre més que en l'ensenyar, en els alumnes investigant i descobrint o buscant la informació, si se'ls encoratja a ser subjectes actius de la seva educació, se'ls han de proporcionar els diferents tipus de recursos que la faran possible.

Però queden preguntes pendents:

1. ON han de trobar-se aquests recursos?

La major part s'han de trobar, evidentment, a la biblioteca de l'escola que proporciona un fons de llibres i altres materials (àudio-visuals, gràfics, mapes...) seleccionat al màxim, i organitzat d'acord amb una normativa, comú a la de les altres biblioteques del país, seguint així en la línia de les biblioteques escolars europees.⁷

Una biblioteca organitzada pensant en les necessitats dels usuaris i plantejada com un instrument que proporcioni materials adequats per a les diverses edats i interessos dels nois i noies al llarg de les diferents etapes educatives.

Una biblioteca que ajudi a fomentar els hàbits d'atenció i concentració, la capacitat d'anàlisi i de crítica, la possibilitat de ser selectiu, que exerciti la sensibilitat i estimuli la imaginació.

Així es podria fomentar que:

- L'alumne ampliés i aprofundís la informació que donen els llibres de text.
- Assegurés una part de la seva educació basada en la recerca, la qual cosa li proporcionaria eines suficients per als estudis posteriors.
- Fomentés el plaer per la lectura, ja sigui una lectura d'esbarjo o una lectura que porti recursos, que serveixi per recollir dades, fer preguntes, solucionar problemes, treballar individualment o en grup, etc.

2. COM s'han d'organitzar aquests recursos i QUI se n'ha de responsabilitzar?

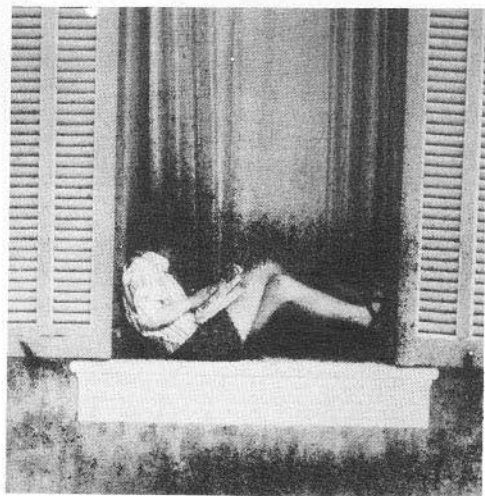
La biblioteca de l'escola s'hauria d'organitzar com qualsevol biblioteca pública, amb els matisos que comporta el tipus d'usuari. Hem de ser conscients que la biblioteca escolar posa les bases perquè els nois es moguin amb soltesa i eficàcia a les altres biblioteques.

L'escola ha de comptar amb un mestre-bibliotecari o un bibliotecari-mestre, professionalment preparat mitjançant cursos de postgrau especialment dissenyats per fer aquesta tasca, i integrat en l'equip de l'escola.

3. QUÈ suposa aquesta responsabilitat?

- Conèixer la dinàmica de l'escola i les tècniques que s'han d'assolir, per tal de poder oferir les fonts d'informació necessàries per proveir el més gran ventall de respostes a les preguntes formulades, per mestres i alumnes, tant en l'aspecte teòric com pràctic.
- Conèixer l'alumne per desenvolupar la creació d'hàbits de lectura d'acord amb bases psico-pedagògiques.
- Planificar la política bibliotecària de l'escola d'acord amb les necessitats i l'ús dels diferents materials i definir prioritats en funció del disseny curricular del centre.
- Conèixer els canvis en l'educació per tal d'actualitzar els materials.

7. CARROLL, F. L.; BEILKE, P. F. *Directrices para el planeamiento y organización de mediatecas escolares: (centros de medios audiovisuales e impresos de las bibliotecas escolares)*. París: UNESCO, 1981.

- Aconsellar i assessorar als mestres en l'ús de la biblioteca, així com buscar l'assessorament dels mestres de les diferents àrees.
- Ajudar els alumnes a aprendre a definir les seves demandes per a una utilització adequada de les fonts d'informació.
- Promoure una utilització efectiva dels recursos.
- Coordinar, amb el mestre de llenguatge, les tècniques sobre la lectura des del parvulari fins al final de l'educació secundària i obligatòria.
- Fomentar el plaer per la lectura.
- Afavorir la descoberta de la biblioteca pública.
- Contribuir a les activitats de l'escola (exposicions, dossiers, excursions..., etc.)

Aquest document ha estat elaborat pel Seminari Biblioteca i Reforma Educativa de l'Associació de Mestres Rosa Sensat, i vol servir de punt de partida per a una discussió del tema en profunditat, i per posar en contacte les experiències de biblioteca escolar que s'estan duent a terme en aquests moments a Catalunya, i si fos possible, amb les que es fan a tot l'Estat espanyol.

L'experiència ens demostra que per abastar tots aquests objectius el responsable de biblioteca hauria de tenir solucionada una part de la feina tècnica. Per a problemes molt puntuals d'organització derivats d'aquesta mateixa feina, el responsable de biblioteca disposa de diversos llibres especialitzats.⁸

Potser seria el moment que l'Administració es plantegés l'organització de les biblioteques escolars a partir de xarxes agrupades per territoris. Cada xarxa disposaria d'un equip catalogador, format per tècnics especialitzats, que asseguraria la catalogació d'un fons comú a totes les escoles, donat que la situació actual d'aquestes biblioteques és molt precària tant pel

que fa a recursos humans com a materials. Es comptaria també amb assessors per a la selecció dels documents,⁹ tenint sempre en compte que cada centre escolar té unes necessitats específiques i que, per tant, necessita un pressupost exclusivament per a la biblioteca.

D'aquesta manera s'aconseguiria una millor racionalització dels recursos i es faria més bon servei als usuaris de la biblioteca, el nen i el mestre.

Ara bé, per més que els ensenyants i bibliotecaris estiguin sensibilitzats per aquest tema i per més que existeixin propostes serioses per a l'organització i funcionament d'aquestes biblioteques, si l'Administració no hi posa els mitjans, materials i humans, qualsevol iniciativa està abocada al fracàs.

Creiem que per aconseguir una utilització convenient dels recursos que demana la Reforma cal que es planifiqui, des de l'Administració, una política de biblioteques escolars, establint el marc legal que reguli el seu funcionament des de l'etapa de l'educació Infantil.

Seria una llàstima desaprofitar l'ocasió que brinda una reforma de les característiques de la que s'està a punt d'aplicar i perdre una altra vegada el tren de la biblioteca escolar. És evident que la nostra escola tindrà ben poca capacitat d'aconseguir el nivell de qualitat que propugna la Reforma, si no disposa d'una biblioteca ben organitzada, que hauria de convertir-se en un dels eixos de la vida i l'activitat escolar.

9. *Quins llibres han de llegir els nens?* Seminari de Bibliografia Infantil de l'Associació de Mestres Rosa Sensat. Barcelona: Rosa Sensat, 1977-1989. 3 v. Surten suplementos cada Nadal i Sant Jordi.

Selecció de llibres per a nois i noies. A cura del grup de treball «Llegir a l'escola» de l'Institut Municipal d'Educació. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Surt cada Nadal. Seleccions de novel·lats infantils i juvenils publicades per les Escoles Pies de Catalunya. Seleccions de novel·lats infantils i juvenils a les revistes especialitzades.

8. CARRERAS, C.; MARTINEZ, C.; ROVIRA, T. *Organització d'una biblioteca escolar, popular o infantil.* Barcelona: Rosa Sensat: Edicions 62, 1981.

Llista d'encapçalaments de matèria en català. Edició preliminar. Barcelona: Institut Català de Bibliografia, 1988.

INFORMATITZAR LA GESTIÓ DE L'ESCOLA?

Ara ja és possible que a l'escola l'ordinador ens alliberi de les feines mecàniques i burocràtiques.

*Perquè el treball del mestre ha de ser creatiu i no dedicat a les feines mecàniques i repetitives.

*Perquè cal agilitzar la gestió de l'Escola en tots els aspectes.

*Perquè hem de predicar amb l'exemple (o la informàtica només és pels nens?)

APLICACIÓ ESCOLES un programa, per a ordinador PC, confeccionat per un equip mixt d'informàtics i mestres que resol els processos més habituals a l'escola.

Un programa que s'adapta a les necessitats concretes de cada escola (i no a l'inrevés!).

Disposem de tots els impresos necessaris (també els oficials) amb paper continu per a ordinador.

Un programa ÀGIL i fàcil d'usar.

Atenció! oferta "Informatització Total"

ORDINADOR PC/640 Kb
amb Disc de 20 Mb

+

IMPRESSORA EPSON FX-1050
136 columnes/240 car. x seg.

+

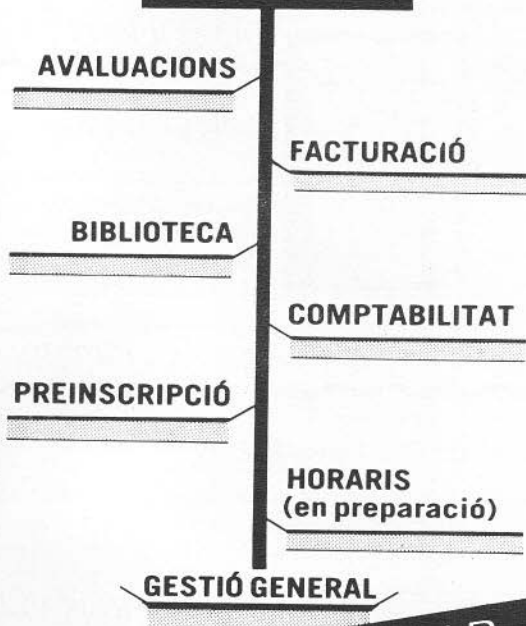
PROGRAMA
APLICACIÓ ESCOLES

+

INSTAL·LACIÓ i
CURSET DE FORMACIÓ

APLICACIÓ ESCOLES

**FÀCIL D'USAR
FLEXIBLE I ÀGIL**

Assessorament a la Gestió Informatitzada
Avgda. Meridiana, 308 ent. 51 - 08027 Barcelona
Tel. 351 30 51 Fax 352 75 50

Complementàries E.G.B.

QUADERNS DE MATEMÀTIQUES

Cicles Inicial i Mitjà

Tres quaderns per a cada un dels cursos dels Cicles Inicial i Mitjà per adquirir i consolidar el domini del càlcul i dels conceptes matemàtics. Els apartats bàsics d'una unitat són: presentació i exercicis, problemes, gràfics, experiències i jocs i entreteniments matemàtics.

PINTA i DIBUIXA

Cicles Inicial i Mitjà

Una sèrie de cinc quaderns per treballar sistemàticament i progressivament totes les destreses, tècniques i materials necessaris per dominar el dibuix i la pintura.

QUADERNS D'ORTOGRAFIA

Cicle Mitjà

Nou quaderns -tres per a cada curs del Cicle Mitjà- per treballar les dificultats ortogràfiques més importants del vocabulari d'aquest cicle. Tenen com a característiques més importants: el caràcter cíclic, la metodologia autocorrectiva i l'originalitat de les activitats.

**Grup Promotor
d'Ensenyament**

Santillana

NOVETATS

Les Biblioteques a les escoles públiques de Catalunya. Barcelona: Diputació de Barcelona, 1990 (Temes d'educació; 2)

Extracte de l'índex:

Situació actual de les biblioteques escolars; Anàlisi comparativa de la situació de les biblioteques escolars entre 1984 i 1989; Algunes reflexions a partir de les dades.

BLACKBURN, V.; MOISAN, C. *La formation continue des enseignants dans les douze Etats membres de la Communauté Européenne.* Maastricht: Presses Interuniversitaires européennes, (1990?) (Série Politique de l'éducation) Etude confiée par la commission des communautés européennes au laboratoire de pédagogie expérimentale de l'université de Liege, et réalisée par deux experts: Miss V. Blackburn et Mlle C. Moisan.

BONET, Sebastià; SOLÀ, Joan. *Sintaxi generativa catalana.* Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1988 (Biblioteca universitària)

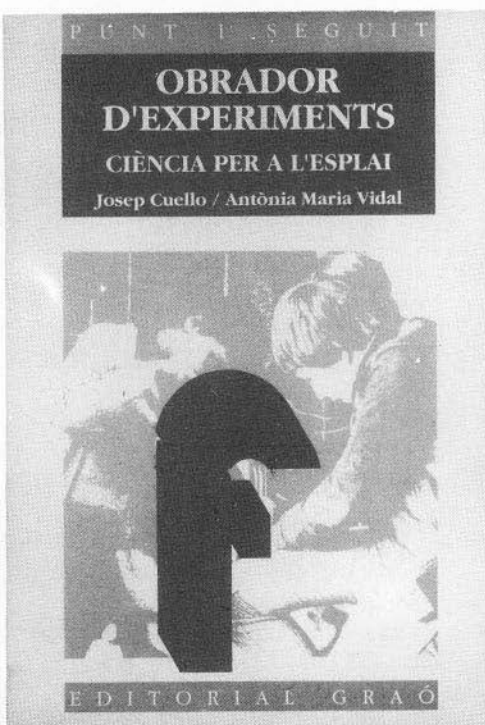
Extracte de l'índex:

Les regles de base; Component transformacional i teoria de l'afitació; Teoria de la reció i teories afins; Teoria del lligam; Coordinació.

CUELLO, Josep; VIDAL, Antònia Maria. *Obrador d'experiments: ciència per a l'esplai.* Barcelona: Graó, 1990 (Punt i seguit)

Extracte de l'índex:

Comencem a investigar la matèria; La formació de cristalls; Pedres, terra i fòssils; Aliments; Canvis observables durant la germinació de la llavor; L'anàlisi de les deficiències minerals; Fem tinta; L'aire que ens envolta; L'aigua; ... etc.

ELLIOTT, John. *La investigación-acción en educación.* Madrid: Morata, 1990 (Pedagogía. Manuales)

Extracte de l'índex:

La investigación-acción. Su proyección práctica; La investigación y el desarrollo profesional de los profesores; Reforma del currículo e investigación educativa.

J. Elliott

**La investigación-acción
en educación**

 Morata

FERNÁNDEZ SUCASAS, Josefa; RODRÍGUEZ VELA, María Inés. *Juegos y pasatiempos para la enseñanza de la matemática elemental*. Madrid: Síntesis, 1989 (Matemáticas: cultura y aprendizaje)

GALÍ, Alexandre. *Darrers escrits (1967-1969)*. Barcelona: Fundació A.G., 1989

GARAIGORDOBIL, Maite. *Juego y desarrollo infantil. La actividad lúdica como recurso psicopedagógico: una propuesta de reflexión y de acción*. Madrid: Seco Olea, 1990

Extracte de l'índex:

Evolución y caracterización del concepto del juego infantil; El juego, actividad vital e indispensable para el desarrollo humano; El juego como recurso psicopedagógico: una propuesta de intervención: el juego como instrumento de aprendizaje, papel del educa-

dor como animador del juego, pautas y elementos de reflexión para la puesta en marcha de un proyecto educativo basado en el juego.

Jornadas de educación ambiental. 2: 1987: Val-saín (Segovia). Madrid: Centro de Publicaciones. Secretaría General Técnica. MOPU, 1989. 3 v.

MASABEU I TIerno, Josep. *Alexandre Galí i la Mú-tua Escolar Blanquerna*. Barcelona: Associació Blanquerna, 1989

LURÇAT, Liliane. *El niño y sus compañeros: percepción y comportamiento en el ámbito escolar*. Madrid: Narcea, 1990

Extracte de l'índex:

Niños de cinco años; El mundo de la escuela infantil; Los valores escolares; Identidad y status de sexo.

SANCHO, Juana M.ª *Los profesores y el currículum: fundamentación de una propuesta*. Barcelona: Horsori, 1990 (Cuadernos de educación; 2)

Extracte de l'índex:

Punto de partida y toma de posiciones: las reformas de las enseñanzas, la evaluación como investigación, el sistema educativo como construcción social; Elementos para la fundamentación ¿qué se entiende por currículum?, el currículum desde la práctica, la teorización sobre el cambio de educación, el profesor; formación y desarrollo profesional, el pensamiento del profesor, el profesor como profesional; Configuración de la propuesta: aspectos del currículum relacionados con la evaluación, caracterización de los estudios experimentales, la evaluación de la reforma de las enseñanzas, la evaluación en los centros de enseñanza, la evaluación de la tarea del profesor, el rol del evaluador...

SPENCER, Herbert. *L'educació: intel·lectual, moral i física*. Vic: EUMO, 1989 (Textos pedagògics; 21)

Extracte de l'índex:

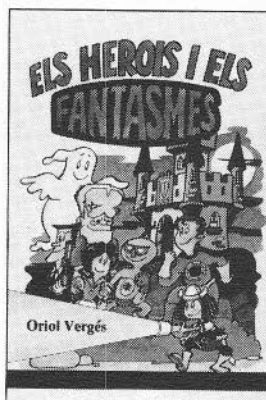
Quin coneixement té més valor?; L'educació intel·lectual; L'educació moral; L'educació física.

LES MILLORS HISTÒRIES EN JUVENIL NOVEL·LES

LA REVENJA DEL VAMPIR
Eric Morecambe

Un relat d'humor «terrorífic» i divertides aventures. Segona part de: «Un Vampir a contracor»

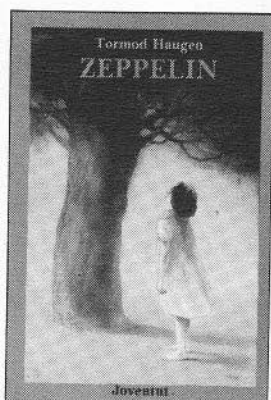
ELS HEROIS I ELS FANTASMES
Oriol Vergés

Els herois més famosos del món en una altra divertida aventura

LA LLEBRE DE LA MITJA ORELLA
Boy Lornsen

Fèlix es convertirà en llebre i coneixerà els perills i les emocions de les llebres del bosc

ZEPPELIN
Tormod Haugen

Una història plena de misteri i poesia. Del mateix autor de: «Els ocells de la nit» Primer Premi de Literatura noruega.

LA CASA DE LA JÚLIA
Maria Gripe

Una fascinant novel·la, continuació de: «El papà de nit» Premi Andersen

Editorial **EJ** Joventut

UNA LLEU SENSACIÓ D'OFEC

El guàrdia urbà que hi ha davant de casa em diu: «Mireia, hauríeu de fer molta més educació vial. Cada dia els nens i les nenes travessen el carrer d'una manera més esbojarrada.» Llegeixo que un dibuixant de còmics diu que a l'escola s'hauria d'ensenyar a interpretar els còmics. Per això cal donar pautes i el millor lloc és l'escola. També opina d'aquesta manera una excel·lent il·lustradora.

El metge de la meva néta em diu que cal que a l'escola es faci molta més educació per a la salut: «Prevenció, Mireia, aquesta és la paraula. Els mestres ens heu d'ajudar en aquesta tasca tan important».

La portera s'exclama que hi ha molta desinformació sexual i que l'escola hauria de fer-hi alguna cosa. Felixment, em comenta, ara vivim temps molt diferents i cal preparar la joventut. I amb cara de pomes agres afegeix: «Ai, si jo hagués tingut la llibertat que hi ha ara!, però cal molta educació per no confondre-la amb el llibertinatge. A veure que feu els mestres, Mireia!»

La del forn assegura que el jovent d'avui dia és molt llengut. «Ara ja no s'ensenyen 'modus'. Els mestres hi teniu molt a fer», em renya mentre em pesa les magdalenes.

«Mireia, ¿què et sembla si incorporeu als programes una mica de tercer món? Em sembla que tots plegats sou massa eurocentristes», protesta un company d'autobús que està afiliat a una dotzena d'entitats que ajuden el tercer món.

Em telefona la Carme i em demana que si jo sé si a les escoles s'ensenyava a reciclar paper. «Cal evitar la destrucció dels boscos, Mireia. Els nens d'avui són el futur, els homes i dones del demà, tu ja m'entens, oi?»

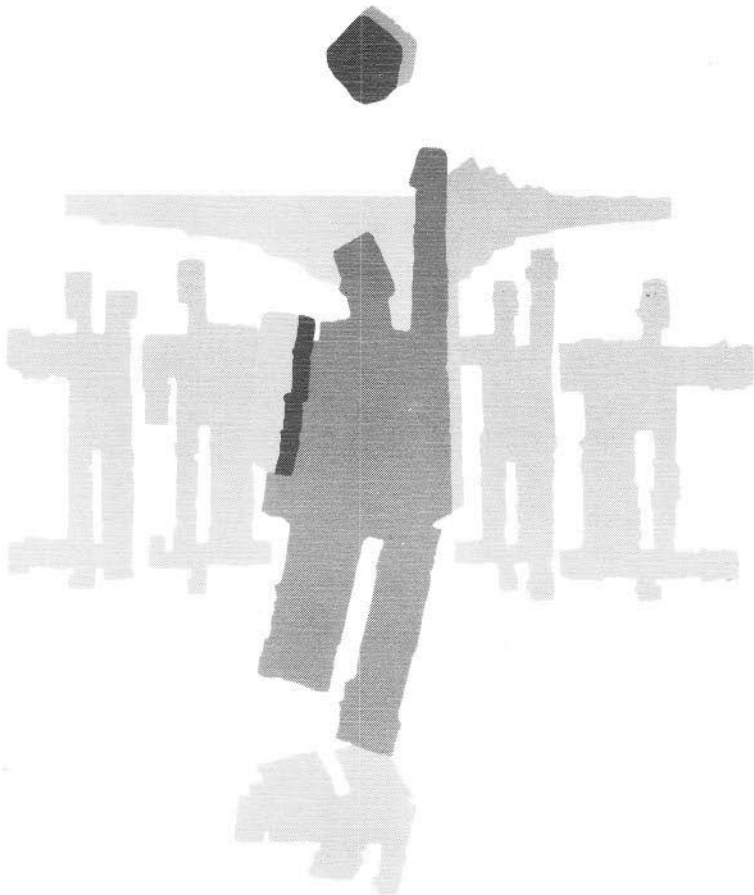
Un venedor d'estris informàtics em fum la pallisa a peu d'escola i em diu que si no ensenyem a utilitzar les noves tecnologies, tot el que fem no serveix per a massa cosa. El futur és dominar el món de les màquines. Acaba demanant-me: «Què li semblen aquests ordinadors superpetits i supereficients?»

El director ens convoca per donar-nos una proposta de col·laboració de l'escola amb un programa de salut bucodental, tres concursos literaris, un especialitzat en l'ús dels pronoms febles i dotze investigacions molt interessants que necessiten de la participació dels nostres alumnes, això sí, totes elles dirigides per insignes estudiosos de cada matèria treballada.

No continuo per no fatigar el lector.

Jo tinc una lleu sensació d'ofec. Hauré d'anar al metge.

Mireia Puig

Tria't l'estiu

Activitats de vacances i esports per infants i joves
Estiu'90

Viatges, intercanvis, colònies, campaments, rutes, casals d'estiu, mostra de turisme,
vela, piragüisme, aeromodelisme, natura, hipica, rem, tennis, vaixell,
mountain bike, activitats esportives

CONSELL DE L'AJUNTAMENT
Barcelona

Escola d'Iniciació
Esportiva d'IBB
BARCELONA

Ajuntament de Barcelona

PROGETE
JUVENIL

100 ANIVERSARI
010

Ausiàs March, 16
08010 Barcelona
Tel. 302 21 08

Forn, 8
Sabadell
Tel. 727 01 64

i, també, a CORNELLÀ

Bellaterra, 41
Tel. 375 64 01

Temple, 9
Badalona
Tel. 384 19 19

Còrsega, 269
08008 Barcelona
Tel. 415 14 44

Oficines i comandes:
Paris, 204. Pral.
08008 Barcelona
Tel. 217 81 66

Irlanda, 90 - 92
Sta. Coloma de Gramenet
Tel. 386 31 40

ABACUS[®]
servei a l'ensenyament